

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií

Tomáš Havlíček

**Transformace médií na příkladu vzniku
médií veřejné služby v zemích bývalého
Východního bloku**

Diplomová práce

Praha 2012

Autor práce: **Tomáš Havlíček**

Vedoucí práce: **PhDr. Tomáš Trampota, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

HAVLÍČEK, Tomáš. Transformace médií na příkladu vzniku médií veřejné služby v zemích bývalého Východního bloku. Praha, 2012. 87 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Tomáš Trampota, Ph.D.

Abstrakt

Sledovanost médií veřejné služby v postkomunistických zemích bývalého Východního bloku vytrvale klesá. V souvislosti s jejich další podporou vzniká otázka jejich budoucnosti. Přes společné vnější vlivy a podobné výchozí podmínky zemí Visegrádské čtyřky se veřejnoprávní model s více než dvacetiletou existencí v jednotlivých zemích liší. Tato práce nabízí čtenáři možnost porovnání vývoje médií veřejné služby především z hlediska jejich regulace, politizace, divácké atraktivity a financování. Srovnání by mělo posloužit k jednodušší představě o budoucím postavení veřejnoprávních médií v postkomunistických demokratických systémech.

První část práce se soustředí na historii Československa, Maďarska a Polska před rokem 1989 s důrazem na vývoj a regulaci vysílacích médií. Další část se zabývá vznikem duálního systému, transformací státních médií na vysílatele veřejné služby a ustavením vysílacího legislativního rámce. Další samostatná část popisuje současnou podobu evropské regulace veřejnoprávních médií a vliv na jejich provoz na národních úrovních. Závěrečná část shrnuje nejpodstatnější rozdíly ve srovnávaných veřejnoprávních modelech a nabízí možné implikace pro další vývoj médií veřejné služby.

Abstract

The viewership of public service media in post communist countries of the so-called Eastern Bloc is steadily declining. The need for their support brings about a question about the future of PSB model. The shape of public service remit differs across the selected countries of the Visegrád Group despite the former similarities. This study is trying to provide the reader with a solid comparison of the evolution of public service broadcasting from 4 points of view: regulation, politicization, viewer's attractiveness and sources of funding. The analysis should shed some light into the discussion of future role of PSB's in post-communist democracies.

The first part of this thesis is focused on the history of former Czechoslovakia, Hungary and Poland with stress on the broadcasting media and their regulation until 1989. It is followed with the key part analyzing the establishment of dual system, transformation of state-owned media into public service broadcasters and the setting up of the first democratic broadcasting laws. Next chapter describes the current state of European broadcasting regulation and its impact on member states' broadcasters. The closing part evaluates the major differences in compared public service media and provides possible implications for further development of PSB's.

Klíčová slova

Média veřejné služby, transformace, veřejnoprávní model, politizace, regulace, financování

Keywords

Public service broadcasters, transition, public service remit, politicization, regulation, funding

Rozsah práce: 173 440 znaků

Prohlášení

- 1 Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
- 2 Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
- 3 Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Tomáš Havlíček

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV

Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Havlíček Tomáš

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:

2009

E-mail diplomantky/diplomanta:

tomhav@gmail.com

Studijní obor/typ studia:

Mediální studia v kombinované formě

Univerzita Karlova v Praze	
Fakulta sociálních věd	
Došlo dne:	11 -06- 2010 -1-
Č.j. 11403	Příloh: Skartační číslo:
Přiděleno:	

Předpokládaný název práce v češtině:

Transformace médií na příkladu vzniku médií veřejné služby v zemích bývalého Východního bloku

Předpokládaný název práce v angličtině:

Transformation of Eastern European media presented on public broadcasting establishment

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012)

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012):

LS 2010/2011

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Média veřejné služby v evropském kontextu zůstávají na denním pořádku politických diskuzí i při mediálních expertů a odborné veřejnosti. Samotný pojem "veřejné služby" nenalzá jednotnou obecnou definici a vždy je nahlížen pouze v určitém sociálním, kulturním nebo demografickém kontextu. Evropská unie ve snaze představit určitý jednotící koncept médií veřejné služby hledá odpověď na tuto základní otázku, ale nedostává se jí možnosti různé evropské modely regulovat. Soukromá i veřejnoprávní média Východního bloku se v této situaci nacházejí jako subjekty s nejkratší dobou své působnosti a přesto se liší v tolika směrech.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Navrhovaná diplomová práce by se měla pokusit čtenáři popsat veřejnoprávní mediální prostředí východní Evropy více než 20 let po převratu. Převážně popisnou a shrnující formou předložit základní náhled na vysílání veřejné služby v evropském kontextu a na různých tvarech proměny mediální scény počínaje rokem 1989 na příkladu čtyř vybraných zemí: Česka, Maďarska, Polska a Slovenska. Hlavním cílem práce je zhodnocení vývoje veřejnoprávních modelů na čtyřech různých trzích a následné kritické srovnání. To by mělo odhalit rozdíly těchto modelů a vyvolat otázky, proč se veřejnoprávní model vysílání v těchto krajinách liší právě takovýmto způsobem. Chtěl bych se dostat mimo jiné k následujícím dotazům: Vychází z touhy občanů po takovéto formě vysílání veřejné služby? Nebo spíše z politické představy veřejné služby? Snaží se přejímat formát veřejnoprávního vysílání z jiné mediální krajiny? Představuje alternativu soukromému sektoru nebo je státním aparátem, kterému občané nepřikládají pozornost v otázce kvality? Z čeho vlastně vychází existence potřeby veřejnoprávního vysílání v těchto zemích?

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod
2. Co jsou to media veřejné služby
 - a. Veřejnoprávní media vs. media veřejné služby
 - b. "Public broadcasting" v evropském kontextu
3. Transformace médií ve Východním bloku
 - a. Výchozí makroekonomické podmínky a stav mediálního trhu kolem roku 1989
 - b. Transformační proces v jednotlivých zemích – deetatizace, demonopolizace a nové způsoby regulace
 - i. Česko a Slovensko

- ii. Maďarsko
- iii. Polsko
- c. Vznik médií veřejné služby
- 4. Porovnání jednotlivých nově ustavených modelů veřejnoprávního vysílání
- 5. Zasazení do kontextu evropského vysílání veřejné služby
- 6. Závěr
 - a. Budoucnost východoevropského trhu
 - b. Otázky a odpovědi – reakce na dílčí otázky předložené v úvodu

Vymezení podkladového materiálu (např. tituly a období, za které budou analyzovány):

Literatura, diplomové práce, články, prezentace a další materiály vztahující se k tématu médií veřejné služby a jejich transformace.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Sumarizace, abstrakce, konpektování

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

European media governance: national and regional dimensions / [editor Georgio Terzis].

Bristol, UK / Chicago, USA: Intellect Books, 2007

Komeracionalizace, koncentrace, konvergence a globalizace dramaticky změnila způsob, jakým jsou dnes média řízena. Tato kniha, jak jednotlivé vlády postoupily řízení médií tržním silám, profesionálům a veřejnosti.

Media ownership and its impact on media independence and pluralism / [editor Brankica Petkovic].

Ljubljana: Peace Institute, Institute for Contemporary Social and Political Studies, 2004

Sborník textů detailně rozebírající jednotlivé mediální krajiny očima předních mediálních profesionálů a expertů napříč Evropou.

Public broadcasting for the 21st century / Marc Raboy. University of Luton Press, 1995

Základní literatura pro uchopení teoretického významu vysílání veřejné služby a jeho podoby v jednotlivých krajínách na prahu 21. Století.

JAKUBOWICZ, K. What prospects for public service broadcasting in Central and Eastern

Europe. Remarks delivered during the IFJ Regional meeting on public broadcasting, Budapest, 15–17 February 2002.

BURTON + JIRÁK, Úvod do studia médií. Brno: B+P, 2001

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Mlejnek, Josef: Srovnání politické transformace Polska, Maďarska a České republiky po roce 1989 z

hlediska ústavního a volebního inženýrství [rukopis] / Josef Mlejnek ; školitel Miroslav

Novák. Praha, 2005. -- 294 s. : tab., graf. Disertační práce (PhD.)--Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut politologických studií, 2005

Holub, Tomáš: Komparace makroekonomického vývoje v ČR, SR, Maďarsku a Polsku [rukopis]

/ Tomáš Holub ; vedoucí práce Zdeněk Tůma ; Univerzita Karlova (Praha). Fakulta sociálních věd.

Institut ekonomických studií. -- Praha : s.n., 1995. -- 33 s. Bakalářská práce (Bc.)--Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut ekonomických studií, 1995

Navrátilová, Svatava: Mediální sféra české společnosti po r. 1989 [rukopis] : normativní a axiologické

aspekty / Svatava Navrátilová ; ved. disert. práce Martin Potůček. -- Praha, 2003. -- 145 , [45] příl. : obr.

, tab. Lit. s.132-140 - Resumé - Rejst.Disertační práce (PhD.)--Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut sociologických studií, 2003

Datum / Podpis studenta/ky

11. června 2010

.....

Práci jsem konzultoval s panem doktorem Milanem Šmídem

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na UK FSV vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ UK FSV. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU KOPIÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE DOPORUČENÉ PEDAGOGEM/PEDAGOŽKOU BUDE VEDENÍ IKSŽ POUZE BRÁT NA VĚDOMÍ, TEZE PODÁVANÉ STUDENTEM/KOU SAMOSTATNĚ BUDE PROJEDNÁVAT.

Obsah

Úvod	2
1. Transformace médií	4
1.1 Situace před revolucí v zemích bývalého Východního bloku.....	4
1.1.1 Normalizace v Československu.....	4
1.1.2 Maďarsko na cestě k revoluci.....	7
1.1.3 Pád komunismu v Polsku jako počátek demokratické Evropy	11
1.2 Shrnutí – mediální prostředí bývalého Východního bloku	15
1.3 Transformace médií v zemích bývalého Východního bloku	17
1.3.1 Přerod v Československu	17
1.3.2 Privatizace médií v porevolučním Československu.....	18
1.3.3 Vznik národní televize a rozhlasu	18
1.3.4 Vývoj mediální legislativy	20
1.3.5 Veřejnoprávní média po rozpadu federace - Slovenská republika.....	24
1.3.6 Veřejnoprávní média po rozpadu federace - Česká republika.....	29
1.3.7 Maďarská cesta transformace.....	39
1.3.8 Polská cesta transformace.....	54
2. Evropská regulace médií veřejné služby	67
2.1 Audiovizuální média v EU.....	67
2.2 Financování veřejnoprávních médií.....	71
3. Veřejnoprávní média bývalého Východního bloku - srovnání.....	73
3.1 Nejednotné parametry sousedících vysílacích trhů.....	73
3.2 Evropský zásah do vysílání veřejné služby.....	77
3.3 Budoucnost veřejnoprávních médií.....	77
Závěr	79
Summary.....	80
Zdroje:	81
Diplomové práce	86
Publikace	87
Další elektronické zdroje.....	87

Úvod

S koncem nadvlády komunistických režimů ve střední a východní Evropě na přelomu osmdesátých a devadesátých let 20. století spojujeme i počátek zásadní proměny oblasti elektronických médií jako významných sociálních institucí. Tento mediální přerod se podle mnohých autorů vyznačuje především náhradou centrálně řízených médií komunistického typu tržním systémem pluralistických médií¹. Mezi základní charakteristiku transformačního vývoje patří demokratizace mediálních subjektů, důležitou funkci ale zastává také komercionalizace, která vychází z nového tržního uspořádání, nově vzniklých ekonomických tlaků na vlastníky médií a z rostoucí konkurence na národní i globální úrovni.

Na transformaci médií můžeme nahlížet z mnoha perspektiv (ekonomickou, obsahovou, organizační), tato práce by se měla zaměřit zejména na přeměnu elektronických médií s důrazem na vznik duálních systémů a médií veřejné služby. Cílem textu je nejprve předložit čtenáři ucelenou představu o výchozí ekonomické a mediální situaci v průběhu a po skončení půl století trvající komunistické totality v Československu, Maďarsku a Polsku. Důvodem pro zpracování tohoto tématu je snaha o co nejlepší pochopení současného stavu veřejnoprávních médií v postkomunistických zemích a co tomuto stavu předcházelo. Tato znalost by měla být základním elementem pro pochopení budoucího vývoje veřejnoprávního modelu ve střední a východní Evropě.

Na úvodní historickou pasáž navazuje část věnující se proměnám mediálního prostředí ve zvolených zemích v průběhu dvou desetiletí od roku 1989. Cílem tohoto shrnutí je přinést ucelený obraz o tom, jak se víceméně podobně ovládané mediální systémy v průběhu dvaceti let změnily ve zřetelně odlišné celky.

Konečné srovnání veřejnoprávních systémů je provedeno z pohledu formy regulačního rámce, typologie financování, ale i z pohledu tržního postavení médií

¹ Šplíchal (1992), Gross (2004)

veřejné služby. Výstupem srovnání by měla být odpověď na otázku, zda li existuje jednotný evropský systém veřejnoprávních institucí, ke kterému veřejnoprávní média srovnávaných zemí směřují. Zároveň bych rád porovnal současný systém financování veřejnoprávních médií a ohodnotil jeho efektivitu a udržitelnost a zodpověděl následující dotazy:

- 1. Vychází veřejnoprávní systém ze společenské nebo politické vůle?*
- 2. Je zde úsilí „dovážet“ veřejnoprávní formát ze zahraničí?*
- 3. Je veřejnoprávní vysílání alternativou soukromým stanicím nebo politickým nástrojem, kterému veřejnost nepřikládá velkou pozornost?*

Úvodní poznámka:

Text práce je z větší části sestaven formou konspektu primárních a sekundárních zdrojů a literatury. Blok 1.3 věnující se transformací médií a vzniku vysílatelů veřejné služby pracuje především s historickou a později novelizovanou legislativou ve snaze detailněji rozebrat příslušně vysílací zákony a povinnosti národních regulátorů. Převážná část transformačního rozboru se věnuje televiznímu vysílání ze dvou důvodů. Za prvé by svým rozsahem práce nebyla schopna detailněji popsat vývoj v dalším mediálním sektoru (veřejnoprávního rozhlasu). Druhým důvodem je současný nesrovnatelně vyšší význam televizního vysílání ve smyslu možností výkonu veřejné služby.

1. Transformace médií

1.1 Situace před revolucí v zemích bývalého Východního bloku

1.1.1 Normalizace v Československu

Československo se stalo součástí komunistického Sovětského bloku v únoru 1948, ale již v průběhu šedesátých let minulého století totalitní diktatura pocítila značné oslabení, když reformní uvolnění umožnilo větší svobodu tisku, literatury, slova a fakticky tak přineslo částečnou demokratizaci komunistického režimu. Československá média se tehdy (zejména na jaře roku 1968) vyznačovala vysoce profesionální a sofistikovanou činností (Čulík, 2001:628), když pokrývala zejména již učiněné či nadále potřebné reformní kroky a rozdmýchávala tak diskusi o budoucnosti totalitárního režimu. Takzvané Pražské Jaro však ukončila invaze sovětských vojsk v srpnu 1968 a donutila řadu tehdejších médií přejít do podoby ilegálních/undergroundových institucí. Režim přijal legislativní úpravy, které prakticky předurčily jediný možný prostor pro fungování médií v období normalizace, tedy až do roku 1989.

Československá mediální sféra v následujícím desetiletí značně utrpěla, když se sovětský režim rozhodl tvrdě postihovat všechny, kdo podporovali reformní kroky proti totalitnímu uspořádání². Dělo se tak ve všech oblastech, zejména pak ve sféře politické (formou „výměny“ stranických legitimací), státní, ale i kulturní. Postiženi byli prakticky všichni, u nichž jakýmkoliv způsobem vyšel najevo jejich nesouhlas s tzv. „bratrskou pomocí“ Sovětských vojsk. V důsledku toho se i oficiální mediální projev znovu omezil na pouhou slepou ideologickou propagandu, která měla se sociální funkcí dnešních pluralistických médií pramálo společného. Tento stav přetrvával na území bývalého Československa až do pádu režimu v listopadu roku 1989.

Komunistický systém médií se vyznačoval jednoduchou vlastnickou strukturou (státní majetek) a byl spjat s autoritářským společenským zřízením. Centralizace a regulace médií sloužila za účelem propagovat a upevňovat ideologický program Komunistické strany Československa (Jiráková-Köpplová, 2008:214). Výlučné mocenské postavení komunistické strany prostřednictvím svého ústředního výboru (ÚV KSČ) tak prakticky ovládalo veškerá tištěná periodika včetně regionálního i lokálního tisku, stejně

² Podle statistických údajů bylo jen do roku 1971 zrušeno 156 registrovaných tiskovin, mezi lety 1970 a 1989 klesl celkový počet týdeníků v zemi o 23 na 180 a počet měsíčníků oslabil o 130 na 268 (tedy téměř o třetinu). Počet celostátních deníků zůstal prakticky nedotčen (Končelík - Večeřa - Orság, 2010:215)

tak jako řídilo zpolitizované rozhlasové a televizní vysílání. Přísnou kontrolu mediálních obsahů měl na starosti dohledový orgán ČÚTI³, který vznikl v lednu 1969 přeměnou dosavadního Úřadu pro tisk a informace. Jedním z prvních pokynů tohoto úřadu byl apel na sdělovací prostředky, aby vytvářely co možná největší prostor pro stanoviska a myšlenky z listopadového jednání ÚV KSČ a programová prohlášení vlády⁴. Důležitý význam měl také samotný systém následné kontroly, který vyvolal v redakcích přísnou autocenzuru na všech úrovních (Končelík - Večeřa - Orság, 2010:195). Omezená v době normalizace nebyla jen svoboda slova, ale i dostupnost informačních zdrojů. Legislativně zřízená Česká tisková agentura dodávala většinu informací prakticky všem tuzemským médiím, veřejné správě, ale i zahraničním novinářům a médiím. Současně fungovala jako síť přísunu informací ze zahraničních tiskových agentur do prostředí ČSSR (výhradní distribuci ČTK neměla pouze v případě agentur TASS a A PN). Tisková agentura Orbis (zřízena ÚV KSČ) naopak měla na starosti „vývoz“ informací o socialistickém zázraku v komunistickém Československu do zahraničí.

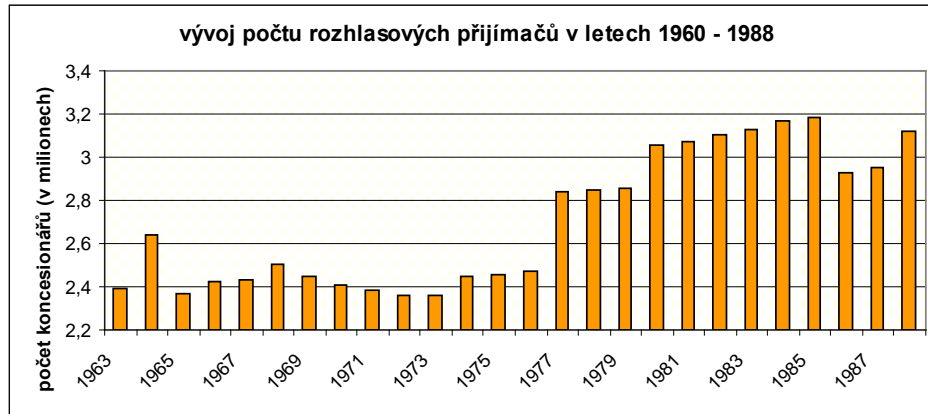
Na vrcholu československé denní žurnalistiky před rokem 1989 byl zejména stranický tisk, když prakticky každá politická strana, mládežnická organizace nebo ministerstvo vydávaly svůj vlastní deník. Bulvární periodika pro svou funkci, která neodpovídala komunistickou stranou propagované výchovné roli médií, prakticky nevycházela. Uvolněný prostor v oblasti tištěných médií proto do jisté míry, nahrazovaly večerníky. V Československu vycházela také tematicky zaměřená periodika (hobby, sport, apod.) a časopisy zaměřené na různé cílové skupiny. Některé z nich byly přímo určeny na podporu dobové ideologie (Tribuna, Svět socialismu).

Ani oblasti rozhlasového a televizního vysílání se v 70. letech nevyhnuly personální čistky. Odchod kvalitních novinářů a jejich nahrazování nezkušenými pracovníky tak postupně nutně přinesl pokles kvality zpravodajství a audiovizuální tvorby. Po některých programových změnách se vysílání tohoto jediného oficiálního českého rozhlasového subjektu usadilo na celkovém počtu pěti programů (zpravodajské Hvězdě, stanicích Praha a Bratislava a kulturních programech Vltava a Děvín). V této

³ Český úřad pro tisk a informace fungoval až do roku 1988 (doplňen v roce 1980 federálním úřadem FÚTI, který měl na starosti mimo jiné distribuci a registraci tiskovin, ale i přiděly papíru), kdy jeho působnost zákonem přešla na ministerstvo kultury a úřad vlády Československé socialistické republiky

⁴ Miroslav Sígl, 1969: Leden, <http://syndikat-novinaru.cz/13/48/165/1969/leden>

podobě fungoval Československý rozhlas prakticky až do roku 1989⁵. I přes zaostalé technické zázemí české rozhlasové sítě mezi lety 1978 a 1988 vzrostl počet rozhlasových přijímačů v zemi o více než 270 tisíc na 3,12 milionu⁶. Od roku 1960 se počet rozhlasových přijímačů zvýšil téměř o třetinu (Ješutová, 2003:613).

Graf 1

Zdroj: Ješutová (2003)

Počet televizních přijímačů i v posledních dekádách komunistického režimu postupně rostl. Mezi lety 1978 a 1988 se jejich počet zvýšil o 380 tisíc na 3,35 milionu koncesionářů⁷ (Končelík - Večeřa - Orság, 2010:252). V roce 1970 Československá televize spustila druhý kanál, na kterém bylo od roku 1973 s puštěno také barevné vysílání. Na vysílání v barevném schématu přešel o dva roky později i první program ČSTV. Televizní vysílání v komunistickém Československu bylo považováno stranou za jeden z nejsilnějších ideologických nástrojů. Hlavním úkolem ČST bylo „upevňování socialistické morálky“⁸. K tomu sloužila nejen publicistika, jejíž produkce zažívala přinejmenším stejnou výstupní kontrolu jako tisk, ale na budování socialismu se významně podílely i původní televizní seriály. Mezi nejznámější patří Nemocnice na kraji města, Nejmladší z rodu Hamrů nebo Chlapci a chlapi.

Poslední dvě předrevoluční dekády byly také ve znamení posilujícího významu a rozvoje samizdatových tiskovin⁹. Samizdat jako alternativní komunikační systém ve všech aspektech odporoval komunistické představě marxisticko-leninské žurnalistické

⁵ Bouček-Hubička (2003:366)

⁶ Skutečný počet rozhlasových posluchačů bude zřejmě mnohem vyšší, jelikož uvedená suma vyjadřuje pouze počet registrovaných plátců koncesionářského poplatku za rozhlasový přijímač v roce 1988

⁷ Podle jiných zdrojů dosáhl počet platících diváků 4 milionů již v roce 1978 (viz.

<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/prehistorie/>)

⁸ Končelík – Večeřa - Orság (2010)

⁹ Šulc (2000)

teorii. Ideové odlišení spočívalo především v tématech i způsobu zpracování. Neoficiální tiskoviny se zabývaly především kulturní a uměleckou činností tzv. undergroundu, ale i tématy politického disentu. Pražské jaro do jisté míry akcelerovalo rozvoj samizdatové tvorby, když postupně rušená periodika nebo jejich přispěvatelé po roce 1968 postupně přecházeli do ilegality. Dalším impulzem byl vznik Charty 77.

Přestože samizdatová tvorba nebyla byrokraticky řízena, nelze na ni vztáhnout ani tržní ekonomické principy. Jisté je to, že vydavatelé neoficiálních tiskovin tak nečinili s vidinou zisku. Nejznámější samizdatovou tvorbou jsou knihy z edice Petlice Ludvíka Vaculíka, občasník Informace o Chartě 77 Petra Uhla, revue Spektrum, časopis Komentáře, undergroundové Vokno Františka Stárka nebo nejznámější, xeroxem rozmnožované, Lidové Noviny.

V prostředí tištěných i elektronických médií předrevolučního Československa měl každý produkt své jedinečné postavení, když k němu prakticky neexistoval přímý konkurent. Rozsah působnosti jednotlivých médií navíc omezovalo byrokratické centrální plánování, které například ovlivňovalo náklady tisku pomocí omezených dodávek papíru.

1.1.2 Maďarsko na cestě k revoluci

Maďarské povstání v roce 1956 je dodnes považováno za jednu z nejvýznamnějších událostí evropských dějin ve druhé polovině 20. století¹⁰. Lidové povstání po dva týdny protestovalo proti tehdejší komunistické vládě a nově navrženým zákonům sovětského aparátu. V návaznosti na krvavou srážku studentů s policií se klidný protest rozdmýchal v celonárodní povstání. Komunistická vláda padla a nově nastolené zřízení vyslovilo přání vystoupit z Varšavské smlouvy. Zřejmě kvůli žádosti povstalců o odsun sovětských vojsk z území Maďarska se Moskva rozhodla proti revoluci tvrdě zakročit a Maďarsko se tak vydalo cestou normalizace. V čele Maďarské lidové republiky stál v letech 1956 – 1988 generální tajemník Maďarské socialistické dělnické strany (MSZMP) János Kádár.

Již v 60. letech minulého století Kádár nasměroval Maďarsko cestou tzv. gulášového komunismu, kde se centrálně řízený stát mísil s určitým liberalismem hospodářství a uvolněním ve společnosti. Na rozdíl od Československa v Maďarské

¹⁰ Kohout (2007:12)

lidové republice v rámci tzv. Nového ekonomického mechanismu docházelo k rozšiřování drobnějšího podnikání a soukromých subjektů. Osmdesátá léta v důsledku ekonomických tlaků přinesla společenské uvolnění a i maďarská politika začala vykazovat prozápadní tendence. Nástup reformních politických stran přinesl i revizi náhledu na, do té doby, kontrarevoluční povstání z roku 1956, které bylo nově označeno jako lidové povstání. Události roku 1989 vedly až ke konci Maďarské lidové republiky a nastolení demokracie¹¹.

Podle vyjádření Oddělení agitace a propagandy ústředního výboru MSZMP v roce 1958 měla maďarská média jasný úkol: vzdělávat občany a přesvědčit je o výhodách stranou prosazovaných opatření, utvářet a reformovat veřejný zájem, organizovat a mobilizovat všechny vrstvy občanů a utvářet jejich vztah k vládnoucí straně (Kenedi, 1999 in Bajomi-Lázár, 2003:70). Média a jejich zaměstnanci tak měli za úkol dbát na to, aby noviny odrážely skutečný život v Maďarsku, ale zároveň fungovaly jako kolektivní agitátor, či nástroj propagandy (Fritz, 1988:21 in Bajomi-Lázár, 2003:70).

Podobně jako po Pražském jaru v Československu v roce 1968, i po maďarském povstání byli novináři perzekuováni. Především byli všichni vyloučeni z Maďarského svazu novinářů. Práci poté dostali pouze ti, kdo vyjádřili svou loajalitu ke komunistickému režimu. Přesto maďarská média zůstala v období Kádárovy vlády bez přítomnosti zvláštních regulačních orgánů. Dle ústavy z roku 1949 novinářům zůstávala svoboda slova i tisku, která ale musela být v souladu se zájmy socialistického lidu¹². Vláda a politici byli vlastně jediným dohledovým orgánem nad médii. Ústřední výbor navíc pravidelně vydával pokyny pro redakce, jak přesně mají pokrývat blížící se události (tzv. *press plan*). Nejsilnějším prostředkem Maďarské lidové republiky však zůstávala plná moc nad zakládáním nových periodik. Samostatné osoby nebo soukromé společnosti takovéto oprávnění neměli. Podle deklarace ústředního výboru z roku 1975 byly k cílené agitaci využívány všechny dostupné mediální prostředky: „*Marxisticko-leninistická propaganda musí být mnohem víc aktivní tak aby se naše ideály vštípily do mysli občanů a byli dominantní ve všech směrech...Abychom toho dosáhli, budeme využívat rádia, televize i tisku*“ (citováno Fritz, 1988 i n Bajomi-Lázár, 2003:70).

¹¹ KONTLER, László. Dějiny Maďarska. Praha : Lidové noviny, 2008

¹² Článek 61 ústavy (podle anglické verze dostupné na <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cescr/docs/E.C.12.HUN.3-Annex2.pdf>)

V osmdesátých letech minulého století Kádárova vláda nadále vyžadovala posílení propagandistického rázu médií pro jasnou formulaci a direktivní nastavování veřejného mínění, stejně tak jako chtěla od novinářů, aby byli otevřeně strániční a angažovaní. Podle zvláštní příručky určené novinářům nazvané „Jak přinášet informace“ v roce 1985 redakce měly pochopit, že právě novinářská angažovanost je rozhodující jejich budoucnost. Příručka nevyklučuje, aby se psalo o nesnázích a o břížích v tehdejší Maďarsku, zakazuje však pesimismus i senzaci¹³. Zpravodajství by dle příručky mělo být čistě analytické, se zdůrazněním příčin a možných cest k řešení situace (Hegedús István, 2001).

Jedním z dalších prostředků kontroly médií a toku informací, podobě jako v Československu, byla nadvláda nad jedinou maďarskou tiskovou agenturou (MIT), pomocí které MSZMP jednoduše kontrolovala, jak přísun oficiálních informací ze zahraničí, tak domácí zpravodajství. Tato kontrola umožňovala vládnoucí straně i vytváření smyšlených fakt, statistik nebo překrucování pravdy (Shaun Bean¹⁴).

Tiskovému trhu v Maďarsku dominovaly v průběhu sedmdesátých a osmdesátých let čtyři státní podniky: Hírlapkiadó, Pallas (tiskový dům MSZMP), Ifjusági (spadal pod A sociaci komunistické mládeže) a Népszava (pod správou odborových svazů). Tyto státem řízené podniky zodpovídaly před rozpadem komunistického zřízení za 100 % produkce deníků, 96 % produkce týdeníků a 78 % produkce měsíčníků (Jakab a Gálik, 1991 in Gulyás, 2001:77). Mezi těmito vydavateli neexistovala žádná konkurence, jelikož každý z nich se specializoval na zvláštní sektor¹⁵.

Vedoucího postavení v oblasti deníků dosahoval v průběhu osmdesátých let stranický Népszabadság (Svoboda lidu, cirkulace okolo 750 000¹⁶ výtisků), na druhém místě zaostával o 400 – 450 tisíc výtisků deník Népszava (Hlas lidu). Jisté uvolnění v oblasti tisku této doby můžeme pozorovat právě na počtu tištěných titulů, který se v roce 1980 pohyboval na hranici 1600 a oproti roku 1975 tak zaznamenal přibližně dvou třetinový nárůst (Gulyás, 2001:78).

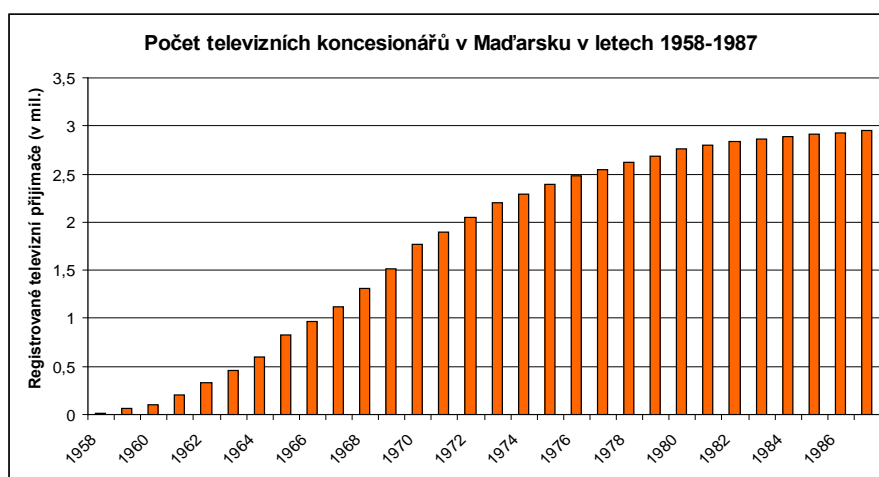
¹³ Které by mohly vyvolat paniku

¹⁴ http://econc10.bu.edu/economic_systems/NatIdentity/EE/Hungary/newspaper.htm

¹⁵ Gulyás (1999:77)

¹⁶ Lendvai (1981:23)

Pravidelné televizní vysílání v Maďarsku datujeme od roku 1957, začalo tedy přibližně ve stejné době jako v Československu. Původně ho měl na starosti státní podnik spravující rozhlas, ale v roce 1974 se od této instituce maďarská televize odštěpila. Podobně jako v Československu i maďarská televize přidala do programové nabídky druhý kanál (v roce 1972) a v roce 1985 již vysílala 90 % veškeré produkce v barevném spektru¹⁷. Vysílací skladbu počátku 80. let tvořily z 26 % politické a informační pořady, z 51 % zábavné pořady, z 10 % výchovné pořady a pořady pro děti a mládež, z 10 % sportovní přenosy¹⁸. Zbýlý čas (asi 2 %) byl vyhrazen pro reklamní účely. Již v roce 1970 měla jeden televizní přijímač každá maďarské domácnosti¹⁹. Televizní vysílání však zatím mělo svá omezení. Vysílalo se jen v určitou denní dobu a některé dny byly zcela bez televizního programu.

Graf 2

Zdroj: Maďarsko ve 20. století (Magyarország a XX. Században)

Vysílání dvou kanálů Maďarského rozhlasu bylo po přerušení německou armádou v roce 1944 znovu obnoveno květnu 1945. Původní názvy kanálů Budapešť I a Budapešť II se v roce 1949 změnilly na Radio Kossuth respektive Radio Petöfi. Obě stanice v padesátých letech sloužily jako oficiální zdroj informací, tudíž podléhaly cenzuře²⁰. V roce 1973 nabídku doplnil třetí kanál, později pojmenovaný jako Radio Bartok.

¹⁷ MTV: The history of MTV. Dostupné z: <http://www.mtvzrt.hu/?id=196476> [přístup: 3.1.2012]

¹⁸ Lengyel (1998)

¹⁹ tamtéž

²⁰ Haragos Pal.: The Hungarian Radio. Dostupné z: http://www.suite101.com/article.cfm/hungary_heart_of_europe/116284 [přístup: 10.1.2012]

Stejně tak jako obyvatelé států sousedících s Maďarskem mohly v některých místech zachytit vysílání maďarské televize nebo rozhlasu, i v některých částech Maďarské lidové republiky bylo možné přijímat zahraniční vysílání. Zatímco zábavnější a méně informativní maďarský program státní televize odebírali například Slováci raději než pořady vlastní televizní stanice, obyvatelé západních částí Maďarska preferovali vysílání z Rakouska (Lengyel, 1998:146). Nestandardní pro země bývalého Východního bloku byla také přítomnost kabelového vysílání západních programů²¹ v Maďarsku v průběhu 80. let. V podstatě šlo o nástroj propagace demokracie, a velké soukromé kabelové společnosti, kterým režim dal vzniknout na maďarském trhu v polovině osmdesátých let, figuruji na tamním mediálním trhu dodnes. I přes tehdejší ilegalitu tohoto typu vysílání v Maďarsku komunistická vláda podle všeho nechala těmto věcem naprosto volný průběh.

1.1.3 Pád komunismu v Polsku jako počátek demokratické Evropy

Polsko bylo první zemí bývalého Východního bloku, která se osvobodila od Sovětské nadvlády na konci osmdesátých let minulého století. Polské vítězství nad komunismem sloužilo i jako důležitý katalyzátor pro následující státní převraty v Československu a Maďarsku. Po nástupu Władysława Gomułky v roce 1956 na vrcholu takzvané Polské říjnové revoluce Sovětský svaz nakonec svolil ponechat polské vládě určitou autonomii a Poláci tak na nějakou dobu mohli žít v přesvědčení přicházející liberalizace. Zvolení Gomułky do čela ústředního výboru Polské sjednocené dělnické strany (PZPR) může z dnešního pohledu vypadat značně politické, protože především posloužilo k uklidnění protestujícího lidu (Zawadzki, Lukowski, 2006:268). Chruščov ani další sovětské představitelé se však nástupu Gomułky do funkce snažili až do poslední chvíle zabránit. Obávali se nejen politických reforem, kterých si občané žádali, ale i tendencí k přeměně polské ekonomiky, která byla do značné míry propojená právě se Sovětským svazem. Chruščova se Polákům nakonec podařilo přesvědčit výměnou za příslib, že nový představitel dělnické strany nebude usilovat o narušení dosavadních stavebních bloků polského komunismu. V jistém smyslu tak byla polská revoluce 50. let mnohem úspěšnější ve srovnání s maďarskou (Berend, 1999:96), která místo odsunu sovětských vojsk skončila zpřísněním moskevského dohledu.

²¹ Zájemci si mohli předplatit satelitní programy jako Sat 1, TV5, RTL, Music Television, Super Channel nebo Sky

Šedesátá léta v Polsku sice přinesla určité uvolnění ve společnosti, ale původní nadšení z Polské říjnové revoluce postupně opadalo a s ním klesala i Gomułkova popularita. Ztěžující se ekonomická situace v zemi nakonec vedla k jeho odvolání z funkce v roce 1970. Obavy z ekonomické krize a protesty proti rostoucím cenám ukončilo až zvolení Karola Wojtyly papežem v roce 1978²² (Weigel, 2003:136). Protesty v roce 1980 vedly k založení Nezávislých samostatných odborů Solidarita s představitelem Lechem Wałęsou. Odbory se plynule přeměnily v masově podporované společenské hnutí, které se prostřednictvím stávek, aktivního vyjednávání a nátlaku na polské úřady, snažilo o narušení totalitního zřízení (Barker, 2005). Komunisté hnutí Solidarita přesunuli do ilegality vyhlášením stanného práva v roce 1981. I tam však hnutí dále fungovalo, když vydávalo tiskoviny, rozšiřovalo letáky a pomáhalo režimem stíhaným členům odboje.

Novinářská profese podléhala v Polské lidové republice podobné kontrole a omezením jako v ostatních částech Sovětského bloku. Rozdílná byla však polská situace v tom, že novináři mohli otevřeně psát o tématech jako je katolická církev nebo soukromé podnikání. V roce 1944 vznikl v Moskvě tzv. Polský výbor národního osvobození (PKWN), ke kterému komunisty inspiroval úspěch polské exilové vlády v Londýně (Goban-Klas, 1994:52). Tento úřad měl na svědomí v roce 1944 vydání tzv. Manifestu PKWN adresovaného polskému národu. Manifest odmítá polskou ústavu z roku 1935 jako fašistickou, apeluje na Poláky, aby složili zbraně a pomohli Rudé armádě v poražení Německa, ale také odmítá polskou exilovou vládu v Londýně²³. Jedním z důležitých bodů je příslib: „...*restaurace demokratických svobod, rovnosti obyvatel bez ohledu na rasu, národnost nebo náboženské vyznání, svoboda politických organizací, odborů, tisku a slova. Demokratických svobod, které ale nebudou poskytnuty nepřátelům demokracie.*“.

Sovětská propaganda v souladu s okolními státy otevřeně skrz média kritizovala agresivní plány imperialistického Západu (Goban-Klas, 1994:78), zatímco zveličovala štědrost a velkorysost bratrské pomoci Sovětského svazu²⁴. Poláci měli možnost

²² Nástup Jana Pavla II. Sloužil jako malé polské vítězství nad komunismem, kterým v tradičním pojetí křesťanství striktně odmítal

²³ MANIFEST POLSKIEGO KOMITETU WYZWOLENIA NARODOWEGO (1944)

<http://www.law.uj.edu.pl/users/khpp/fontesu/1944.htm>

²⁴ Borejsza – Ziemer (2006)

ilegálně přijímat vysílání Radia Svobodná Evropa²⁵, až na některé momenty, kdy se vysílání podařilo komunistům přerušit. Samotný Władysław Gomułka se o práci novinářů příliš nezajímal a v médiích přijímal kritiku i kontroverzi do té míry, dokud publicistika nenarušovala fundamentální principy komunistického politického zřízení Polské lidové republiky (Curry, 1990:63). Tlak na silnější kontrolu médií a nutnost politické agitace přichází až s jeho nástupcem, Edwardem Gierkem (v čele PZPR od 1970 do 1980), a v souvislosti s událostmi roku 1968. Mediální propaganda měla za účel prosadit kvalitu socialistického ekonomického modelu kritikou nedbalostí občanů a pracujících (neefektivnost, lenost, plýtvání). Výsledkem byla mediální prezentace velmi vzdálená skutečné realitě (Kowalski, 1988:184), když novináři především dbali na propagaci „úspěšného plánu“, zatímco odmítali psát o reálném světě kolem (Curry, 1990:66).

Polské oddělení Informací a propagandy fungovalo ve spolupráci Ministerstvem veřejné bezpečnosti a Celním úřadem (Czopik, 2010). Obě instituce byly pod dohledem tzv. politbyra – ústředního výboru. V roce 1946 byla všechna média majetkem státu a v plné kontrole Ministerstva propagandy. V roce 1947 vznikl nový Úřad pro kontrolu tisku, publikací a veřejného vystupování (GUKPPiW), který měl sloužit především k prevenci podvratné činnosti proti Polskému národu, na podporu obrany národního tajemství, proti narušení mezinárodních vztahů polského státu, jako prevence porušování práv a lidskosti, ale také jako prevence proti vytváření zavádějícího veřejného mínění a rozšiřování nepravdivých zpráv²⁶ (Goban-Klas, 1994:62).

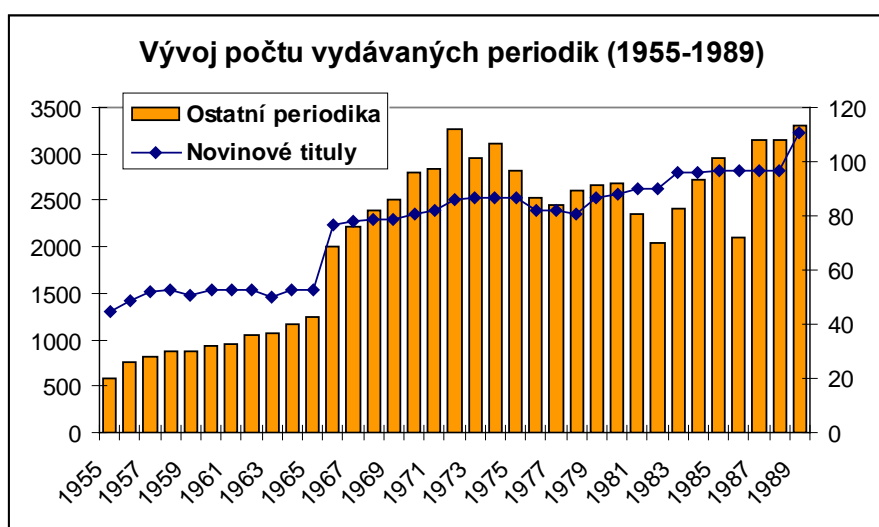
Informace, které Poláci získávali z rádií Svobodná Evropa a Hlasu Ameriky je mezitím podněcovaly k hlasitějšímu vyjadřování nesouhlasu s ekonomickou a politickou situací země, což ve výsledku to znamenalo nárůst počtu ilegálních tiskáren a pirátských rozhlasových stanic, jejichž majitelé nebo zřizovatelé byli připraveni podstoupit několikaleté tresty odnětí svobody v případě odhalení. Pomohla i římskokatolická církev, která se za alternativní média otevřeně postavila (Goban-Klas, 1994:189).

²⁵ Které ovšem před koncem šedesátých let poslouchala jen hrstka, protože ne každý si mohl dovolit koupit rozhlasového přijímače

²⁶ V tomto ohledu není jistě bez významu vzpomenout na tzv. Katyňský masakr, při němž bylo v roce 1940 povražděno přes 20000 zajatců (důstojnických hodností i příslušníků inteligence), u kterých Stalin rozhodl, že se nevrátí domů z válečného zajetí, protože jsou to nepřátelé SSSR a odpůrci komunismu. Při objevení těl v roce 1943 (německou armádou), Moskva svalila vinu na Německo, a ke skutečnému doznání Sovětský svaz přistoupil až v roce 1990 (Kaiser, 2003).

Podle Zbigniewa Brzezinskiho: „v podmínkách komunismu a zvláště v podmínkách monopolistické indoktrinace, se nutně vyvolává následující proces. Vytvoří se masa lidí, kteří s ideologií nesouhlasí a vyhledávají alternativní zdroje informací. To si však žádá nové masové komunikační kanály: zahraniční rozhlas, televize, videokazety, ilegální tisk – pro opodstatnění nesouhlasu v případě špatného politického vývoje. Ekonomický neúspěch komunismu pak nutně vede politicky aktivní intelektuály k poptávce po socioekonomickém a politickém pluralismu a po jejich uzákonění“ (Brzezinski, 1988 in Sasinska-Klas, 1994). Brzezinski tak prakticky ukazuje nástroje, které pomáhají nastolení převratu a ke konci totality s pomocí alternativních médií. To je však možné pouze v případě, že režim existenci těchto subjektů dovolí.

Z kvantitativního pohledu na mediální produkci v komunistickém Polsku můžeme konstatovat, že počet tištěných titulů graduálně rostl v nadprůměrném měřítku (ve srovnání s Československem i Maďarskem). Zatímco na začátku padesátých let byl počet tištěných periodik v Polsku (téměř 500 titulů) srovnatelný s Maďarskem a méně než třetinový ve srovnání s tehdejším Československem, do roku 1988 s e množství pravidelně tištěných titulů zvýšilo více než šestkrát, když vzrostlo na více než 3000 (Polish Publishing in Figures, 2005). Ve stejném roce dosahoval počet pravidelně vydávaných titulů v Maďarsku ani ne dvou-třetinové hodnoty a v Československu byl méně než třetinový (Gulyás, 2001).

Graf 3

Zdroj: Polish Publishing in Figures 2004 (2005)

1.2 Shrnutí – mediální prostředí bývalého Východního bloku

Komunistický systém produkce i konzumace médií se vyznačoval specifickou formou řízení²⁷, organizace i svou jedinečnou funkcí (propagací ideologie). Jedním z důvodů, proč totalitní režimy (včetně těch komunistických) kladly velký důraz na kontrolu nad médii, je jejich potenciál a síla v ovlivňování mas a v utváření veřejného mínění. Média tedy posloužila jako jedinečný nástroj při formování komunistické společnosti (McNair, 1991:34). Nejinak tomu bylo v případě komunistického Československa, Maďarska i Polska, kde byla masová média jednou z ústředních součástí struktury moci a hlavním nástrojem ideologické propagandy. Ve všech zkoumaných zemích nebyla až do pádu režimu povolena jakákoliv kritika řízení státu a povětšinou nebyla tolerována ani nepřímá kritika dílčích efektů tohoto zřízení. Provinění novinářů vůči režimu spočívalo i v nedostatečné politické angažovanosti nebo nevhodné formě vyžadovaného aktivismu. Pluralita médií, která vycházela z plurality politické, právní a ideologické, byla tak do značné míry omezena. Rozsah tohoto omezení se lišil v souvislosti s konkrétním politickým vývojem a v průběhu času.

Nejreprezivnější útlak novinářské profese v rámci srovnávaného vzorku zažívalo Československo, zatímco relativně „uvolněnějším“ režimem i kontrolou médií si prošlo v druhé polovině 20. století Polsko. Nárůst zábavnějšího obsahu v médiích (oproti dominantní politicko-ekonomické publicistice) můžeme pozorovat až v průběhu 80. let, a to především v Maďarsku a v Polsku. Podle Gulyáse (2001:74) za hlavními proměnami médií i společnosti v druhé polovině 20. století stály: Maďarské povstání (1956), Pražské jaro (1968), politické změny v Polsku v roce 1970 (spojené s odchodem Władysława Gomułky) a na začátku 80. let (hnutí Solidarity) a ekonomické reformy, které postupně probíhaly v Maďarsku a v Polsku od konce 60. let. Direktivní řízení státem podporovala i absence nebo nedostatečnost základních práv a svobod v oblasti médií audiovizuálních i tištěných²⁸. Řízení mediálních struktur tak plně podléhalo vládě a plynule reagovalo na proměny režimu. Reakcí na radikální omezení plurality médií, která se svou výpovědí neslučovala s každodenní realitou komunistických režimů, byl

²⁷ Řízení spočívalo především v absolutní kontrole hmotných zdrojů (financí, tiskáren a papíru), lidských zdrojů (novinářská profese byla vyhrazena pouze pro jedince sympatizující s režimem – tzn. například podmíněná členstvím ve straně) a informačních zdrojů (ústřední výbor vládnoucí strany jednoduše, prostřednictvím jediné informační agentury, rozhodoval, která informace smí být médiím interpretována a v jaké podobě). Řízení obsahu mediální produkce napomáhala i značná míra autocenzury, kdy se novináři, v obavě před možnými trestními postihy, ve své práci raději plně podřídili propagandistickému modelu.

²⁸ Gergely (1997)

vznik alternativních médií – ilegálních zdrojů informací operujících přímo v postižených zemích nebo z exilu. Ze zahraničních patřily mezi nejzásadnější zdroje rozhlasové stanice Hlas Ameriky a Svobodná Evropa. V rámci komunistického Československa, Maďarska a Polska v průběhu 2. poloviny 20. století operovaly se vzrůstající tendencí také ilegální tiskárny, pirátské rozhlasové stanice, nakladatelství, ale i sítě (komunity) sloužící ke sdílení přepisů divadelních her, knih, hudby nebo videokazet. Tzv. *samizdat* výrazně pomohl k růstu odporu a následnému pádu komunistického režimu, a to především v Československu a Polsku.

1.3 Transformace médií v zemích bývalého Východního bloku

Transformace médií byla důležitou součástí společenskopolitické přeměny směrem k demokratickému zřízení. Nedílnou součástí tohoto procesu bylo ustavení nového majetkoprávního rámce. Nově vytvářené mediální systémy charakterizovala snaha o co největší omezení státního vlivu, opatření proti konsolidaci mediální moci v rukou soukromých subjektů a pluralitu mediálních obsahů v rámci svobodného tržního uspořádání na jedné straně a veřejnoprávních nezávislých médií na straně druhé. Transformaci společnosti ve všech sledovaných zemích provázela od přelomu 80. a 90. let především mediální komercializace, politická demokratizace a kulturní obsahové entertainizace²⁹ (Jirák, Köpplová, 2008). I přes v lecčems podobné výchozí podmínky pro proces transformace v bývalém Československu, Maďarsku a Polsku, se z dnešního pohledu vlastní přerod médií liší.

1.3.1 Přerod v Československu

Bývalé Československo bylo jedinou zemí bývalého Východního bloku, kde se komunisté v průběhu druhé poloviny 20. století nepokusili o nějaký typ politické nebo ekonomické reformy (ve srovnání například s možností soukromého vlastnictví v komunistickém Polsku, nebo liberálnějším „gulášovým“ socialismem v Maďarsku). 24. listopadu 1989 rezignoval na funkci generálního tajemníka ÚV KSČ Miloš Jakeš a 29. listopadu schválilo tzv. Federální shromáždění změny v ústavě ČSSR, ze které byl především vypuštěn článek o vedoucí úloze komunistické strany ve společnosti a ve státě. Přijetím těchto změn tak v Československu formálně skončila vláda komunismu. Politicko-ekonomické i kulturní zřízení bylo nutné po revoluci změnit od naprostého základu. Silná potřeba reformy a deregulace v případě tehdejšího Československa vedla k šokové cestě privatizace a téměř neomezenému vstupu zahraničního kapitálu (Šmíd, 2004:142). Základem ekonomické transformace byla hlavně³⁰:

1. *Liberalizace cen a otevření ekonomiky světu (pro vyšší konkurenci a tady vyšší alokační efektivitu)*
2. *Makroekonomická stabilizační opatření pro řízení inflace*
3. *Privatizace socialistických podniků*
4. *Vytvoření sociální ochranné sítě*
5. *Rozvinutí tržní infrastruktury (především účinného institucionálního rámce pro ochranu soukromých vlastnických práv)*

²⁹ Tendence masových médií představovat klasicky vážné žánry (jako zpravodajství nebo publicistika) zábavnou formou (Bachroň, 2009)

³⁰ Podle Kouby (2005)

K privatizaci soukromého majetku soukromým osobám posloužil takzvaný třístupňový systém, který se skládal z *restituce* (tedy navrácení majetku osobám, které o něj neprávem přišly po roce 1948), *Malé privatizace* (přímého prodeje menších živností a majetku formou dražeb nebo obálkovou metodou) a *Velké privatizace* (probíhala ve dvou vlnách, především kuponovou metodou)³¹. Díky investičním fondům, které lákaly občany na mnohonásobné zisky, se kuponové privatizace zúčastnila většina obyvatelstva.

1.3.2 Privatizace médií v porevolučním Československu

Privatizace komunistických médií započala prakticky ihned po rozpadu komunistického režimu v listopadu 1989. Na rozdíl například od Polska, kde již v osmdesátých letech existovala společensky významná samizdatová média, se v Československu transformace týkala především bývalých oficiálních komunistických tištěných a audiovizuálních médií. Ze všeho nejdřív se odstátňoval tisk, a to často spontánně a z vlastní iniciativy zaměstnanců toho kterého média. Jedním z rysů této fáze deetatizace médií je tolerance s jakou stát i společnost v dané době (na přelomu 80. a 90. let) ale i později, nahlíželi na „mimoprávní“ zakládání soukromých médií (Jiráková, Köpplová, 2008:221). Z redakcí některých deníků (například Mladá fronta) tak postupně vznikaly akciové společnosti a v nejasně definovaném právním rámci se objevila i první česká nezávislá rozhlasová stanice – Rádio Stalin³². Reakcí politiků již v prvních letech privatizace podle Školky (2002) bylo vytvoření nových tištěných médií, které by mohla vláda ovládat a využívat k propagaci vlastních cílů (například ke komunikaci transformačních procesů občanům). Tato periodika ovšem zpravidla na trhu příliš dlouho nevydržela.

1.3.3 Vznik národní televize a rozhlasu

Československá televize na demokratickou změnu organizačně příliš rychle nereagovala a *de facto* zůstala monopolem, jen bez stranického dohledu KSČ. Režie

³¹ Kouba (2005:49)

³² Radio Stalin vzniklo 19. října 1990 a první dny své existence vysílalo z útrob bývalého Stalinova pomníku na Letné. Vysílání bylo po necelém týdnu úředně zastaveno, ale díky protestům proti státnímu monopolu v oblasti rozhlasu a televize se vysílání vrátilo na počátku roku 1991 jako Radio Ultra. To se v březnu téhož roku přejmenovalo na Radio 1, které v českém éteru působí dodnes.

obsahu se ujali zaměstnanci televize zastoupení novými odbory a Občanským fórem³³. Do konce roku 1992 (tedy do formálního rozpadu federace) se v čele ČST vystřídali celkem tři ředitelé: Miroslav Pavel (11/89-1/90), Jindřich Fairaizl (1/90 – 2/90) a Jiří Kantůrek (3/90 – 12/92).

Československá televize od září 1990 pozměnila celkovou koncepci a vysílala na pěti kanálech: na federální úrovni jako program F1, na české národní úrovni na okruzích ČTV a OK 3 a na slovenské národní úrovni jako S1 a OK 3³⁴. Česká a Slovenská strana federace měly zcela odlišné priority v otázce vývoje celostátních médií. Podle Šmída³⁵ chtěla česká strana liberalizaci vysílání a potlačení monopolu jedné velké státní televize a jednoho velkého státního rozhlasu, zatímco slovenská část usilovala především o vlastní národní média – Slovenskou televizi a Slovenský rozhlas bez organizační podřízenosti Praze.

Po vyřešení kompetencí v mediální oblasti³⁶ Slovenská národní rada ustavila zákony 254/91 a 255/91 samostatný Slovenský rozhlas a Slovenskou televizi, čímž prakticky donutila českou stranu k vytvoření obdobných samostatných organizací a upouštění od konceptu federálního vysílání. Od 1. ledna 1992 tak na území ČSFR souběžně operovaly 3 televize: jedna státní (Československá TV) a dvě veřejnoprávní (Česká televize a Slovenská televize). Československá televize v roce 1992 provozovala pouze federální kanál F1, pro který navíc vyráběla pouze zpravodajství³⁷. O ostatní pořady a zbývající čtyři kanály se postaraly republikové televizní kanály.

Československá televize i Československý rozhlas zanikly spolu s rozdělením federace³⁸ a v nově vzniklých republikách zůstala pouze samostatná národní vysílací média³⁹.

³³ ŠMÍD, M. Nedokonalé mediální zákony jako dítě revoluce(příloha Louče 37). Louč [online]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/pril01/p37famu.html> [přístup: 21.2.2012]

³⁴ BĚKEJOVÁ (2006)

³⁵ ŠMÍD, M. Nedokonalé mediální zákony jako dítě revoluce(příloha Louče 37). Louč [online]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/pril01/p37famu.html> [přístup: 21.2.2012]

³⁶ Zákonem č. 136/1991 Sb.

³⁷ Česká televize. *Konec federální televize*. [online] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/konec-federalni-televize/> [přístup: 21.2.2012]

³⁸ Zákonem č. 597/1992 Sb.

³⁹ Která se od původního státního konceptu vysílacích médií jasně odlišovala svou zákonnou definicí veřejnoprávních organizací.

1.3.4 Vývoj mediální legislativy

V bývalé ČSFR platil zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných prostředcích, který byl v novém režimu prvně pozměněn zákonem č. 86/1990 Sb., čímž byla prohlášena cenzura za nepřístupnou a vznikl demokratický právní rámec pro vydávání periodického tisku českými firmami a občany. V květnu 1990 byl zrušen Federální úřad pro tisk a informace (Jirák-Köpplová, 2008:221) díky zákonu č. 166/1990 Sb. a formálně tak byla zrušena poslední komunistická instituce vykonávající cenzuru v českém informačním prostředí⁴⁰.

V pověření přípravy nového zákona o vysílání vzniklo při odboru vzdělanosti, kultury, zdraví a informací Úřadu předsednictva federální vlády oddělení státní informační politiky. Tento útvar měl za úkol připravit demonopolizaci tehdejšího federálního vysílání. Aby mohla vláda pružněji reagovat na rychle se kumulující žádosti o povolení soukromého vysílání, zřídila v červnu 1990 tzv. meziresortní konkurzní komisi pro výběr uchazečů o nestátní rozhlasové a televizní vysílání na území ČSFR (Moravec, 2000:9). Ještě dříve se však k možnosti vysílat přiblížilo několik rozhlasových stanic jako Europe 2⁴¹ nebo Rádio Svobodná Evropa⁴².

Spory o tzv. kompetenční zákon, který by umožnil přesun kompetencí z federální na národní úroveň, byly dalším faktorem, který oddaloval vznik mediální legislativy. A právě na jejím základě měl být transformován systém audiovizuálních médií. Z tohoto důvodu již v roce 1990 začalo vysílat hned několik pirátských rozhlasových stanic - např. Rádio Stalin nebo Rádio Podzemí (Moravec, 2003:400). Meziresortní komise nakonec přidělila, bez dojednané legislativy, 36 licencí k experimentálnímu lokálnímu rozhlasovému vysílání⁴³.

V říjnu následujícího roku se Federální shromáždění usneslo na zákoně č. 468/1991 o provozování rozhlasového a televizního vysílání, který popsal práva a

⁴⁰ FÚTI sloužil komunistické straně ke kontrole a cenzuře tisku a dalších informačních cest a stal se symbolem nesvobody tisku. Úřad měl především chránit zájmy státu před médii, hodnotit a analyzovat činnost médií, sledovat dodržování tiskového zákona a provádět aktivní informační politiku (Končelík, 2006)

⁴¹ Francouzský vlastník této stanice obešel oficiální povolení dohodou s tehdejším ředitelem Československého rozhlasu

⁴² Svobodná Evropa využila nabídku k šíření signálu prostřednictvím volných vysílačů na území Československa v srpnu 1990

⁴³ PSP ČR. *Zpráva o stavu vysílání a o činnosti Rady České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání*. 1993. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t0147_01.htm [přístup: 19.3.2012]

povinnosti provozovatelů audiovizuálních médií a upravil časový rozsah a podobu vysílání reklamy⁴⁴. Jeho součástí bylo i stanovení podmínek pro získání a držení licence opravňující k vysílání v tehdejší ČSFR. Ze seznamu podmínek pro udělení licence patří mezi nejdůležitější: důraz na pluralitu a vyváženost programové nabídky; zachování nedominantního postavení na trhu u všech žadatelů; posuzování přínosu žadatele k rozvoji původní domácí tvorby (v případě žádostí se zahraniční majetkovou účastí)⁴⁵. Zákon nijak blíže neomezuje míru zahraniční účasti (která tak může být až 100 %), provozovatelé ze zákona ale nesmí být v žádném případě společníkem obchodních společností provozujících nebo žádajících o licenci.

Zákon o vysílání také blíže definoval postavení Federální rady pro rozhlasové a televizní vysílání, zejména její pravomoc udělovat a odebírat licence vysílatelům s nadnárodní (federální) působností. Podle § 18 tohoto zákona je Federální rada složena z devíti členů z řad odborníků, osobností a představitelů veřejného života. Volit je měly celkem tři státní instituce: Federální shromáždění, Česká národní rada a S lovenská národní rada⁴⁶.

V roce 1991 Česká národní rada představila zákon č. 483/91 o České televizi (ČT), kterým byla zřízena právnická osoba hospodařící s vlastním majetkem bez vazeb na stát, určená pro poskytování služby veřejnosti ve smyslu šíření televizních programů a poskytování objektivních, ověřených, všestranných a vyvážených informací. Zákon vedle definice práv a povinností České televize ustavil Radu České televize, která měla za úkol uplatňovat právo veřejnosti na kontrolu tvorby a šíření programů ČT.

Devítičlennou radu podle tohoto zákona volila na pětileté funkční období Česká národní rada takovým způsobem, aby v ní byly zastoupeny významné regionální, politické, sociální a kulturní názorové proudy. Financování ČT mělo plynout z poplatků za přijímače a z vlastní podnikatelské činnosti televize, přičemž reklamní prostor ve vysílání nesměl překročit 1 % denního vysílacího času.

⁴⁴ V televizním vysílání nesmí reklamní čas přesáhnout 3 % denní vysílací doby v případě provozovatelů ze zákona a 10 % denního vysílacího času v případě držitelů licencí. Tento povolený limit lze přesáhnout přímými nabídkami veřejnosti k nákupu, prodeji nebo pronájmu výrobků a poskytování služeb (teleshopping), maximálně však do výše 10 % (resp. 20 % v případě držitelů licencí). V rozhlasovém vysílání nesmí podíl reklamy přesáhnout 5 % v případě vysílání ze zákona 20 % v případě držitelů licencí

⁴⁵ Paragraf 10 zákona

⁴⁶ Podle Šmída (a výše citované přílohy Louče 37) byl u nás podobně jako v jiných postkomunistických zemích přejet tzv. francouzský model vysílacího regulatorního orgánu

Slovenská televize byla ustavená zákonem č. 254/91 Zb. již v květnu 1991 a stala se tak první veřejnoprávní televizí v rámci zkoumaných postkomunistických zemích. Slovenská národní rada stejným zákonem definovala autonomní televizní radu jako orgán, který zabezpečuje programovou objektivitu a nezávislost Slovenské televize. Členy Rady Slovenské televize určovalo předsednictvo Slovenské národní rady, vláda Slovenské republiky, konzultační sbor rady a generální ředitel Slovenské televize.

Český rozhlas vznikl zákonem č. 484/1991 Sb. v listopadu 1991. Zákonem nově ustavený kontrolní orgán – Rada Českého rozhlasu spravovalo, obdobně jako v případě České televize, 9 členů s pětiletým funkčním obdobím. Zákon upravil financování Českého rozhlasu, které mělo plynout z výnosu sazeb za používání evidovaných rozhlasových přijímačů a z příjmů z vlastní podnikatelské činnosti. Reklamní prostor ve vysílání nesměl překročit 1 % vysílacího času.

Slovenský rozhlas, ustavený zákonem č. 255/91 Zb., vznikl ve stejné době jako Slovenská televize. Rada Slovenského rozhlasu i její činnost byla uspořádána prakticky stejně jako v případě Slovenské televize.

Zatímco zákony o České televizi a Českém rozhlase jasněji definovaly zdroj jejich příjmů, zákony zřizující Slovenskou televizi a rozhlas pouze konstatovaly, že šlo o příspěvkové organizace přímo zapojené finančními vztahy na státní rozpočet Slovenské republiky.

Česká Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) vznikla zákonem č. 103/1992 Sb. v reakci na potřebu národního ekvivalentu k federálnímu regulačnímu orgánu. Definiční i pravomoci tohoto útvaru byly téměř identické jako v případě federální rady, jejich devět členů však nově volila pouze Česká národní rada⁴⁷. Jedním z možných nedostatků tohoto zákona bylo, že faktická moc jednotlivých rad (Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, Rady ČT a Rady ČRo) od počátku devadesátých let vzrostla víc, než se původně očekávalo⁴⁸.

Slovenská republika na konci roku 1995 schválila zákon číslo 1/1996 o Audiovizi který upravuje práva a povinnosti vznikající v souvislosti s tvorbou

⁴⁷ Později Sněmovna poslanců

⁴⁸ Například kvůli rozpadu federace a zániku federální rady

audiovizuálního obsahu. Tento zákon pokrývá pouze sektor kinematografie a přímo vylučuje jakýkoliv vztah s obsahem rozhlasového a televizního vysílání. Podle Smatláka a Zmecka (1998:309) se za tímto krokem může skrývat pokus vlády vyloučit zpravodajství, současné události, zábavní formáty aj. ze zákona a ponechat je tak vlastní regulaci. Jedná se tedy o snahu udržet si ve vysílání jistý politický vliv.

Samotný slovenský Vysílací zákon prošel mezi lety 1989 a 1996 celou řadou změn, které ale v principu vedly, tak jako v případě České republiky, k vytvoření tzv. *duálního systému*. Zákon č. 268/1993 byl po rozpadu ČSFR obdobou původního federálního vysílacího zákona⁴⁹ a upravoval mimo jiné působnost slovenské Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, zvláště ve věcech přidělování licencí. Bližší popis činnosti slovenské RRTV dále upravil zákon č. 269/1993. Rada by podle tohoto zákona měla dbát na prosazování veřejného zájmu ve smyslu názorové svobody a volného přístupu k informacím. Rada měla za úkol kontrolovat dodržování vysílacího zákona, nezávislost médií a zároveň úzce spolupracovat se slovenskou vládou.

Novelizací prošel po rozpadu federace i zákon o Slovenské televizi (STV) ustavením zákona č. 271/1993⁵⁰. Slovenská televize podle této legislativy zřizovala televizní studia, budovala síť vlastních reportérů doma i v zahraničí a vytvářela vlastní i sdílené vysílací okruhy. Devítičlenná rada STV se šestiletým funkčním obdobím⁵¹ měla na starosti schvalování dlouhodobé koncepce vysílání a statutu STV. Mezi další povinnosti patřilo schvalování programového kodexu. Rada STV měla navíc rozhodovat o poskytování vysílacího času politikům a občanským sdružením nebo spravovat omezení pro vysílání reklamních sdělení.

V otázce osamostatnění slovenského vysílacího prostoru je důležitý také zákon č. 166 z července 1993 o opatřeních v oblasti rozhlasového a televizního vysílání, který fakticky ustavuje STV a Slovenský rozhlas (SRo) jako nástupce Československé televize a Československého rozhlasu na území Slovenské republiky. Zákon nově upravil volební proces a jednotlivá funkční období členů rady. Zkrátil třem radním funkční období na dva roky a třem dalším na čtyři roky. Poslední trojici zůstalo funkční období v původní délce šesti let.

⁴⁹ 468/1991

⁵⁰ Který se zakládá na původním 254/1991

⁵¹ Nadále volena Národním shromážděním

1.3.5 Veřejnoprávní média po rozpadu federace - Slovenská republika

1.3.5.1 Dlouhé období monopolu a počátek RTVS

Legislativní transformace v oblasti audiovizuálních médií na začátku 90. let strukturou dokázala pokrýt veškeré náležité oblasti, přestože nově vytvořeným zákonům bývaly vytýkány nedostatečné kontrolní mechanismy pro vysilatele v souvislosti s dodržováním nastavených pravidel. Slovensko se stalo v roce 1991 první ze zemí bývalého Východního bloku, kde se státní vysílání přetransformovalo na vysílání veřejné služby. Veškeré právní úpravy nicméně nedokázaly zabránit politickému vlivu na veřejnoprávní vysílání. Podle Smatláka a Zmecka (1998:314) lze tento fakt pozorovat obzvláště na systému, jakým se na Slovensku v první polovině devadesátých let přidělovaly licence soukromým vysilatelům. Díky zdoluhavému procesu začal duální systém televizního vysílání prakticky fungovat až v roce 1996, kdy na trh vstoupila komerční televize Markíza jako první oficiální slovenský konkurent veřejnoprávním kanálům STV1 a STV2 (Tomaščíková, 2010:4).

Dlouhé období monopolu STV a viditelná podřízenost veřejnoprávní televize vládnoucí garnituře, se podepsaly na diskreditaci STV a poklesu její sledovanosti. Podle Smatláka a Zmecka (1998:315) téměř všechny parlamentní strany mezi lety 1989 a 1996 nedokázaly nebo nechtěly ztratit přímou kontrolu nad tímto médiem a možná díky tomu se ani nesnažily popostrčit vedení veřejnoprávní televize k finanční nezávislosti na státním rozpočtu. Stejně tak jako v případě České republiky byly i na Slovensku do Rady pro rozhlasové a televizní vysílání tradičně voleni sympatizanti aktuálních zástupců politických stran v parlamentu.

Ústřední právní normou pro vysílání byl na Slovensku až do roku 2000 několikrát novelizovaný federální zákon č. 468/1991 Sb. Ten nahradil v roce 2000 zákon š. 308/2000 Z.z. *o vysielani a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z.z. o telekomunikáciách*, který harmonizoval vysílací zákony s evropskou legislativou a předefinoval pravomoci Rady pre vysielanie a retransmisiu⁵². Nové právní úpravy se dostalo také veřejnoprávnímu rozhlasu a televizi v zákoně č.532/2010 Z.z. *o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov*, který upravuje postavení,

⁵² Hlavního národního regulátora – období české Rady pro rozhlasové a televizní vysílání

poslání, úlohy a činnost slovenských veřejnoprávních vysílatelů a jejich orgánů a zabývá se jejich hospodařením a financováním⁵³.

Patrně nejdůležitější změnou bylo sloučení rozhlasu a televize do jednoho celku k 1. lednu 2011⁵⁴. Organizační změna si vyžádala i sjednocení dříve samostatných zákonů. V čele nové instituce RTVS stojí Rada⁵⁵ a generální ředitel. Generálního ředitele může odvolat parlament v případě shledání, že vysílatel neplní svou veřejnoprávní povinnost.

Již zákon z roku 2004⁵⁶ o slovenské televizi umožnil STV vykonávat podnikatelskou činnost, schvalování této podnikatelské činnosti však podléhalo souhlasu Rady STV. Bývalý ředitel STV Richard Rybníček využil prodlevy mezi schválením této novely a právní úpravou, která dávala Radě STV povinnost podnikatelskou činnost řídit. Založil, po vzoru britské BBC, šest dceřiných společností, které se měly starat například o výběr poplatků (Koncesia s.r.o.⁵⁷) nebo o prodej reklamního prostoru (STV Media s.r.o.⁵⁸) tak, aby televize nemusela využívat k podnikání dalších prostředníků⁵⁹.

1.3.5.2 Vnitřní reorganizace slovenského vysílání a nedostatek financí

Slovenská televize zažila po rozpadu federace dramatický nárůst vysílacího času a tedy i potřeby televizní produkce, když celkový roční vysílací čas STV mezi lety 1992 a 1993 vzrostl o 49 procent na 7319 vysílacích hodin, zatímco prostředky dostupné k financování provozu vzrostly pouze o 14 procent⁶⁰. I v porovnání s jinými veřejnoprávními televizními stanicemi byla STV relativně podfinancována když v roce

⁵³ Paragraf 1 zákona 532/2010 Z.z. Dostupný na

<http://www.culture.gov.sk/uploads/Of/1f/Of1f0be83b0af481ba19c61d1a995002/zakon-o-rts.pdf>

⁵⁴ Nově vznikla organizace Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS). Vedle veřejnoprávní televizních stanic do nově vytvořené společnosti patří také 9 regionálních i plnoformátových rozhlasových stanic (Celoplošné Rádio Slovensko, regionální Rádio Regina, Rádio Devín, Rádio_FM, Rádio Patria a čtyři další stanice, které vysílají výhradně přes alternativní kanály (digitálně, na internetu nebo přes satelit))

⁵⁵ Jejich devět členů, s funkčním obdobím 6 let je obměňováno po částech ve dvouletých intervalech. Zvláštní parlamentní výbor navrhuje: tři odborníky z oblasti rozhlasového vysílání, tři odborníky z oblasti televizního vysílání, dva odborníky z oblasti ekonomie a jednoho odborníka z právní oblasti. Kandidáty musí schválit nadpoloviční většinou přítomných poslanců slovenská Národní rada.

⁵⁶ Zákon č. 16/2003 Z.z., který pozbyl platnosti sloučením STV a Slovenského rozhlasu

⁵⁷ Dnes již neexistuje, o výběr poplatků se stará přímo RTVS

⁵⁸ Původně 1, 2 media s.r.o., od 1.4.2011 se o prodej reklamního prostoru stará Media RTVS s.r.o. (<http://www.stv.sk/12media/>)

⁵⁹ Potůček (2004)

⁶⁰ Smatlák-Zmeček (1998:316)

1993 její výdaje dosáhly 38 milionů ECU⁶¹, zatímco výdaje sousední České televize v téže roce činily 108 milionů ECU a výdaje rakouské ORF dokonce 506 milionů ECU⁶². Slovenská televize navíc pravděpodobně operovala s neúměrně vysokými náklady, jelikož pozdější reformy ukázaly, že si dokáže vystačit prakticky s polovinou zaměstnanců (Potůček, 2004).

V období mezi lety 1992 – 2011 se v čele STV vystřídal celkem 9 generálních ředitelů a několik jejich zástupců⁶³. Posledním ředitelem samostatné televize byl mezi lety 2008 a 2010 Štefan Nižanský⁶⁴. Ředitelkou sloučené RTVS je od roku 2011 Miroslava Zemková⁶⁵.

Nejzásadnější změny v rámci slovenského veřejnoprávního vysílatele provedl generální ředitel Richard Rybníček, který do STV přešel z komerční TV Joj a působil na tomto postu od ledna 2003 do července 2006. Je zodpovědný za přibližně 60% snížení počtu zaměstnanců STV, řadu úsporných opatření, změnu grafiky, loga i programové skladby a dočasné zvýšení sledovanosti STV (Potůček, 2004). Rybníček navíc v roce 2004 přejmenoval oba veřejnoprávní programy - na Jednotku a Dvojku. V roce 2008 televize spustila pod vedením Štefana Nižanského přes satelit a kabel třetí program, Trojku, jako tematický sportovní kanál. Provoz tohoto kanálu přispěl k zadlužování STV⁶⁶ a vysílání bylo z úsporných důvodů ukončeno v červenci 2011⁶⁷.

RTVS je financována prostřednictvím výběru koncesionářského poplatku⁶⁸, výnosů z prodeje reklamního prostoru, výnosů z prodeje majetku a z ostatních příjmů. Rozpočet RTVS počítá v roce 2012 s výdaji ve výši 88,4 milionu eur⁶⁹ (asi 2,2 miliardy Kč) a očekává meziroční pokles příjmů o 4,84 milionu eur. RTVS očekává daňové příjmy za služby poskytované veřejnosti ve výši 73,6 milionu eur, příjmy z televizní reklamy ve výši 2,95 milionu eur a příjmy z rozhlasové reklamy ve výši 1,3 milionu

⁶¹ *European Currency Unit* – ekvivalent současného jednotné evropské měny (EUR)

⁶² Číselné údaje pocházejí z dat Evropské vysílací unie EBU (citováno v Smatlák a Zmecek (1998:317))

⁶³ Historický přehled generálních ředitelů STV je k dispozici na <http://www.stv.sk/stv/o-stv/riaditelia-slovenskej-televizie/>

⁶⁴ Březen 2012

⁶⁵ <http://www.digizone.cz/aktuality/prvni-sefka-rtvs-vystehuji-stv-z-mrakodrapu/>

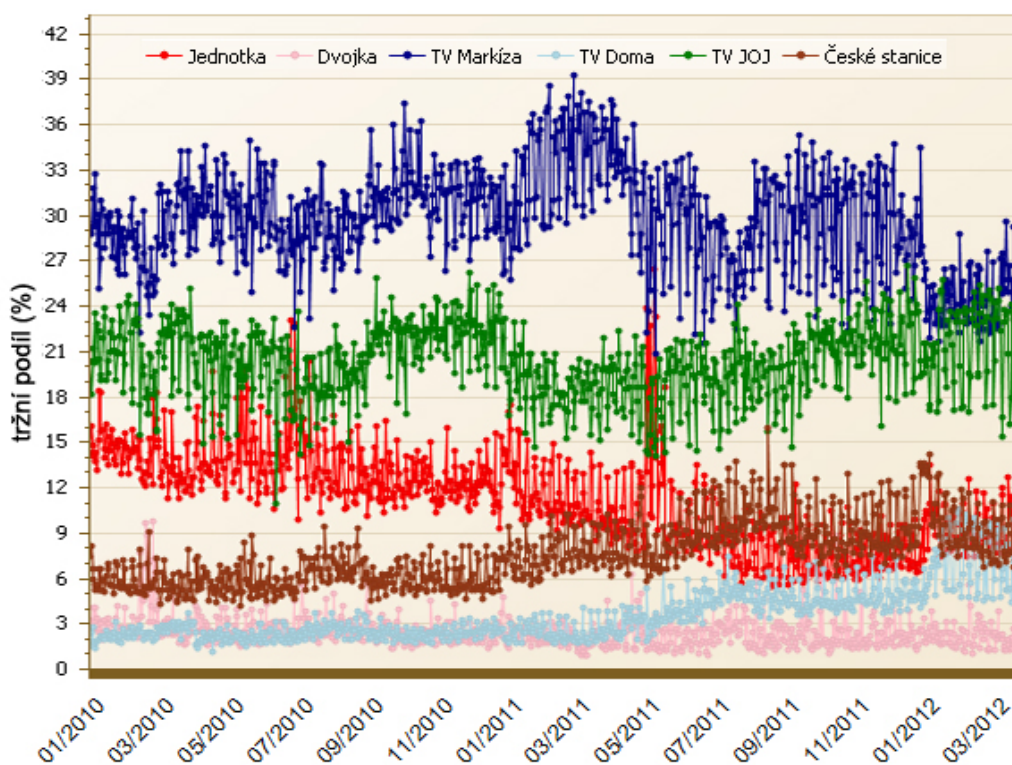
⁶⁶ Šmíd (2011:50)

⁶⁷ http://www.radiotv.cz/p_tv/sportovni-trojka-ukoncila-vysilani-problemy-stv-to-neresi/

⁶⁸ Základní výše poplatku pro rok 2012 je 4,64 eur a je povinná ho platit každá domácnost připojená s přípojkou elektřiny (pokud nezažádá o osvobození od poplatku). Některé skupiny obyvatel mohou platit sníženou (poloviční) sazbu, firmy odvádí variabilní částku.

⁶⁹ Rozpočet RTVS na rok 2012 (http://www.rtvs.sk/sk/o_rtvs/dolezite_dokumenty_rtvs-rozpocet_rtvs)

eur. Rozpočet RTVS v roce 2013 pozmění strukturu, jelikož dojde ke zrušení koncesionářského poplatku a RTVS bude takřka plně závislá na podpoře státu. Vyplyvá to ze zákona č. 397/2011 Z.z., kterým se mění a doplňuje zákon č. 532/2010 Z.z. o RTVS. Podle této úpravy má RTVS nárok na každoroční příspěvek ze státního rozpočtu ve výši 0,142 % hrubého domácího produktu Slovenské republiky za předchozí kalendářní rok, nejméně však ve výši 90 milionů eur (přibližně 2,23 miliardy Kč).

Graf 4

Zdroj: pmt.sk

1.3.5.3 Klesající zájem o veřejnoprávní vysílání

Slovenská televize (televizní část RTVS) se dlouhodobě potýká s poklesem sledovanosti. Díky několikrát přerušené smlouvě se zhotoviteli měření sledování kanálů Jednotka a Dvojka (pomocí peplemetrů) nejsou k dispozici kontinuální údaje. Podle zpráv z tisku však sledovanost ústředního slovenského veřejnoprávního kanálu dosahovala na začátku července 2011 9,2 %⁷⁰ (v kategorii 12+), zatímco na konci července sledovanost poklesla na 8,1 %⁷¹. Tehdejší programový ředitel Ľubomír

⁷⁰ Podle informací serveru etrend.sk: <http://medialne.etrend.sk/televizia-spravy/rada-rtvs-sledovanost-stv-je-alarmujuca.html>

⁷¹ Podle informací serveru tyden.cz: http://www.tyden.cz/rubriky/media/televize-a-radia/sledovanost-slovenske-televize-klesla-na-historicke-minimum_208173.html

Machaj uvedl, že by sledovanost v součtu obou kanálů měla dosahovat 20 %⁷². Podle některých tiskových zpráv se sledovanost vybraných pořadů veřejnoprávní televize začíná opět zvyšovat⁷³. Přesto na konci loňského roku dosahovala sledovanost v součtu obou veřejnoprávních kanálů 10 %⁷⁴.

Podle měření sledovanosti z osmého týdne roku 2012⁷⁵ dosahuje nejvyššího celodenního podílu v rámci slovenského televizního trhu komerční Markíza (22,3 %) následovaná kanálem Joj (22,5 %), veřejnoprávní Jednotkou (9,5 %) a Dvojkou (2 %), Doma (7,7 %), Joj Plus (4,7 %) a TA3 (2,7 %). Vezmeme-li v úvahu průměr denních tržních podílů jednotlivých stanic za únor letošního roku na základě změřených údajů společnosti PMT, s.r.o., Markíza měla o něco silnější pozici (23,9 % trhu), naopak Jednotka o 0,3 procentního bodu slabší (9,2 %). Dvojka podle měření PMT dosahovala v únoru 2012 tržního podílu 2,4 %. Z výzkumu společnosti PMT dále vyplývá, že české televizní stanice zodpovídaly ve stejném období v průměru za 8,5 % slovenského denního vysílacího času, zatímco maďarské televizní stanice měly na slovenském celoplošném vysílání 3,4% podíl.

Tabulka 1: Slovenský provozovateľ verejnoprávného vysílání – základní údaje: RTVS	
Počet kanálů	<ul style="list-style-type: none"> - 2 televizní (Jednotka, Dvojka) - 9 rozhlasových (Rádio Slovensko, Rádio Regina, Rádio Devín, Rádio_FM, Rádio Klasika, Rádio Litera, Rádio Junior, Rádio Patria a Radio Slovakia International)
Rozpočet	88,4 milionu eur (2012)
Reklamní prostor	<ul style="list-style-type: none"> - TV: až 0,5 % denního vysílacího času (s teleshoppingem až 2,5 %) - Rozhlas: až 3 % denního vysílacího času
Vysílací rady	<p>Rada pre vysielanie a retransmisiu</p> <ul style="list-style-type: none"> - 9 členů (návrhy mohou národní radě předkládat poslanci, profesionální spolky a občanská sdružení v oblasti audiovizie, hromadných informačních prostředků, kultury, vědy, vzdělávání, sportu a dalších) - Funkční období 6 let (třetina rady je znovu volena každé 2 roky) <p>Rada pro veřejnoprávní média - Rada RTVS</p> <ul style="list-style-type: none"> - 9 členů (3 odborníci v oblasti rozhlasu, 3 odborníci v oblasti televize, 2 odborníci v oblasti ekonomie, 1 odborník v oblasti

⁷² Tamtéž

⁷³ Např. tisková zpráva *Trhový podiel trochu najsledovanejších programov STV dosiahol vyše 22 percent*. Dostupné z:

[http://www.rtvsk/servlet/rtvs?MT=/Projects/RTVS/WCMMain.nsf/vw_ByID/ID_58E957ABA10AEE5AC1257902004244B2_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_AKTUALITY-VIEWRTVS-8JPEV4=2&TG=BlankMaster&URL=/Projects/RTVS/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_CC12DC63BA82F745C12579B9001F7379](http://www.rtvsk/servlet/rtvs?MT=/Projects/RTVS/WCMMain.nsf/vw_ByID/ID_58E957ABA10AEE5AC1257902004244B2_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_AKTUALITY-VIEWRTVS-8JPEV4=2&TG=BlankMaster&URL=/Projects/RTVS/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_CC12DC63BA82F745C12579B9001F7379)

⁷⁴ <http://www.webnoviny.sk/slovensko/prepad-sledovanosti-stv-sa-podarilo-zast/423486-clanok.html>

⁷⁵ <http://www.zive.sk/markiza-straca-poziciu-televizneho-lidra-dobieha-ju-jojka-aktualizovane/sc-4-a-299462/default.aspx>

	práva) - Funkční období 6 let
Koncesionářský poplatek	- 4,64 ⁷⁶ eur/měsíc (55,68 eur/rok) - od roku 2013 zrušení poplatku - Povinnost ze zákona pro každou domácnost s přípojkou elektřiny
Podíl na publiku ⁷⁷	- Jednotka: 9,2 % (únor 2012) - Dvojka: 2,4 % (únor 2012)

1.3.6 Veřejnoprávní media po rozpadu federace - Česká republika

Rozdělením federace vznikla k 1. lednu 1993 samostatná Česká republika jako subjekt mezinárodního práva. V roce 1999 ČR vstoupila do Severoatlantické aliance NATO a v květnu 2004 přistoupila spolu s dalšími devíti zeměmi do Evropské unie. Samostatná Česká televize byla zřízena k 1. lednu 1992 a od ledna následujícího roku vysílala na televizních kanálech ČT1, ČT2 a ČT3⁷⁸. Nově ustavený právní rámec a vznik duálního systému vysílání umožnily získání licence historicky první soukromé televizní stanici v ČR.

1.3.6.1 Legislativní vývoj do roku 2012

Vedle legislativních úprav uvedených v oddílech 1.3.3 a 1.3.4 textu nesmíme opomenout zákon o České tiskové kanceláři (ČTK), který Česká národní rada schválila v říjnu roku 1992. Zákon č. 517/1992 zřizuje ČTK, jejímž posláním je podle § 2: „poskytování objektivních a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů, poskytování služby veřejnosti šířením slovního i obrazového zpravodajství z České republiky a ze zahraničí“. ČTK nesmí provozovat rozhlasové ani televizní vysílání, ani nesmí mít na tomto vysílání majetkovou účast.

Zákonem č. 39/2001 Sb. se změnil původní zákon o České televizi (483/1991). Podle nové úpravy je Česká televize povinna každoročně předkládat Parlamentu České republiky dvě výroční zprávy: o činnosti ČT a o hospodaření ČT. Novela zákona měla také za úkol zpřesnit hlavní úkoly veřejné služby v oblasti televizního vysílání. Zákon stanovil povinnost vysílání regionálních zpravodajských a publicistických pořadů v rozsahu alespoň 25 minut denně. Zákon také podstatně zvýšil podíl pořadů, které by televize měla opatřit skrytými nebo otevřenými titulky nebo simultánním tlumočením do znakové řeči. Novou povinností České televize je poskytování nepřetržité 24

⁷⁶ Základní výše poplatku

⁷⁷ Údaje podle pmt.sk

⁷⁸ Kanál ČT3 byl zrušen v únoru 1994

hodinové programové služby alespoň na jednom programu a snaha o proniknutí veřejnoprávních obsahů na nová média a platformy. Zákon rovněž otevřel možnost ČT k zahájení přechodu na pozemní digitální vysílání. Paragraf 4 této novely rozšířil počet členů Rady ČT z devíti na patnáct a stanovil rotační pravidlo, podle kterého je třetina členů obměňována každé dva roky. Novým poradním orgánem Rady ČT byla ustavena pětičlenná Dozorčí komise, která dostala za úkol vypomáhat radě ve věcech kontroly hospodaření ČT.

V květnu roku 2001 přijal Parlament České republiky nový zákon o provozování Rozhlasového a televizního vysílání č. 231/2001 Sb. Základem této právní normy bylo sladit českou vysílací legislativu s mediální legislativou EU, zejména ve smyslu zahrnutí direktivy o televizi bez hranic (TWF⁷⁹). Nová právní úprava mimo jiné výrazně rozšířila povinnosti provozovatelů vysílání vůči dětem a mladistvým nebo zavedla institut tzv. události značného společenského významu.

Novelou prošel i zákon o Českém rozhlasu⁸⁰ a nahradil původní právní úpravu z roku 1991. Zákon upravil rotaci členů Rady Českého rozhlasu tak, aby se jedna třetina devítičlenného sboru obměňovala ve dvouletých intervalech. Zákon dále, podobně jako v případě České televize, ustavil tzv. Dozorčí komisi, která se stala poradním orgánem Rady ve věcech kontroly hospodaření.

Zákon č. 348/2005 Sb. změnil některé náležitosti ve věci poplatků za příjem rozhlasového a televizního vysílání. Podle nové legislativy má povinnost poplatek hradit každá fyzická nebo právnická osoba, která je odběratelem elektřiny připojeným k distribuční soustavě v souladu s energetickým zákonem. Česká televize nebo Český rozhlas mají právo neplatičům zaslat výzvu o povinnosti platit poplatek, na kterou mohou příjemci reagovat čestným prohlášením, že se na ně tato povinnost nevztahuje⁸¹. Zákon stanovil měsíční výši rozhlasového poplatku na 45 Kč a televizního poplatku na 135 Kč.

Regulatorní rámec EU přijatý v roce 2002 byl základem pro přijetí zákona č. 127/2005 Sb. o elektronických komunikacích. Úprava harmonizuje český právní systém

⁷⁹ Television without frontiers je základním kamenem autdovizuální politiky v Evropském společenství a byla přijata již v roce 1989. Zabývá se především volným pohybem televizních programů v rámci vnitřního trhu EU a klade nárok televizním stanicím členských zemí o vyhrazení nadpoloviční části vysílacího času evropským dílům.

⁸⁰ 192/2002 Sb.

⁸¹ Například pokud nevlastní rozhlasový ani televizní přijímač

pro podnikání v sektoru služeb a sítí elektronických komunikací. A konečně zákon č. 132/2010 Sb. o audiovizuálních mediálních službách upravuje povinnosti vysílatelů pro osoby se sluchovým nebo hlasovým handicapem.

V souhrnu by podle dosavadní legislativy měla Česká televize opatřit alespoň 70 % vysílaných pořadů skrytými nebo otevřenými titulky, případně tlumočením do znakového jazyka. Alespoň 10 % pořadů by měla vybavit zvláštním zvukovým kanálem pro osoby se zrakovým handicapem. Komerční kanály mají hranice nastaveny na 15 procent v případě sluchově postižených, respektive 2 procenta v případě obsahu pro zrakově postižené.

1.3.6.2 První komerční televize v České republice

Společnost FTV Premiéra (v čele s Marií Poledňákovou), která získala soukromá vysílací práva nejprve pro Prahu a střední Čechy⁸², začala vysílat 20. června 1993⁸³. Podmínkou udělení celoplošné vysílací licence v roce 1994 jí bylo vyhrazení části vysílacího času provozovatelům regionálního a televizního vysílání. V roce 1997 televize změnila název na *Prima televize* a její tržní podíl se do roku 2000 zvýšil až na necelých 17 %⁸⁴. V roce 2003 Prima získala prodloužení vysílací licence až do roku 2018. V dubnu 2008 FTV Prima oficiálně spustila druhý kanál – Prima COOL a v roce 2011 kanál Prima LOVE. S příchodem roku 2012 FTV Prima vrátila původní (prodlouženou) licenci k vysílání a začala vysílat podle nové licence a pod novým jménem – Prima Family. Podle novináře Potůčka⁸⁵ se tak stalo nejen kvůli nové koncepci (jak tvrdí Prima), ale především kvůli tomu, aby se stanice zbavila povinnosti dávat ve svém vysílání prostor regionální stanicím (což stará licence přikazovala).

1.3.6.3 Arbitráž s ČR a „úspěšný“ začátek TV Nova

4. února 1994 vstoupila na české televizní obrazovky nová celoplošná komerční televize Nova. Projekt pod vedením Vladimíra Železného a s finančním zázemím České spořitelny a miliardáře Ronalda Lauder⁸⁶, získal za první čtyři měsíce nejsilnější pozici

⁸² Šmíd (2000)

⁸³ Šmíd (2003)

⁸⁴ Potůček (2011)

⁸⁵ Potůček (2012)

⁸⁶ Hlavní akcionář společnosti Central European Media Enterprises (CME)

v televizní sledovanosti. Licenci udělila Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) společnosti CET 21, s.r.o., a to na dobu 12 let s platností do 30. ledna 2005⁸⁷.

V roce 1993 vznikla servisní organizace Česká nezávislá televizní společnost, s.r.o. (ČNTS), která měla za úkol dodávat programový obsah a zajišťovat vysílání TV Nova. V roce 1996 vstoupila TV Nova společně s Českou televizí a Premiérou do smluvního měření sledovanosti pomocí peplemetrů – samotné měření bylo zahájeno v červnu 1997⁸⁸. V roce 1996 Železný uzavřel smlouvu se společností CME o půjčce, která mu umožnila navýšit podíl ve společnosti CET 21 na 60 %. CME ve stejný den navýšila svůj podíl v ČNTS o 20 procent na 86 % vyrovnáním s Českou spořitelnou. V roce 1997 odkoupila CME od Železného společnost Nova Consulting a získala tak dalších 5,8 % v ČNTS.

V roce 1999 rada ČNTS odvolala Železného z funkce jednatele a CME posléze podala na Železného návrh na zahájení arbitrážního řízení pro porušení závazků plynoucích z prodeje Nova Consultingu. CET 21 ve stejném roce uzavřela smlouvu se společností Česká produkční 2000, která mezitím získala miliardový úvěr pro vybudování nového zázemí pro TV Nova. V srpnu téhož roku začala nová TV Nova spolu s CET 21 vysílat z nového studia na Barrandově a nadále nepotřebovala využívat služeb ČNTS. Majoritní podíl CME ve společnosti ČNTS byl tak prakticky bezcenný a Ronald Lauder, hlavní akcionář CME v srpnu 1999 zahájil arbitrážní řízení proti České republice kvůli porušení česko-americké dohody o ochraně investic. V rámci prvního arbitrážního řízení CME získala od Železného 23 milionů dolarů na spor o Nova Consulting a v rámci dalšího arbitrážního řízení Česká republika zaplatila společnosti CME více než 10 miliard korun⁸⁹. Ve sporu Česká republika vs. Ronald Lauder kvůli neplnění závazků o ochraně investic mezi ČR a USA soud shledal ČR nezodpovědnou za ztráty amerického podnikatele⁹⁰. Ve stejném měsíci byl Železný odvolán z funkce generálního ředitele.

Společnosti CET 21 byla mezitím v roce 2002 prodloužena televizní licence na dalších 12 let (do roku 2017) a do firem kolem TV Nova postupně začala vstupovat

⁸⁷ Michailidu (2009:6)

⁸⁸ BBC Czech.com: Výběr důležitých událostí z historie Novy. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1811_nova_10years/page4.shtml

⁸⁹ V květnu roku 2003

⁹⁰ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/KonecneRozhodnutiArbitra_pdf.pdf

investiční skupina PPF. Skupina PPF dle vlastní případové studie⁹¹ mezi lety 2002 a 2004 provedla restrukturalizaci TV Nova, posílila její finanční pozici, vyřešila některé právní problémy, restrukturalizovala proces pořizování programového obsahu a reklamy a konsolidovala vlastnickou strukturu vysílatele⁹². V roce 2005 PPF vystoupila z TV Nova prodejem 100% podílu společnosti CME za 20,2 miliardy Kč⁹³.

Vstup dvou komerčních televizí na český trh po dlouhé době narušil monopol státní a posléze veřejnoprávní televize. Vznik duálního systému byl, stejně jako v případě dalších popisovaných postkomunistických zemí, něčím novým a rámcem, kterým byl tento systém definován a částečně řízen, přinesl na český trh hned několik nestandardních charakteristik. Podle Hrubého (1999) se nově český duální systém v polovině devadesátých let vyznačoval:

- *Slabou legislativou, která nedokázala zaručit, aby TV Nova musela dodržovat programové schéma, které vyplývalo z jí udělené licence*
- *Neexistující regulací obsahu, která umožnila TV Nova neomezený politický vliv*
- *Netransparentními vlastnickými strukturami soukromých televizních stanic, které podporovaly spíše spolupráci než soutěživost*
- *Neregulovanými fúzemi a akvizicemi, pomocí kterých mohly soukromé stanice budovat mediální impéria*
- *Způsobem, jakým se veřejnoprávní televize snažila soutěžit s komerčními stanicemi o zájem publika (pomocí populárního raději než veřejnoprávně orientovaného obsahu)*

Spor o financování veřejnoprávního kanálu je na první pohled jednoduchý: veřejnoprávní televize by měla operovat s příspěvky veřejnosti nebo za pomoci státní podpory, zatímco komerčnímu sektoru by měl být vyhrazeno využívání reklamního trhu. Podle Hrubého (1999) byla ale situace složitější, když TV Nova v roce 1995 zodpovídala za 75 % reklamních příjmů (3 miliardy Kč), zatímco Česká televize vykazovala 24% díl českého televizního trhu s reklamou. Podíl Primy na tomto trhu byl ve srovnání s ČT 1 a Novou téměř bezvýznamný a zákaz účasti na reklamním trhu České televizi by tak uměle vytvořil monopol TV Nova, způsobil zvýšení cen inzerce a vybudoval vstupní bariéru reklamního trhu pro menší firmy⁹⁴. Ve srovnání s dnešní

⁹¹ <http://www.ppf.cz/cz/pripadove-studie/tv-nova.html>

⁹² Tamtéž

⁹³ Z toho přibližně 18 % transakce proběhlo výměnou za akcie společnosti CME.

⁹⁴ Hrubý (1999:26)

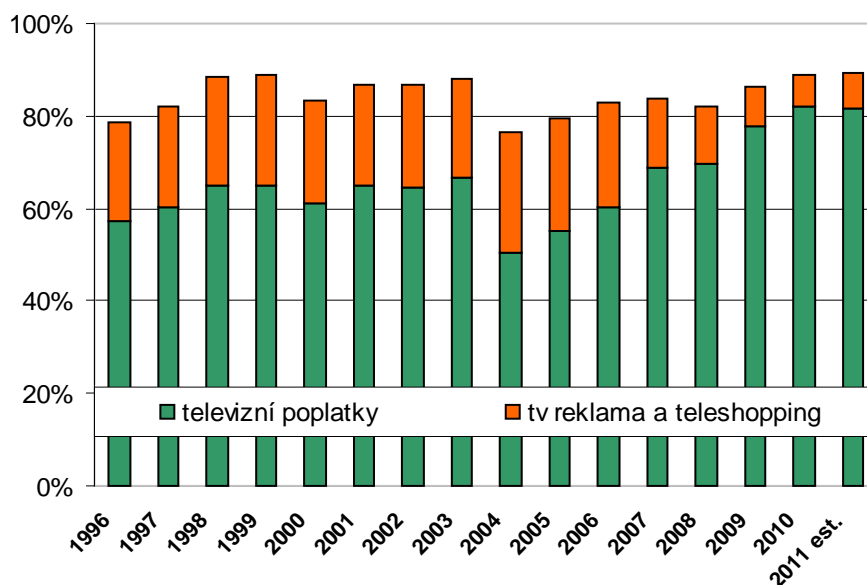
podobou vysílacího trhu a jeho přístupem k reklamě můžeme konstatovat, že spor komerčních televizí a veřejnoprávní České televize o financování prostřednictvím vysílání reklamy přetrvával prakticky až do roku 2012.

1.3.6.4 Konec monopolu a třetího kanálu

Dvacetiletý vývoj české veřejnoprávní televize započal prakticky změnou zákona, která dovolila narušení monopolního postavení bývalé státní televize. Úspěch televize Nova v polovině 90. let minulého století představoval pro Českou televizi výzvu v boji o přízeň diváků, ale i významného konkurenta na trhu s televizním prostorem určeným k reklamě. Česká televize ještě v roce 1993 vysílala na třech programech, ale později třetí program sloučila s programem ČT2. Jeden vysílací okruh v roce 1994 ČT podstoupila právě TV Nova⁹⁵, jejíž vysílací licenci držela společnost CET 21, s.r.o. V roce 1995 získala Česká televize do trvalé správy druhý vysílací okruh.

1.3.6.5 Financování ČT

Česká televize byla od počátku své existence financována ze dvou zdrojů, pomocí příjmů z reklamy a z větší části díky televiznímu poplatku. Ten činil až do roku

Graf 5

Zdroj: Výroční zprávy ČT

1997 50 Kč měsíčně aby se následně zvýšil na 75 Kč. Poplatek se podle výše uvedeného zákona č. 348/2005 v říjnu roku 2005 zvýšil na 100 Kč a v roce 2007 vzrostl

⁹⁵ Stanice Premiéra TV sice začala vysílat již v roce 1993, ale licenci k provozování celoplošného televizního vysílání prostřednictvím satelitu získala až v průběhu roku 1994

na 120 Kč. Od roku 2008 poplatníci za televizní přijímač odvedou měsíčně 135 Kč. Česká televize spolu se růstem televizního poplatku přistoupila k postupnému upuštění od reklamního vysílání, které bylo tradičně kritizováno ze strany komerčních vysílatelů.

1.3.6.6 Vymezení působnosti ČT

Rada České televize v září roku 1995 schválila nové znění Statutu ČT, v rámci kterého odhlasovala i podobu Kodexu ČT, který byl v té době takřka unikátní samoregulační normou v prostředí českých médií. Kodex upravoval zásady tvorby televizního programu, otázky žurnalistické etiky, odpovědnosti novináře, ale diskutoval i zobrazování násilí na televizních obrazovkách. Na základě tohoto kodexu byl v roce 1995 ustaven také Etický panel, který se stal poradním orgánem vedení České televize⁹⁶.

V současné době je Statut České televize dokumentem definujícím poslání a postavení veřejnoprávní České televize. Současná podoba dokumentu⁹⁷, který předkládá generální ředitel televize Radě ČT ke schválení, obsahuje celkem deset článků, které definují zejména:

- *základní úkoly veřejné služby a způsob, jakým má ČT tyto úkoly plnit*
- *práva a povinnosti generální ředitele*
- *organizaci, strukturu a způsob řízení České televize*
- *Hospodaření ČT*
- *Informační povinnosti ČT*

Další zásadní dokument pro fungování veřejnoprávní televize – Kodex ČT, předkládá podle zákona ke schválení Poslanecké sněmovně parlamentu Rada ČT. Poslední verzi sněmovna schválila v červenci 2003. Rada ČT by navíc měla dohlížet na naplňování zásad, které z tohoto dokumentu vyplývají. Zákon o České televizi, který odebral radě možnost schvalovat podobu Kodexu a přesunul tuto pravomoc na politickou úroveň, teď podle Moravce (2005:58) popírá princip samoregulace médií. Úprava Kodexu ČT, kterou schválili poslanci v návaznosti na televizní krizi z přelomu let 2000 a 2001, navíc nevznikala za pomoci akademiků, odborníků a široké veřejnosti

⁹⁶ Moravec (2005:50)

⁹⁷ S účinností od 8.2.2012 (<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/statut-ct/>, přístup 3.3.2012)

(jak bylo dopředu avizováno). Místo toho strategický dokument vymezující rozsah fungování média veřejné služby sestavovali poslanci v diskusi s Radou ČT.

1.3.6.7 Krize České televize

Rada České televize odvolala na začátku prosince roku 2000 Dušana Chmelíčka z postu generálního ředitele ČT, když nesouhlasila s podobou předložených koncepčních dokumentů, způsobem Chmelíčkovy komunikace s radou, ani s navrženým rozpočtem na rok 2001⁹⁸. 20. prosince byl do funkce jmenován Jiří Hodač⁹⁹, když se ve prospěch jeho kandidatury vyjádřilo sedm z osmi přítomných členů rady¹⁰⁰. Rada ČT se zároveň ve svém prohlášení¹⁰¹ ohradila proti nařčení z nekompetence a podlehnutí politickému tlaku. Situace, která nastala v České televizi na přelomu roku 2000 a 2001 by se dala charakterizovat jako boj o moc, ve kterém proti sobě stáli Jiří Hodač jako oficiálně zvolený a Radou podporovaný generální ředitel (spolu s Janou Bobošíkovou, zodpovědnou za výrobu zpravodajství) proti nespokojeným zaměstnancům ČT (za kterými stála iniciativa *ČT – věc veřejná*), které podporovala veřejnost a na jejichž stranu se snažili přidat i někteří politici¹⁰².

Nově ustavený *Krizový výbor ČT* apeloval na Radu ČT, aby anulovala volbu generálního ředitele a okamžitě rezignovala. Hodač 23. prosince 2000 zakázal novinářům vstup do Objektu zpravodajství na Kavčích horách, ale původní vedení zpravodajství zůstalo přes noc obsazeno členy Krizového výboru. Události vysílané z původního studia ČT byly dne 24. prosince přerušeny a nahrazeny zpravodajskou relací z režie Jany Bobošíkové¹⁰³.

Dne 27. prosince České radiokomunikace na Hodačův příkaz odpojily televizní program ČT 1 a ČT 2 a koncesionáři přijímající pozemní vysílání ČT tak mohly na obrazovkách sledovat pouze sdělení o přerušení vysílání. Vysílání bylo obnoveno po necelých 23 hodinách, ale nadále bylo přerušováno titulkem (například po dobu vysílání Událostí). Krize, s narůstající podporou původních zaměstnanců ČT veřejností, pokračovala až do 8. ledna 2001, kdy bezpečností agentura přestala blokovat vstup do

⁹⁸ Zápis z jednání Rady ČT ze dne 12.12.2000: http://www.ceskatelevize.cz/pub/radact_zpravy/70.pdf

⁹⁹ Vystupující také pod jménem George Hodač

¹⁰⁰ Poslední člen Rady ČT, M.Rejchrt, rezignoval 20.12.2000 na svou členskou funkci

¹⁰¹ http://www.ceskatelevize.cz/pub/radact_zpravy/72.pdf

¹⁰² Situaci kolem ČT mezi prosincem 2000 a lednem 2001 zachycuje také televizní dokument *Bezesné noci* režiséru Davida Čálka a Radima Špačka

¹⁰³ Události ze Štědrého dne 2000 lze shlédnout na <http://www.youtube.com/watch?v=Bow99dpdbk>

budovy zpravodajství ČT. Následně 11. ledna ze své funkce odstoupil Jiří Hodač a vedením pověřil Věru Valterovou. Tu ve funkci k 9. 2. 2001 nahradil prozatímní ředitel Jiří Balvín, aby následně odvolal Hodačem jmenované členy managementu a stabilizoval situaci v ČT. Poslanecká sněmovna 13. ledna 2001 odvolala Radu ČT a schválila některé změny v zákoně o České televizi.

Situace v České televizi z přelomu let 2000 a 2001 je zajímavá z několika důvodů. Především ukázala křehkost demokracie a nedostatečnou právní vymahatelnost prostředků spravujících veřejnou službu, když prakticky po dobu dvou týdnů vysílání z objektu České televize na Kavčích horách probíhalo nelegálně a odpor zaměstnanců proti nově zvolenému vedení nebyl v souladu s předpisy¹⁰⁴. Protizákonný byl na druhou stranu i postup generálního ředitele, který vědomě přerušoval vysílání televize. Mimo to docházelo k cílené cenzuře zpravodajského obsahu z Kavčích hor, když legitimní vedení ČT výpadky ve vysílání přerušovalo konkrétní vstupy do vysílání nebo zpravodajské relace.

Změna zákona způsobená tzv. *televizní krizí* přinesla českému veřejnoprávnímu vysílání například zákonné rozšíření Rady ČT na 15 členů, ustavení tzv. *Dozorčí komise* pro poradní činnost v oblasti ekonomických záležitostí ČT, ale i povinnost televizní rady předkládat sněmovně ke schválení Kodex ČT. To však podle Moravce (2005:59) pouze prohlubuje závislost veřejnoprávních médií¹⁰⁵ na politické reprezentaci. Milan Šmíd připomíná¹⁰⁶, že na televizní krizi nelze nahlížet jako na „*připravený útok na nezávislost média veřejné služby*“, jelikož na jejím počátku bylo odvolání předchozí Rady ČT v březnu roku 2000 poté, co zvolila do čela České televize právě Dušana Chmelíčka.

1.3.6.8 Česká televize současnosti

Česká televize v současné době vysílá na čtyřech okruzích: plnoformátovém kanálu ČT 1, programu ČT 2 pro „*náročnějšího diváka*“¹⁰⁷ (od roku 2011 již bez sportovních pořadů), zpravodajském kanálu ČT24 a sportovně zaměřeném programu ČT 4. V říjnu roku 2005 zahájila ČT proces digitalizace a již v roce 2010 mohlo

¹⁰⁴ Alespoň do doby, než dostal status stávky – 1.1.2001

¹⁰⁵ Pasáž o schvalování kodexu se dostala i do zákona č. 192/2000 o Českém rozhlasu

¹⁰⁶ Šmíd, Milan. O předejře televizní krize, od které nás dělí deset let. Mediář [online][cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.mediar.cz/o-predehře-televizni-krize-od-ktere-nas-deli-deset-let/>

¹⁰⁷ Janeček, Jiří. Úvodní slovo generálního ředitele J.J. In: Česká Televize 2011. Česká televize [online]. Dostupné z: http://img9.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/publikace-ct/pdf/ct_2011.pdf

digitálním zemským vysíláním přijímat ČT 99,9 % obyvatel České republiky¹⁰⁸. Poslední analogový vysílač by televize měla odstavit v průběhu roku 2012.

Česká televize navíc v roce 2011 zahájila provoz divize Nová média. Toto oddělení, pod vedením Milana Fridricha, má za úkol propojit redakce webového obsahu ČT, přeměnit design televizního webu ale především pracovat na vývoji aplikací pro mobilní platformy a rozšiřovat tak možnost veřejnosti interaktivně přistupovat k televiznímu obsahu¹⁰⁹. Podle novely zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání z roku 2007 Česká televize mohla do ukončení přechodu na digitální vysílání ponechat na obrazovkách reklamu¹¹⁰. Výtěžek z reklamní činnosti ovšem nemohla televize použít pro vlastní financování, jelikož jí zákon stanovil povinné odvody ve výši 150 milionů Kč ročně pro Státní fond na podporu a rozvoj české kinematografie a 15 milionů Kč ročně na rozvoj zemského digitálního vysílání prostřednictvím ČTÚ¹¹¹. Zbývající část výnosů z reklamní činnosti může ČT využít na podporu a rozvoj digitalizace v ČR nebo na digitalizaci Archivu ČT. Reklama v České televizi na kanálech ČT1 a ČT24 byla fakticky zastavena novelou zákona k 14. říjnu 2011.

Tabulka 2: Český provozovatel veřejnoprávního vysílání – základní údaje: Česká televize a Český rozhlas	
Počet kanálů	<ul style="list-style-type: none"> - 4 televizní (ČT1, ČT2, ČT4 Sport, ČT24), v přípravě nový ČT3 - 8 + 13 rozhlasových (8 celoplošných: ČRo1 Radiožurnál, ČRo2 Praha, ČRo3 Vltava, Český rozhlas 6, ČRo Rádio Česko, ČRo Leonardo, ČRo D-dur, ČRo Radio Wave a 13 regionálních: ČRo Brno, ČRo České Budějovice, ČRo Hradec Králové, ČRo Olomouc, ČRo Ostrava, ČRo Pardubice, ČRo Plzeň, ČRo Karlovy Vary, ČRo Regina, ČRo Region, Stč. Kraj, ČRo Region, Vysočina, ČRo Sever, ČRo Liberec)
Rozpočet	TV: 6,97 mld. Kč (281,3 mil. eur) pro rok 2012 Rozhlas: 2,185 mld. Kč.(88,2 mil. eur) pro rok 2012
Reklamní prostor	<ul style="list-style-type: none"> - TV: kanály ČT1 a ČT24 jsou ze zákona bez reklamy, na ČT2 a ČT24 je reklama pouze v omezené míře - Rozhlas: max. 3 min. denního vysílacího času v případě celoplošných rozhlasových stanic a max. 5 min. z denního vysílacího času
Vysílací rady	<u>Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV)</u> <ul style="list-style-type: none"> - 13 členů (radu volí předseda vlády na návrh Poslanecké sněmovny, podmínkou kandidatury je způsobilost k právním

¹⁰⁸ Zákonná hranice je 95 %

¹⁰⁹ Například díky digitálnímu archivu iVysílání, ke kterému mohou diváci přistupovat prostřednictvím mobilních telefonů nebo tabletů

¹¹⁰ Podmínkou je dodržení maximálního rozsahu 0,75 % denního vysílacího času v případě programu ČT1 a 0,5 % u ostatních programů

¹¹¹ Český telekomunikační úřad

	<p>úkonům, trestní bezúhonnost, trvalý pobyt v ČR, věk min. 25 let)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Funkční období 6 let <p><u>Rada České televize</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - 15 členů (radu volí a odvolává Poslanecká sněmovna tak, aby v ní byly zastoupeny významné regionální, politické, sociální a kulturní názorové proudy, a to na návrh specifických organizací a sdružení) - Funkční období 6 let (každé dva roky je volena jedna třetina členů) <p><u>Rada Českého rozhlasu</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - 9 členů (do funkce je volí Poslanecká sněmovna tak, aby v ní byly zastoupeny významné regionální, politické, sociální a kulturní názorové proudy, a to na návrh specifických organizací a sdružení¹¹²) - Funkční období 6 let
Koncesionářský poplatek	<ul style="list-style-type: none"> - TV: 135 Kč¹¹³ /měsíc (1620 Kč/rok) - Rozhlas: 45 Kč/měsíc (540 Kč/rok) - Povinnost ze zákona pro každou domácnost připojenou k elektrické soustavě¹¹⁴
Podíl na publiku ¹¹⁵	<ul style="list-style-type: none"> - ČT1: 15,71 % (březen 2012) - ČT2: 3,86 % (březen 2012) - ČT24: 4,77 % (březen 2012) - ČT4: 4,10 % (březen 2012)

1.3.7 Maďarská cesta transformace

Maďarsko již před rokem 1989 zavádělo některé ekonomické liberální reformy, které byly například v prostředí tehdejšího komunistického Československa nemyslitelné. Za takzvaný *gulášový socialismus* bývá označováno období vlády generálního tajemníka Maďarské socialistické dělnické strany (MSZMP) Jánose Kádára v letech 1956 až 1988.

V komunistickém Maďarsku například nebylo příliš silně vyžadováno členství v komunistické partaji nebo mládežnické organizaci KISZ¹¹⁶, netrestalo se pravidelné docházení do kostela nebo poslouchání západního rozhlasu a došlo i k určitému uvolnění v podnikání a v existenci soukromého sektoru ekonomiky vůbec. Maďarská lidová republika tak díky nárůstu bohatství snadno překonávala ostatní země

¹¹² Zákon je definuje jako organizace představující kulturní, regionální, sociální, odborové, zaměstnavatelské, náboženské, vzdělávací, vědecké, ekologické a národnostní zájmy

¹¹³ Základní výše poplatku

¹¹⁴ Přesné znění zákona 348/2005 Sb. je dostupné na: https://zis-ext.rozhlas.cz/docs/zakon_348_2005.pdf

¹¹⁵ Údaje podle ato.cz - <http://www.ato.cz/vysledky/tydenni-data/share/15>

¹¹⁶ Maďarský komunistický svaz mládeže

Východního bloku například v počtu televizorů, ledniček nebo praček (Kontler, 2008:401).

Mediální vývoj v Maďarsku se po nastolení demokratického režimu ubíral podobným směrem jako v případě ostatních zemí bývalého Východního bloku. Charakterizoval ho především rostoucí podíl zahraničních vlastníků, vzrůstající počet tabloidů, typické však bylo i vítězství komerčních rozhlasových a televizních stanic nad společensky minimálně prestižními médii veřejné služby.

I v Maďarsku byla svoboda tisku jednou z ústavních garancí. Podle tiskového zákona z roku 1986, ale zájemci o publikační činnost byli povinni nejdříve získat licenci¹¹⁷. Rozhlasové a televizní vysílání nebylo zákonem upraveno pro soukromou sféru a komunistická stana tak držela vysílací monopol. Odstupující komunisté na přelomu osmdesátých a devadesátých let navíc namísto schválení nového vysílacího zákona pouze dočasně zmrazili vysílací frekvence.

Po nastolení demokratického režimu v roce 1990 se nastupující politické síly v rámci předběžného paktu rozhodly, že budoucí mediální zákony budou schvalovány alespoň dvoutřetinovou parlamentní většinou. Nový – demokratický zákon o rozhlasovém a televizním vysílání vstoupil ale v platnost až v roce 1996.

Období mezi lety 1990 a 1993 je označováno za období mediálních válek¹¹⁸, jelikož ho provázal silný politický tlak na kontrolu státních vysílatelů. Kompromisní ústupek vlády v otázce frekvencí umožnil na v první polovině 90. let vznik alespoň nezávislých lokálních rozhlasových a televizních stanic. Tyto nově vzniklé televizní stanice navíc mohly šířit svůj obsah prostřednictvím kabelové sítě, která byla rozvinutá hlavně v Budapešti a jejím okolí.

Odstátnění Maďarské televize reformním zákonem o rozhlasovém a televizním vysílání v roce 1996 odsunulo její druhý kanál na satelit a kabelovou síť. Prvnímu programu byla ponechána celostátní terestrická síť. V rámci veřejnoprávního televizního vysílání fungoval i satelitem šířený kanál TV Duna, určený pro maďarské skupiny v zahraničí. Z bývalého druhého kanálu Maďarské televize (MTV) a původních frekvencí, které byly určeny pro retranslaci sovětského televizního vysílání, vznikly

¹¹⁷ Právě ta sloužila k regulaci tiskového odvětví a žurnalistiky

¹¹⁸ Například Sparks (2000:41)

v roce 1996 dvě komerčně využitelné celostátní vysílací sítě¹¹⁹. Licenci k vysílání získalo společenství SBS Broadcasting¹²⁰ (kanál TV2) a konsorcium CLT/UFA¹²¹ (program RTL Klub). Společnosti CME se na rozdíl od České republiky nepodařilo v licenčním řízení uspět.

Sledovanost veřejnoprávní televize v souvislosti s nástupem komerčních vysílatelů od roku 1997 vytrvale klesá, když v roce 2009 součet podílů na sledovanosti veřejnoprávních kanálů M1 a M2 tvořil 13,6 %, což bylo o 3 p.b. méně, než v roce 2006.

1.3.7.1 Boj o regulaci maďarských médií

Vznik média veřejné služby na území dnešního Maďarska¹²² můžeme datovat rokem 1989, kdy byl pojem veřejnoprávního vysílatele zanesen do maďarské ústavy¹²³. Politický konsensus v dalších 6 letech nedosáhl takové úrovně, aby byl přijat takový zákon, který by veřejnoprávní média dokázal regulovat. Parlament byl v tomto mezidobí kritizován za vyčkávání s legislativou, zejména v otázkách institucionální a finanční nezávislosti veřejnoprávních médií. Uvolněný právní rámec navíc podporoval vznik prostoru k politickým bojům o moc nad médii¹²⁴.

Mediální zákon č. II/1986 povoloval pouze vysílání maďarského státního rozhlasu a televize. Reformně komunistická strana pod vedením premiéra Miklóse Németha těsně před svým odstoupením, místo navržení nebo schválení nového vysílacího zákona, zmrazila tehdejší podobu rozdělení vysílacích frekvencí do doby, než se ustaví nový vysílací zákon¹²⁵. V té době (rok 1990) však nikdo neočekával, že schválení nové vysílací regulace bude trvat až do konce roku 1995.

V roce 1990 se nastupující vládnoucí strana Maďarské demokratické fórum (MDF) dohodla se Svazem svobodných demokratů – Maďarskou liberální stranou (SZDSZ) na potřebě dvoutřetinové většiny hlasů pro schvalování mediálních zákonů. Tím tehdejší vláda podle Lengyela (1998:141) de facto povýšila mediální zákon na ústavní úroveň a artikulovala tak skutečný význam médií pro maďarskou politiku.

¹¹⁹ Šmíd (2011:44)

¹²⁰ Paeltz – Jabubowicz (2003:225)

¹²¹ Člen RTL Group

¹²² A do roku 2012 Maďarské republiky

¹²³ Lengyel (2007:115)

¹²⁴ Sparks (2000:41)

¹²⁵ Lengyel (1998:141)

Parlamentní výbor pro kulturní a mediální záležitosti vypracoval hned na začátku 90. let návrh vysílacího zákona, který se zcela odkláněl od předchozího autoritářské legislativy. Návrh nicméně vzbudil diskusi mezi vládou a opozicí, když MDF usilovala o vlastní dohled nad formulací programových schémat, modelu financování, ale i nad volbou do řídicích funkcí veřejnoprávních vysílatelů. V této podobě se zákon ovšem nepodařilo schválit¹²⁶.

Ředitelé Maďarské televize (MTV) a Maďarského rozhlasu (MR) se mezitím dostali do přímky s premiérem Józsefem Antallm (MDF). Ředitelé veřejnoprávních médií žádali naprostou nezávislost na politice, zatímco Antall prosazoval vládní zodpovědnost za provoz státních médií a opakovaně se je snažil odvolat z funkce¹²⁷. Za veřejnoprávní média se tenkrát postavil také prezident Árpád Göncz¹²⁸, na základě jehož rozhodnutí ústavní soud vydal rozhodnutí č. 36/1992, podle kterého byla procedura volby do vedoucích funkcí veřejnoprávních médií zachována beze změny. Maďarská vláda rozhodnutí nepřijala a pomocí minoritní úpravy v zákoně o státním rozpočtu v roce 1992 přesunula rozhodování o financování veřejnoprávních médií do kanceláře premiéra. Tento krok vedl k následnému podání demise ředitelů MTV i MR. Prezident však jejich demisi nepřijal. Vládnoucí strana v reakci na tento krok dosadila do rozhlasu i televize spřízněné zaměstnance na pozice viceprezidentů těchto dvou institucí. Právě ti měli nad vysílateli faktickou rozhodující moc¹²⁹.

Následné propouštění „nepohodlných“ zaměstnanců MTV a MR vedlo k odstoupení několika editorů a redaktorů z těchto státem vlastněných médií. Nový kabinet v čele s Gyulou Hornem (MSZP), který povstal z voleb roku 1994, obměnil tyto viceprezidenty a propuštěné zaměstnance přizval zpět. Nakonec v prosinci roku 1995 došlo ke sjednocení názorů na podobu zákona o rozhlasovém a televizním vysílání, který byl schválen 90% většinou¹³⁰.

Zákon č. I/1996 o rozhlasovém a televizním vysílání tak mohl ukončit politické „mediální války“. Definoval operační možnosti médií veřejné služby a otevřel možnost vzniku komerčního vysílání (což se o rok později také stalo). Konečně tedy (alespoň v papírové podobě) ukončil období státního monopolu v médiích. Přestože byl tento

¹²⁶ Vedoucí stranu nepodpořila dvoutřetinová většina

¹²⁷ O'Neil (1997:92)

¹²⁸ Bayer (2005)

¹²⁹ Fowkes (1999:28)

¹³⁰ Open Society Institute (2005:806)

zákon důležitým krokem na cestě k demokracii, ukázal se jako neefektivní nástroj v eliminaci politických tlaků na veřejnoprávní média¹³¹. Formulace tohoto zákona nicméně přímo vychází z předchozích rozhodnutí ústavního soudu v letech 1992 až 1995, která prakticky směřují k jedinému závěru – požadavku nezávislosti médií veřejné služby na vládě, parlamentu, politických stranách a státu jako takovému¹³².

Zákon o rozhlasovém a televizním vysílání ustavil Národní rozhlasovou a televizní radu, která měla být zodpovědná za vyhodnocování rozhlasových tendrů, dohlížení na funkci médií a kontrolu jejich programové skladby. Zákon dal také vzniknout Maďarské veřejnoprávní rozhlasové společnosti (MR Rt.) i Maďarské veřejnoprávní televizní společnosti (MTV Rt.) a potvrdil, že Duna¹³³ patří mezi veřejnoprávní vysílatele. Nová legislativa rovněž vytvořila takzvaný Vysílací fond, pomocí kterého se měl financovat systém vysílacích institucí, který zákon I/1996 zavedl¹³⁴. Zákonomárci k tomu zavedli novou povinnost, podle které měly komerční televizní stanice vyhradit alespoň jednu čtvrtinu vysílacího času programům vycházejícím z definice veřejné služby¹³⁵.

Novou Národní rozhlasovou a televizní radu (ORTT¹³⁶) tvořilo podle zákona minimálně pět členů, které do funkce volil majoritní většinou parlament. Funkční období členů této rady bylo podle §33 odstavce 1 zákona stanoveno na 4 roky. Každá parlamentní strana do vysílací rady navrhovala jednoho člena. V případě, že bylo vládní křídlo nebo opoziční křídlo složeno pouze z jedné strany, měla tato strana možnost navrhnout celkem dva radní.

ORTT měla podle zákona dohlížet na svobodu slova ve všech komunikačních prostředcích a umožňovat vysílatelům vstup na trh¹³⁷. Do této role spadá i ochrana mediální trhu proti informačním monopolům.

¹³¹ Lengyel (2007:115)

¹³² Rozhodnutí 32/1992, 47/1994 a 31/1995 Maďarského ústavního soudu. Dostupné na: <http://mkab.hu/keres.html> [přístup: 12.3.2012]

¹³³ Vysílání pro maďarské obyvatelstvo v zahraničí

¹³⁴ Kompletní znění maďarského vysílacího zákona k dispozici na: <http://www.policy.hu/myagmar/Hungary.PDF> [přístup: 10.3.2012]

¹³⁵ Vysvětlení pojmu vysílání veřejné služby je k dispozici v úvodní části zákona (Definice) pod číslem 19.

¹³⁶ Országos Rádió és Televízió Testület

¹³⁷ BEKE, D. *Media landscape: Hungary*. EJC [online]. 2010. Dostupné z: http://www.ejc.net/media_landscapes/article/hungary/ [přístup: 21.1.2012]

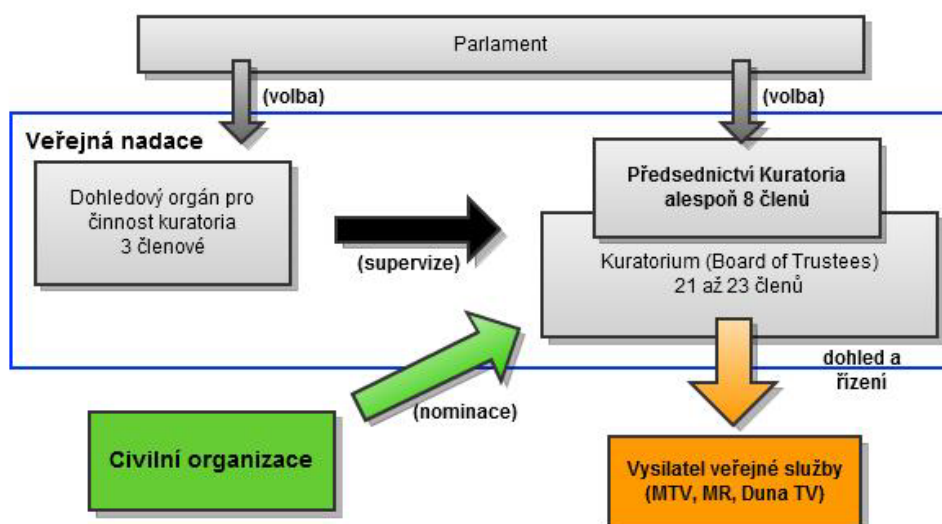

Schéma 1

Zdroj: autor podle Lengyel (2007:120)

Jednou z dalších hlavních změn v maďarské veřejnoprávní mediální krajině bylo ustavení televizní a rozhlasové nadace, které fungují jako řídicí zprostředkovatel mezi maďarským parlamentem a MTV resp. MR. Tyto orgány řídí kuratorium¹³⁸ postavené z osmi členů, které do funkce volí parlament¹³⁹. Vlastnická struktura vysílacích společností byla nastavena jako akciová, přičemž existuje pouze jedna akcie, kterou drží příslušná nadace. Veřejná nadace byla sice zřízena státem, ale podle zákona nemá zřizovatel nad tímto typem nadace přímou kontrolu. Podle současného maďarského práva (2011) již není možno tento typ nadace zřizovat, nicméně již existující nadace mohou podle zákona dále existovat bez jakýchkoliv omezení.

Vysílání veřejné služby musí podle zákona sloužit k „*informačním, kulturním, společenským a každodenním potřebám publika v místech, kde je vysílání dostupné*“¹⁴⁰. Vedle toho musí veřejnoprávní televize i rozhlas podle zákona I/1996 dále zodpovídat za¹⁴¹:

- *Poskytování pravidelného, celistvého, nezájatého a přesného zpravodajství*
- *Upevňování hodnot všeobecného a národního kulturního dědictví a podporu rozmanitosti*

¹³⁸ Podle anglické verze zákona *Board of trustees*

¹³⁹ Podle zákona by polovinu členů kuratoria mělo sestavit vládní křídlo, druhou polovinu opozice (§ 55, odstavec 4)

¹⁴⁰ §2 a §19 zákona

¹⁴¹ §23 zákona

- *Poskytování pořadů pro menšiny a přispívání k jejich fyzickému, psychologickému a morálnímu rozvoji*
- *Poskytování pomoci postiženým*

1.3.7.2 Velká mediální reforma

V roce 2010 nastoupila do čela maďarské vlády středo-pravicová strana Fidesz Viktora Orbána, aby ihned začala pracovat na přípravě nové ústavy¹⁴². Konzultace a úpravy návrhu ústavy probíhaly i v roce 2011 a 18. dubna nový dokument schválil maďarský parlament ústavní většinou (262 pro vs. 44 hlasů proti¹⁴³). Maďarský prezident Pál Schmitt ústavu odsouhlasil o týden později a dokument tak vstoupil v platnost k 1. lednu 2012. Schvalování ústavy provázely četné protesty, Orbánovi byla vytýkána například snaha o omezování civilních svobod.

Samotné maďarské ústavě ovšem předcházela delší etapa, v průběhu které Fidesz postupně prosazovala vlastní podobu, na evropské poměry neobvykle rozsáhlé, regulace médií. Nová maďarská mediální legislativa je podle závěrů studie¹⁴⁴ Centra pro média a komunikační studia (CMCS) maďarské Středoevropské univerzity „*nekonsistentní s běžnou praxí ve dvaceti zkoumaných zemích Evropy a EU*“. Studie popírá způsob, jakým maďarská vláda, na přelomu let 2010 a 2011, pomocí srovnání s dalšími evropskými mediálními zákony, argumentovala ve prospěch navrhované právní reformy. Dokument centra CMCS zdůraznil pochybnosti především v interpretaci zákonů (bez vysvětlení jejich následné implementace), ale i v neúplnosti jejich výčtu. Kritika se snesla i na způsob jakým maďarská vláda srovnávala plánované změny v mediální legislativě s běžnou praxí v zemích, kde je právě takováto praxe veřejně kritizována¹⁴⁵.

¹⁴² Maďarsko jako jediná ze zemí bývalého Východního bloku po pádu komunistického režimu na přelomu 80. a 90. let neschválila novou ústavu, ale pouze značně upravila původní ústavu z roku 1949

¹⁴³ "Hungary's parliament passes controversial new constitution", Deutsche Welle, 18. dubna 2011; 6.4.2012, <http://www.dw.de/dw/article/0,,14998392,00.html> [přístup: 21.1.2012]

¹⁴⁴ BROUILLETTE, Amy (editor). Hungarian Media Laws In Europe. 2012. Center for Media and Communication Studies (CMCS) of Central European University.

¹⁴⁵ Například argumentace zrušení praxe výběrového řízení na ředitele média veřejné služby, jelikož je to tak běžné (více či méně) v Rakousku, České republice, Finsku, Francii a Švýcarsku. Podle studie mají ale zmíněné země (až na Francii) nějaký kontrolní mechanismus, který omezuje politický vliv na tuto volbu (Brouillette, 2012:xi)

1.3.7.3 Prosazování nové mediální ústavy

Orbánova vláda již v červnu roku 2010 navrhla nový mediální zákon *O svobodě tisku a základních pravidlech mediálního obsahu*. Opoziční strany ve své kritice zákona ještě v červenci téhož roku navrhly 44 úprav, z nichž pouze jedna vládou posléze prošla. O několik dní později novelu kritizovala Evropská novinářská federace¹⁴⁶ (EFJ) a následně Mezinárodní institut pro tisk (IPI) obvinil¹⁴⁷ stranu Fidesz ze „zneužívání dvoutřetinové většiny hlasů k prosazování politického vlivu na pluralitu médií“. Reformu kritizovala i Organizace pro bezpečnost a evropskou spolupráci (OSCE) a vyzvala maďarskou vládu k veřejným konzultacím těchto zákonů¹⁴⁸. Mezi kritizované oblasti patřilo navrhované zavedení neobvykle mocné Mediální rady, do které by na devítiletá funkční období nastupovali kandidáti schválení parlamentem.

První schvalování nového zákona bylo ještě v červnu 2010 odloženo na červencová a říjnová jednání, zatímco dodatek Ústavy, který měl zaručovat, aby média „pomáhala uchovávat národní a evropskou identitu“¹⁴⁹, hlasováním napoprvé prošel¹⁵⁰. 22. července 2010 parlamentem prošla většina z navrhované nové mediální legislativy. Zákon č. 82/2010, který přišel v platnost 10. srpna 2010, mimo jiné vytvořil novou regulační autoritu a pozměnil dosavadní podobu institucí řídících vysílání veřejné služby i provozu veřejnoprávní zpravodajské agentury.

Nově vzniklá agentura NMHH (Národní úřad pro média a telekomunikace¹⁵¹) vznikla spojením bývalého telekomunikačního regulátora (Národní telekomunikační úřad) a Národní rozhlasové televizní rady (ORTT¹⁵²). Původní útvary se nyní v rámci NMHH přejmenovaly na Národní telekomunikační a informační radu, resp. na Mediální radu¹⁵³. Mediální rada převzala všechny práva i povinnosti bývalé ORTT.

¹⁴⁶ European Journalists Reject the new Hungarian Media Bill and Call for New Talks. EFJ[online]. 23.6.2010. Dostupné z: <http://europe.ifj.org/en/articles/european-journalists-reject-the-new-hungarian-media-bill-and-call-for-new-talks> [citováno 6.3.2012]

¹⁴⁷ MILLS, Anthony. Hungary Parliament Due To Vote On Media Reform Package Threatening Press Freedom. IPI [online]. 24.6.2010. Dostupné z: <http://www.freemedia.at/press-room/public-statements/singleview/article/hungary-parliament-due-to-vote-on-media-reform-package-threatening-press-freedom.html> [citováno 6.3.2012]

¹⁴⁸ Tisková zpráva OSCE z 24. 6. 2010 k dispozici na: <http://www.osce.org/fom/69491> [přístup 6.3.2012]

¹⁴⁹ Dodatek ústavy je k dispozici na <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk10129.pdf> (HU) [přístup 7.3.2012]

¹⁵⁰ Na začátku července ho schválil i prezident Sólyom.

¹⁵¹ *Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság*

¹⁵² *Országos Rádió és Televízió Testület*

¹⁵³ Nemzeti Hírközlési és Informatika Tanács resp. Médiatanács

Maďarský premiér Viktor Orbán hned k prvnímu dni zákonné existence NMHH jmenoval do jejího čela Annamárii Szalaiovou¹⁵⁴, která se tak stala automatickým kandidátem na předsednické křeslo v Mediální radě. 15. září 2010 parlament výnosem 80/2010. (IX. 15) OGY¹⁵⁵ o zřízení tzv. *Nadace veřejné služby*¹⁵⁶ sloučil veřejnoprávní rozhlas, televizní stanice (MTV a Duna TV) a Maďarskou tiskovou agenturu¹⁵⁷ pod centralizovaný dohled¹⁵⁸.

Karol Jakubowicz v září roku 2010 připravil pro organizaci OSCE dokument analyzující navrhovanou legislativu médií a telekomunikací. Ve spolupráci s dalšími experty kritizoval v oblasti médií veřejné služby zejména¹⁵⁹:

- *ústavní dodatek, který je podle Jakubowicze neúplný a mohlo by tudíž dojít ke zmanipulování jeho interpretace*
- *začlenění novinové agentury do veřejnoprávní nadace*
- *způsob nominování členů do kuratoria nadace a kritéria jejich výběru*
- *manažerské řízení nadací (včetně nedostatku zodpovědnosti samotné veřejnosti)*
- *zpolitizování volby generálních ředitelů rozhlasu a televize*
- *majetek a financování vysílacích společností (především finanční nesamostatnost vysílatelů, kteří jsou nově závislí na Fondu pro podporu vysílání a řízení majetku¹⁶⁰)*

Mezi Jakubowiczovými doporučeními nalezneme: zrušení licenčních poplatků, zrušení fondu pro řízení majetku, demokratičtější volbu ředitelů vysílacích společností, přísnější volbu členů kuratoria a zapojení celospolečenských organizací do jejich nominace¹⁶¹. Parlamentní výbor 12. října 2010 dosadil do Mediální rady nové členy

¹⁵⁴ New media authority promises fast, firm restructuring. BBJ [online]. 11.8.2010. Dostupné z: http://bbj.hu/politics/new-media-authority-head-promises-fast-firm-restructuring_53889 [citováno 2.3.2012]

¹⁵⁵ Schválený dokument je k dispozici na <http://www.complex.hu/kzldat/o10h0080.htm/o10h0080.htm> (maďarsky) [přístup 3.3.2012]

¹⁵⁶ *Közszolgálati Közalapítvány*

¹⁵⁷ *Magyar Távirati Iroda*

¹⁵⁸ Řídící orgán nadace má mimo jiné pravomoc volit generální ředitele jednotlivých vysílatelů i státní tiskové agentury

¹⁵⁹ Jakubowicz (2010)

¹⁶⁰ *Broadcast Support and Asset Management Fund*

¹⁶¹ Jakubowicz (2010:15 – 18)

navržené vládnoucí stranou Fidesz. Předchozí předseda mediální rady László Majtényi posléze zpochybnil profesionální kompetence většiny nových členů¹⁶².

Zákon číslo 104/2010, přezdívaný také jako *Mediální ústava*, parlament schválil 2. listopadu 2010. Nová legislativa přinesla regulaci obsahu všech audiovizuálních¹⁶³ i tištěných médií, jakožto i mediálního obsahu ze zahraničí (určeného pro maďarské publikum). Zákon ustavuje právní ochranu novinářských zdrojů, snaží se právně oddělit novinářskou práci od tlaků vlastníků médií a reklamních zadavatelů a zavádí imunitu pro novináře, kteří spáchali drobné přestupky v rámci *společensko-prospěšného vyšetřování*¹⁶⁴. Mediální ústavě bývá vytýkán kontroverzní požadavek „vyváženého zpravodajského pokrytí“¹⁶⁵ a podle člena organizace IPI Ivana Lipovecze je zákon 104/2010 „v rozporu s klasickým demokratickým smýšlením a pouze umocňuje závislost veřejnoprávních médií na maďarské vládě.“¹⁶⁶ Mediální ústava vstoupila v platnost 9. listopadu 2010.

21. prosince 2010 parlament schválil poslední část mediální legislativy – Zákon č. 185/2010 *o mediálních službách a masových médiích*¹⁶⁷. Ten například umožňuje Mediální radě penalizovat (pomocí pokut) média za neposkytování vyváženého zpravodajského pokrytí¹⁶⁸ nebo vytváří centralizovanou nadaci pro řízení veřejnoprávních médií.

Na maďarskou vládu a premiéra Viktora Orbána se v souvislosti se schválením nového mediálního zákona snesla vlna kritiky ze strany veřejnosti, zahraničních médií, nezávislých organizací, bývalých disidentů, ale také Evropské komise a Evropského parlamentu. Kritika však Orbána neobměkčila a zákon vstoupil v platnost spolu

¹⁶² The new Hungarian Media Council. Hungarian Spectrum [online]. 12.10.2010. Dostupné z: <http://esbalogh.typepad.com/hungarianspectrum/2010/10/the-new-hungarian-media-council.html> [cit. 1.4.2012]

¹⁶³ Včetně on-line médií

¹⁶⁴ „Media Constitution“ Adopted. IRIS Merlin – European Audiovisual Observatory [online]. 2011. Dostupné z: <http://merlin.obs.coe.int/iris/2011/1/article37.en.html> [přístup 9.4.2012]

¹⁶⁵ Protest over the new media law [online]. 3.12.2010. Dostupné z: <http://esbalogh.typepad.com/hungarianspectrum/2010/week48/> [přístup 1.4.2012]

¹⁶⁶ SATI, Saurahb. Hungary Criticised over Media Secrecy Law. International Press Institute [online]. 9.11.2010. Dostupné z: <http://www.freemedia.at/press-room/public-statements/singleview/article/hungary-criticised-over-media-secrecy-law.html> [přístup 10.3.2012]

¹⁶⁷ Plné znění zákona je k dispozici na http://www.kormany.hu/download/d/01/10000/media_law_04012011.pdf (anglicky)

¹⁶⁸ O této nevyváženosti nemůže však rozhodnout nikdo jiný než rada

s nástupem Maďarska do čela EU¹⁶⁹. V únoru roku 2011 Orbánova vláda připustila drobné změny v mediálním zákoně, které ovšem základní nedostatky, jako složení Mediální rady, nešetřovaly¹⁷⁰. Organizace pro evropskou bezpečnost a spolupráci (OSCE) proto maďarskou vládu znovu vyzvala ke konkrétním právním úpravám mediálního zákona¹⁷¹. Rozsáhlost a komplexita nového právního systému je podle OSCE, ale i dalších organizací, ústředním problémem schválené legislativy. „*Překrývající se byrokratická síť administrativních autorit, zodpovědných ve výsledku premiérovi, poskytuje vládě silné pravomoci ke kontrole médií*“¹⁷².

Ředitel MTVA v červenci 2011 oznámil propuštění přibližně jedné třetiny zaměstnanců médií veřejné služby. Veřejnoprávním médiím by navíc měla zpravodajství poskytovat exkluzivně státní novinová agentura MTI¹⁷³, která ze zákona poskytuje informace médiím bez úplaty. To mohla být jedna z příčin, která vedla k ukončení činnosti nezávislé tiskové agentury FH¹⁷⁴ a ke vzniku státního¹⁷⁵ monopolu v oblasti tiskových agentur. Parlament navíc v létě 2011 schválil řadu dodatků mediálního zákona, z nichž některé reagují na dřívější kritiku, ale jiné naopak média přísněji omezují. Jedním z příkladů je podle deníku Népszabadság pravomoc¹⁷⁶ mediální autority NMHH definovat pojem *veřejné služby*¹⁷⁷.

¹⁶⁹ 1.1.2011

¹⁷⁰ Brussels happy with Hungary's pledges on media law. EurActiv [online]. 17.2.2011. Dostupné z: <http://www.euractiv.com/future-eu/brussels-happy-hungarys-pledges-media-law-news-502238> [cit. 10.3.2012]

¹⁷¹ Právní analýza organizace OSCE, předložená v únoru 2011 Dunjou Mijatovic vládním činitelům, je k dispozici na: <http://www.osce.org/fom/75990> [přístup: 11.3.2012]

¹⁷² Brouillette (2012), p.29

¹⁷³ Údajně z důvodu snížení nákladů na produkci novinového zpravodajství

¹⁷⁴ Independent news agency gives up. The Budapest Times [online]. 30.5.2011. Dostupné z: <http://www.budapesttimes.hu/2011/05/30/independent-news-agency-gives-up/> [cit. 10.3.2012]

¹⁷⁵ A státem podporovaného právě bezplatným přístupem

¹⁷⁶ Podle §182 zákona 185/2010

¹⁷⁷ House passes multitude of amendments to media law. BBJ [online]. 18.7.2011. Dostupné z: http://www.bbj.hu/politics/house-passes-multitude-of-amendments-to-media-law_58943 [cit. 11.3.2012].

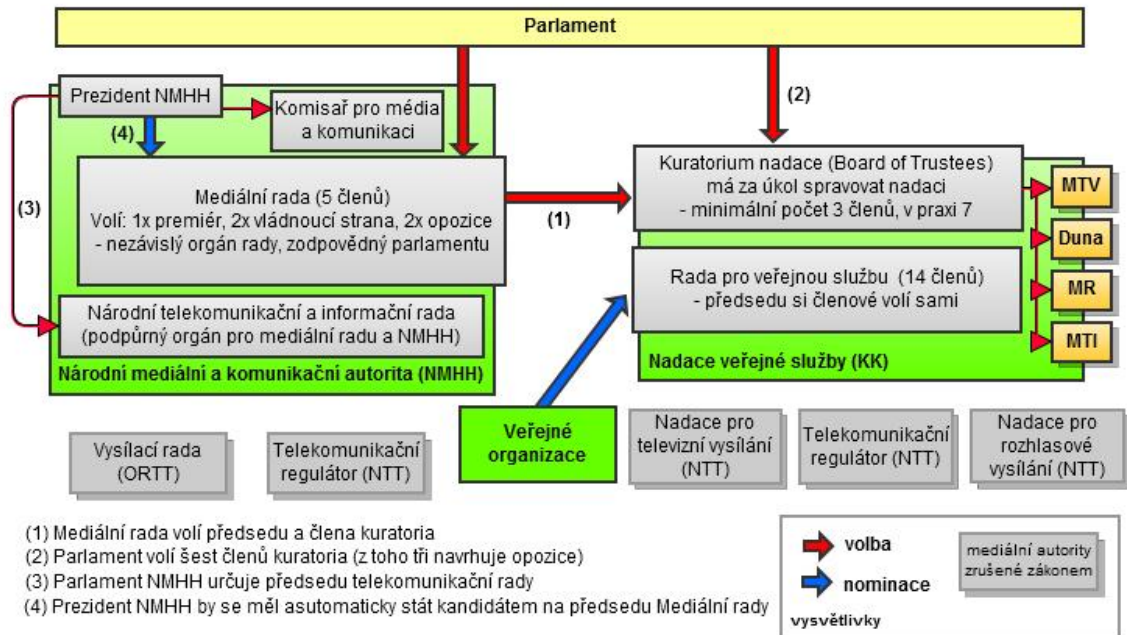

Schéma 2

Zdroj: autor podle zákona 185/2010

1.3.7.4 Maďarská veřejnoprávní televize

Veřejnoprávní televizní vysílání v Maďarsku zajišťuje společnost MTV Zrt., která je stejně jako Duna Televízió Zrt., Magyar Rádió Zrt. a MTI Nonprofit Zrt. dle zákona majetkem Nadace veřejné služby MTVA. Přibližně polovina televizních diváků v Maďarsku využívá k příjmu kabelovou síť. Přechod na digitální vysílání byl oproti původnímu návrhu z roku 2007 několikrát pozmeněn a zatím poslední rozhodnutí ho stanovuje na rok 2014¹⁷⁸. Vláda se dosud nevyjádřila, jakým způsobem pomůže chudším domácnostem k získání potřebného vybavení k uskutečnění přechodu z analogového signálu¹⁷⁹.

Veřejnoprávní televizní vysílání probíhá celkem na čtyřech kanálech – M1, M2, Duna TV a Duna II Autonómia. M1 je dlouhodobě nejsledovanějším z kanálů veřejné služby, nicméně jejich sledovanost vytrvale upadá. Veřejnoprávní kanály v roce 2010 v součtu zodpovídaly za 11,5% podíl na maďarském televizním publiku, zatímco

¹⁷⁸ TV market in Hungary. *Mavise* [online]. Dostupné z: <http://mavise.obs.coe.int/country?id=16> [přístup: 20.3.2012].

¹⁷⁹ Zákon 74/2007, §38

nejsledovanější komerční stanice RTL Klub ve stejném roce přitáhla pozornost 24 % televizních diváků¹⁸⁰.

Pozemní televizní vysílání kanálu M1 plní roli hlavního národního veřejnoprávního média. Přináší aktuální zpravodajství, diskusní pořady se všeobecným i politickým zaměřením, kulturní magazíny, ale i filmovou tvorbu a seriály. K šíření druhého kanálu (M2) MTV využívá satelit HotBird3 a kabelovou síť. M2 má především vzdělávací funkci a zaměřuje se na dokumentární tvorbu nebo pořady podporující maďarskou kulturu. Kanál Duna TV, který je někdy přezdíván jako *Národní televizní stanice*¹⁸¹, má za cíl poskytovat televizní obsah divákům v Maďarsku i v zahraničí s důrazem na kulturní rozvoj. Duna TV produkuje a vysílá dokumentární filmy s maďarskou a evropskou historickou tematikou a do jejího programu patří i historická fikce¹⁸². Mezi lety 2008 a 2010 televize vykazovala podíl na diváckém publiku ve výši 1,8 %. Sesterský zpravodajský Duna II Autonómia¹⁸³ je spolu s Duna TV od května roku 2010 šířen prostřednictvím satelitu Thor 5 skandinávského operátora TSBc¹⁸⁴.

Sledovanost maďarské veřejnoprávní televize klesá od roku 1997, kdy se na trhu začaly objevovat komerční televizní stanice. Důvodem úpadku podílů na publiku prakticky všech větších televizních stanic v posledních letech je rostoucí počet přístupných televizních kanálů, ale jiných (technologicky) informačních zdrojů.

Podíl na publiku (%)	2007	2008	2009	2010
RTL Klub	27	27	24	23
TV2	23	21	22	17
M1	13	12	9	8
Viasat	5,8	5	4,2	3,9
Film+	1,3	1,9	2,8	3,5
Duna TV	2,1	1,8	1,8	1,8
M2	1,8	1,8	1,9	1,7
Magyar ATV	1,3	1,6	1,6	1,7

Tabulka 3

Zdroj: autor podle Tóth (2012:27)

¹⁸⁰ Druhá nejsledovanější televizní stanice TV2 zodpovídala v roce 2010 za 23% podíl na sledovanosti

¹⁸¹ Vincze (2010:14)

¹⁸² Tamtéž

¹⁸³ Podobně zaměřený na podporu maďarské kultury a diaspory v zahraničí

¹⁸⁴ Duna TV a Duna II ukončí vysílání na 13E. Přesun na Thor 5. Parabola.cz [online]. 13.3.2010 [cit. 12.4.2012]. Dostupné z: <http://www.parabola.cz/zpravicky/11481/duna-tv-a-duna-ii-ukonci-vysilani-na-13e-presun-na-thor-5/>

1.3.7.5 Financování televizního vysílání veřejné služby

Maďarský systém financování veřejnoprávních televizních stanic je více-zdrojový. Skládá se z financování prostřednictvím státních příspěvků a subvencí na jedné straně a z komerčních reklamních příjmů na straně druhé. Podle návrhů státních rozpočtů maďarská vláda podpořila vysilatele veřejné služby v roce 2007 částkou 52,2 miliard forintů¹⁸⁵ (208 mil. eur). Tato suma do roku 2011 vzrostla na 58,7 miliard forintů¹⁸⁶ (211¹⁸⁷ mil. eur). Státní podpora ve výši 24,9 miliard forintů byla jako náhrada za zrušený licenční poplatek v roce 2009 rozdělena tímto způsobem: 40 % pro MTV, 28 % pro rozhlasové stanice v rámci MR, 24 % pro Duna TV. Zbytek podpory připadl autoritě ORTT, nadaci spravující jednotlivé vysilatele a na tendry na podporu veřejnoprávního vysílání.

Podle nového zákona o rozdělení financí v současném systému rozhoduje *Fiskální rada veřejné služby*¹⁸⁸, která čerpá prostředky přímo z vysílacího fondu MTVA. MTVA dostala v roce 2011 ze státního rozpočtu prostředky ve výši 68 miliard forintů, v roce 2012 by se měl příspěvek zvýšit na 68 miliard. Podle některých názorů navíc maďarský mediální trh poškozuje další nepřímé veřejné financování veřejnoprávních i komerčních médií, když politicky polarizovaný mediální trh formou vlastní inzerce podporují vládní agentury a státem vlastněné společnosti (Tóth, 2012:9).

Bývalý Vysílací fond transformované autority ORTT vynaložil mezi lety 1997 a 2007 více než 37 milionů dolarů na podporu rozvoje kabelové sítě a vysílání lokálních rozhlasových a televizních stanic¹⁸⁹. Dalších více 36 milionů dolarů bylo vyhrazeno mezi lety 1997 a 2009 na modernizaci a vytváření nových přípojných bodů, zvláště pro méně obydlené oblasti. Náklady na přechod na digitální vysílání dosud nejsou známy.

1.3.7.6 Pravidla pro veřejnoprávní média

Nová mediální legislativa¹⁹⁰ zavedla v článku 95 tzv. *Veřejnoprávní kodex*¹⁹¹. Tento dokument by měl podle prvního odstavce článku obsahovat základní principy

¹⁸⁵ Zákon 78/2008 o výsledku hospodaření se státním rozpočtem v roce 2007

¹⁸⁶ Zákon 169/2010 o plánovaném hospodaření státu rozpočtem na rok 2011

¹⁸⁷ Pouze drobný růst v částce v eurech je způsoben oslabením kurzu maďarského forintu vůči euru mezi lety 2007 a 2011

¹⁸⁸ *Közzszolgálati Költségvetési Tanács*

¹⁸⁹ http://english.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/ENMNB/Statiztika/mnben_statiztikai_idosorok/en03_01_arfolyam.xls

¹⁹⁰ Konkrétně zákon č. 185 o mediálních službách a masových médiích z roku 2010

řízení veřejnoprávních médií a detailněji upravovat základní cíle veřejné služby (její zákonné definice). Kodex¹⁹² zároveň má poskytovat upřesňující návod na provádění veřejné služby, podle kterého by se měly vysílací společnosti chovat. Měla by ho schvalovat Mediální rada se souhlasem Kuratoria Nadace veřejné služby a svůj názor na něj by podle zákona měli vyjádřit i ředitelé jednotlivých vysílatelů. Dodržování kodexu má podle zákona kontrolovat Rada veřejné služby jako zástupce široké veřejnosti¹⁹³.

Podle oficiální zprávy Nadace pro veřejnou službu předala nadace spolu s prezidentkou Mediální rady Annamarií Szalaiovou první oficiální kodex do rukou předsedy Kuratoria Nadace veřejné služby¹⁹⁴. Podle zprávy nadace¹⁹⁵ první maďarský veřejnoprávní kodex upravuje základní principy a cíle veřejnoprávní televize, rozhlasu, ale i tiskové agentury MTI a televize Duna TV. Zpráva dále uvádí, že je předkládaný dokument výsledkem půlroční diskuze, na které se podílelo více než 30 organizací včetně církve, veřejných agentur a nevládních organizací, ale i na 60 zástupců z oblasti kultury a hudebního průmyslu. Předkládaná podoba Kodexu veřejné služby je k dispozici na webu Nadace veřejné služby¹⁹⁶.

Tabulka 4: Maďarský provozovatel veřejnoprávního vysílání – základní údaje: MTV, Duna TV a MR	
Počet kanálů	<ul style="list-style-type: none"> - 4 televizní (M1, M2, Duna TV, Duna Autonnómia) - 6 + 5 rozhlasových (Celostátní: MR1-Kossuth Rádió, MR2-Petőfi Rádió, MR3-Bartók Rádió, MR4-Nemzetiségy adások, MR5-Parlamentí adások, a internetové MR7-Dalok. Regionální: MR6 – Debrecen, Győr, Miskolc, Pécs a Szeged)
Rozpočet	Zákonem plánovaný rozpočet (výdaj ze státního rozpočtu) MTVA na rok 2012 je 77,4 mld. forintů (259,7 mil. eur) ¹⁹⁷
Reklamní prostor	<ul style="list-style-type: none"> - Maximální povolený reklamní rozsah je 8 minut v jedné hodině (teleshopping + reklama) = 13 %¹⁹⁸
Vysílací rady	Národní mediální a komunikační autorita (NMHH) <ul style="list-style-type: none"> - Mediální rada - Národní telekomunikační a informační rada

¹⁹¹ V anglické verzi zákona *The Public Service Code*

¹⁹² V originále Közzolgálati Kódex

¹⁹³ LENGYEL, M. : A Wave of Media Legislation. IRIS Merlin (online). Dostupné z: <http://merlin.obs.coe.int/iris/2010/8/article34.en.html> [přístup: 11.5.2012]

¹⁹⁴ Radetzky Jenő

¹⁹⁵ Dostupné na:

http://www.kszka.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=525:megszuletett-a-kozzolgalati-kodex&catid=185:a-kozalapitvany-hirei&Itemid=21 [přístup: 4.5.2012]

¹⁹⁶ Text je dosud bohužel přístupný pouze v maďarském originále -

http://www.kszka.hu/attachments/525_kozszolgalati_kodex.pdf [přístup: 11.5.2012]

¹⁹⁷ Zákon 183/2011, dostupný z:

http://jogszabalykereso.mhk.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=143190.584783 [přístup: 27.3.2012]

¹⁹⁸ V tzv. komunitních médiích nesmí inzerce překročit hranici 10 % jedné vysílací hodiny

	Nadace veřejné služby (KK) <ul style="list-style-type: none"> - Rada pro veřejnou službu - Rada pro financování veřené služby - Kuratorium nadace veřejné služby
Koncesionářský poplatek	- Koncesionářské poplatky nebo poplatky za rozhlasové/televizní vysílání byly zrušeny v roce 2002
Podíl na publiku	<ul style="list-style-type: none"> - M1: 8,0 % (2010) - M2: 1,7 % (2010) - Duna TV: 1,8 % (2010) - Podíl všech vysílacích stanic veřejné služby na televizním publiku dosáhl v roce 2011 úrovně 12,1 %¹⁹⁹

1.3.8 Polská cesta transformace

Polská cesta k pádu komunismu začala nabírat jasnější směr již na přelomu 70. a 80. let spolu se vznikem odborářského hnutí Solidarita a v návaznosti na stávkou dělníků v gdaňských docích. Vyhlášení výjimečného stavu a veřejný útok na všechny představitele Solidarity způsobily po roce 1981 značný pokles popularity Polské sjednocené dělnické strany a odchod jejích téměř 900 tisíc členů²⁰⁰ ze stranické platformy.

V dubnu roku 1989 se Solidarita s komunistickou vládou dohodla, že volby do poloviny parlamentu a do celého senátu, proběhnou demokratickým způsobem²⁰¹. V červnu téhož roku se ve volbách nepodařilo komunistům získat ani jedno z demokraticky volených křesel v senátu ani parlamentu. Polský komunistický systém tak utrpěl smrtelnou ránu, a to již o několik měsíců dříve, než se tak stalo například v tehdejší Československu. Polská situace na jaře roku 1989 pomohla odstartovat pozdější převraty v ostatních zemích Visegrádské čtyřky.

1.3.8.1 Transformace státního vysílání

Podobně jako v případě dalších postkomunistických zemí, sledoval mediální transformační proces veskrze základní společenské a politické změny. Tlak na liberalizaci žurnalistiky se objevil již v roce 1980 v souvislosti s dělníckými stávkami. Ještě v průběhu první poloviny osmdesátých let se objevily některé komunistické

¹⁹⁹ Údaje podle http://www.agbnielsen.com/Uploads/Hungary/res_snapshot_2010_vs_2011_en.pdf

²⁰⁰ ODROWAZOVA, E. Pád komunismu odstartoval v Polsku. Velká Epoque [online]. 11.9.2009 [cit. 12.4.2012]. Dostupné z: <http://www.velkaepocha.sk/2009111111459/POLSKO-Pad-komunismu-odstartoval-v-Polsku.html>

²⁰¹ Donnorummo (1994:260)

ústupky. Soukromé osoby například mohly začít publikovat. Jejich činnost však stále spadala pod státní dohled a navíc, v oblasti mnohem důležitějšího vysílání, zůstával zaručený státní monopol²⁰².

Mezi lety 1989 a 1992 byla fakticky ustavena svoboda tisku, odstraněna regulace a potlačeny veškeré komunistické cenzurní nástroje. Odstátnění rozhlasového a televizního vysílání na druhou stranu trvalo polské vládě podstatně delší dobu. Představitelé nové vlády uvažovali podobně jako předchozí komunistická vláda: „kdo má moc nad televizí, může ovládat zemi“²⁰³. Vleklé spory o podobu na vrhovaného nového Mediálního zákona tak po vzoru Maďarska pozdržely liberalizaci polského vysílání. Mezitím se na polském trhu začaly objevovat ilegální televizní stanice (soukromé), proti kterým však vláda nijak nezasahovala a které prostřednictvím kabelové televize přijímaly i budovy polského parlamentu a senátu (Małkiewicz, 1995:59-60 In:Łódzki, 2008:101). Ústavní změny²⁰⁴ v říjnu 1992 definovaly Národní vysílací radu²⁰⁵ (dále jako *Vysílací rada* nebo *KRRiT*) jako státní orgán s vlastním statutem, který slouží k ochraně svobody slova, práva přístupu k informacím a veřejného zájmu v souvislosti s rozhlasovým a televizním vysíláním.

Polský trh v té době pomalu začínaly obsazovat nové televizní stanice. V roce 1993 začalo vysílat 12 regionálních televizních stanic síť Polonia 1 nebo varšavský Top Canal. Stanice Polsat, která vysílala od roku 1992 z Nizozemí, v roce 1993 získala od KRRiT první licenci k provozování televizního satelitního vysílání. To však stále nestačilo k nabourání dominantní pozice odstátněné veřejnoprávní televize. Teprve příchod soukromých satelitních programů a komerčních televizí TVN a TV4 na přelomu tisíciletí pomohl monopol TVP oslabit²⁰⁶.

V březnu 1993 konečně vstoupil v platnost nový vysílací zákon²⁰⁷ (dále jako *Vysílací zákon*), který mimo jiné upravoval rozsah činnosti Vysílací rady. Rada KRRiT dostala na následující období pět základních priorit:

²⁰² Ten zaručoval Zákon o komunikacích z listopadu 1984.

²⁰³ Łódzki (2005:101)

²⁰⁴ V současné podobě články 213-215 ústavy

²⁰⁵ KRAJOWA RADA RADIOFONII I TELEWIZJI (KRRiT nebo KRRiTV) je v ústavě definovaná články 213 - 215

²⁰⁶ Šmíd (2011:39)

²⁰⁷ Anglická verze Vysílacího zákona z prosince roku 1992 je dostupná na oficiálním webu Vysílací rady: http://www.krrit.gov.pl/Data/Files/public/pliki/office/broadcasting-act_10-08-2011.pdf [přístup: 1.4.2012]

- *Vytvoření pluralitního trhu elektronických médií a likvidace pirátského vysílání*
- *Řízení transformace státního vysílání na akciové společnosti v majetku státní finanční správy*
- *Příprava a prosazení zákonných norem pro regulaci a řízení soukromých a veřejnoprávních vysílacích aktivit*
- *Průběžná kontrola soukromého a veřejnoprávního vysílání*
- *Organizace výkonného orgánu rady*

V roce 1993 tak mohl ukončit činnost polský institut Radiokomitet²⁰⁸, který měl od roku 1951 na starosti kontrolu a řízení rozhlasového a televizního vysílání. Zbylou agendu posléze plně převzala Vysílací rada.

1.3.8.2 Polská televize a Polský rozhlas

Vysílací zákon rozpustil původní státní Polský rozhlas a Polskou televizi a vytvořil nové provozovatele veřejné služby: Telewizja Polska a Polskie Radio (jako samostatné společnosti) včetně téměř dvou desítek regionálních poboček. Rozdělení na separátní entity proběhlo jak v rovině majetkové tak jako rozdělení převzatých pracovních sil²⁰⁹.

Polská televize dnes poskytuje základní obsah prostřednictvím dvou hlavních kanálů TVP 1 a TVP 2. Akciová společnost Telewizja Polska nicméně vlastní vysílací práva na dalších 24 analogových, kabelových i satelitních kanálů²¹⁰, mezi které patří například TVP Info se specifickým zaměřením na zpravodajství. Tento kanál nahradil v roce 2007 původní program TVP 3 a v rámci svého zpravodajského zaměření věnuje několik vysílacích hodin denně lokálnímu zpravodajství. Mezi veřejnoprávní kanály šířené satelitním signálem dále patří TVP Kultura, TVP Sport, TVP Historia, TVP HD, Belsat TV nebo TV Polonia.

Existence regionálních poboček je přímo podmíněna článkem²¹¹ Vysílacího zákona a regionální pobočky přispívají k obsahu zpravodajské TVP Info přibližně z 15

²⁰⁸ Celým názvem *Komitet do Spraw Radia i Telewizji „Polskie Radio i Telewizja“*

²⁰⁹ Rozdělení vyplývá z článků 65, 66 a 67 Vysílacího zákona

²¹⁰ Údaje dle databáze MAVISE Evropské komise: <http://mavise.obs.coe.int/company?id=1549> [přístup 3.3.2012]

²¹¹ Článek 26, odstavec 2a zákona rozděluje regionální pobočky do těchto měst: Białystok, Bydgoszcz, Gorzów Wielkopolski, Gdańsk, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Łódź, Opole, Olsztyn, Poznań, Rzeszów, Szczecin, Warszawa a Wrocław

% vysílacího času²¹². Vysílání tvoří i pořady v regionálních jazycích – bělorusky, ukrajinsky, romsky a rusky. To, jaká část vysílání připadne na celonárodní službu, určuje Vysílací rada na základě podkladů od Manažerského výboru²¹³.

Polský rozhlas vysílá celkem na čtyřech národních kanálech: PR1, PR2, PR3 a Radio Euro. Do jeho kompetence spadá také rozhlasová stanice Radio Polonia určená mezinárodnímu publiku. Dalších celkem sedmnáct regionálních rozhlasových stanic veřejné služby věnuje zhruba čtvrtinu vysílacího času lokálnímu obsahu a 60 % v průměru vyhrazuje hudbě²¹⁴.

Základní povinnosti vysílatelů jsou téměř totožné²¹⁵ bez ohledu na to, zda se jedná o televizi nebo rozhlas či o celostátní nebo regionální vysílání. Obecně mají vysílatelé veřejné služby *poskytovat celé široké společnosti, ale i do ní spadajícím jednotlivým společenským skupinám, rozmanitou programovou nabídku a další služby v oblasti informací, žurnalistiky, kultury, zábavy, výchovy a sportu. Tyto služby by měly splňovat podmínky plurality, nestrannosti, vyváženosti, nezávislosti a inovace. Podmínkou je také vysílání vysoké kvality a celistvosti, které je řízeno potřebou ochraňovat dobrou pověst veřejnoprávního vysílání*²¹⁶. Mezi další zákonem dané podmínky veřejnoprávního vysílání patří²¹⁷:

- *programová produkce pro zahraniční publikum (v Polštině i dalších jazycích)*
- *podpora demokratických, sociálních a kulturních potřeb minorit*
- *podpora uměleckého, kulturního, vědeckého a akademického rozvoje se zaměřením na podporu národního úspěchu*
- *podněcování znalosti polského jazyka*
- *služba národnostním, etnickým a jazykovým menšinám, včetně vysílání v minoritních jazycích*
- *tvorba vzdělávacího obsahu*
- *poskytování věrohodných informací o co nejširším spektru událostí v Polsku a v zahraničí*

²¹² Přibližně 3h 40min denně – podle Evropské asociace regionálních televizí (<http://www.circom-regional.eu/european-board/57-poland>) [přístup: 29.4.2012]

²¹³ Podle odstavce 5 článku 30 Vysílacího zákona

²¹⁴ Mendel (2011:52)

²¹⁵ Podle článku 21 Vysílacího zákona

²¹⁶ Článek 21 Vysílacího zákona, úvodní paragraf č. 1

²¹⁷ Vybrané body z odstavců 1a a 2 článku 21 Vysílacího zákona

- *podpora celospolečenské informovanosti, formování názorů ve společnosti a umožnění občanům podílet se na společenském životě prostřednictvím kritické reflexe společenských událostí*
- *služba různorodým zájmům jako podpoře křesťanských hodnot, rodinných svazků, upevňování zdraví prospěšného chování a boj proti sociálním patologiím*

Navzdory legislativě vysílatelé v praxi nabízejí pouze omezenou nabídku mediálního obsahu v minoritních jazycích, především z důvodů vyšších nákladů, které neodpovídají velikosti publika²¹⁸. Vysílatelé ze zákona mají povinnost poskytovat názory a pohledy subjektů, kterých se informace týká. Podle článku 22 Vysílacího zákona provozovatelé vysílání veřejné služby mají povinnost zajistit přímou prezentaci a vysvětlení komentovaného kroku státní politiky samotnou státní autoritou. Politické strany a odborové i zaměstnanecké organizace zase mají dle článku 23 právo prezentovat vlastní postoj k vybraným veřejným tématům. Veřejnoprávní vysílatelé jsou povinni bezplatně poskytovat veřejným spolkům prostor k šíření informací o službách, které tyto spolky bezplatně poskytují²¹⁹. Podle Mendela (2011:57) je nařízení o automatickém poskytnutí televizního prostoru politikům a zástupcům státu neobvyklou složkou vysílacích zákonů a mohlo by docházet k jeho zneužívání.

Mimo práv a povinností veřejnoprávních médií pojednává část Vysílacího zákona také o regulaci komerčních médií. Z té je zajímavá především pasáž článku 15, podle které musí všechny televizní stanice věnovat 33 % svého čtvrtletního vysílacího času (očištěného o zpravodajství, reklamu, teleshopping, sportovní přenosy, teletextové služby a hry) vysílání, které je původně natočeno v polském jazyce, zatímco 50 % vysílání musí být evropského původu. Deset procent vysílacího času by navíc mělo připadat na evropskou nezávislou tvorbu, z čehož alespoň polovina by neměla být data výroby staršího, než 5 let.

Reklamní sdělení v televizi by nemělo překročit 15 % vysílacího času (20 % včetně teleshoppingu) nebo 12 minut v jedné hodině²²⁰. Toto omezení je totožné pro komerční i veřejnoprávní provozovatele. Pro provozovatele vysílání ze zákona ovšem platí zvláštní pravidlo, které neumožňuje přerušit program v jeho průběhu, reklama tak

²¹⁸ Glowacki-Nord (2010:8)

²¹⁹ Článek 23a zákona

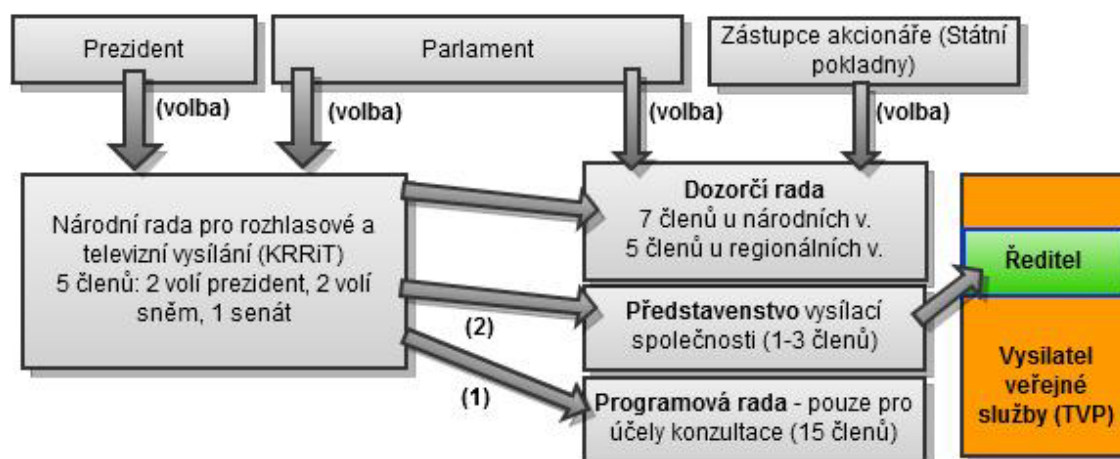
²²⁰ Dle článku 16 Vysílacího zákona

může být vložena pouze mezi samostatné programové bloky²²¹.

1.3.8.3 Řídící struktura a regulační mechanismy

Vysílací společnosti v Polsku fungují jako akciové společnosti s jediným vlastníkem – Státní pokladnou. Vztahuje se na ně tak Zákoník obchodních společností ze září 2000²²². Zástupce ministerstva zodpovědného za státní pokladnu (např. ministr financí) reprezentuje vlastníky na každoročním setkání akcionářů. Zákon ale jasně specifikuje, že vlastník nemá žádný vliv na obsah vysílání. Stejně tak vlastník nemá jakýkoliv podíl na zisku vysílací společnosti. Státní autority nesmějí do funkce veřejnoprávních vysílatelů jakkoliv zasahovat, pokud jim to zákon (např. Vysílací) neumožní.

Akcionáři vysílacích společností schvalují statut média (v praxi ho tak schvaluje ministr financí společně s KRRiT). Nejedná se o typický příklad a podle Mendela (2011:58) ani úplně ideální případ schvalovacího procesu. Podle Mendela by bylo lepší, kdyby statut schvaloval samotný KRRiT nebo nejlépe dozorčí rady jednotlivých vysílatelů. Přestože je struktura obchodní společnosti celkem obvyklý způsob pro ustavení veřejnoprávních médií, podle Boeva (2010:46) tato média nic nenutí, aby takto zodpovídala za vlastní programovou skladbu.

(1) 10 členů Programové rady navrhuje parlamentní strany; 5 vybírá KRRiT mezi individuálními s prokazatelnou profesní historií v oblasti kultury nebo médií

(2) Členy i předsedu představenstva určuje Národní rada na základě podnětu (návrhu) od Dozorčí rady

Schéma 3

Zdroj: autor podle Vysílacího zákona

²²¹ Odstavec 7 článku 16a

²²² Neboli *Kodeks Spółek Handlowych*

Celkem pět členů Vysílací rady podle článku 7 zákona volí Sejm (2), Senát (1) a Prezident²²³(2). Dle zákona si Rada sama volí svého předsedu i místopředsedu. Členové rady jsou voleni na šestileté funkční období bez možnosti znovuzvolení. Vysílací radu do roku 2005 tvořilo 9 členů (4 volil Sejm, 2, senát a 3 prezident). Novelizace fakticky vedla k posílení hlasovací pravomoci prezidenta na úkor Sejmu a Senátu. Podle Glowackého (2008:114) mohla být tato novela jakousi odpovědí na omezení prezidentského vlivu za vlády Aleksandera Kwaśniewského²²⁴. Vláda má možnost odvolat radu před uplynutím funkčního období, pokud prezident i obě komory parlamentu vysloví nesouhlas s výroční zprávou KRRiT.

Podle ústavy by neměl být člen KRRiT zároveň členem *politické strany, odborového svazu nebo vykonávat veřejné aktivity nekompatibilní s vážností tohoto postu* (článek 214). Podle organizace Open Society Institute²²⁵ se však členství v KRRiT celkem běžně rozděluje podle volebního úspěchu parlamentních stran. Nově zvolení zástupci se přitom vzdávají stranického členství až v souvislosti s nástupem do funkce v radě. Podle novely zákona z roku 2010 musí vysílací společnosti jako provozovatelé médií veřejné služby konzultovat s Vysílací radou vlastní finanční a programové plány a právě KRRiT má konečné právo tyto plány posvětit nebo zamítnout.

Primární řídicím orgánem jednotlivých vysílatelů veřejné služby je tzv. Dozorčí rada²²⁶. Jelikož je ale většina členů Dozorčí rady dosazována Vysílací radou, můžeme za řídicí orgán se stejnou vahou považovat i samotnou KRRiT.

Orgán Dozorčí rady veřejnoprávních médií se skládá ze sedmi členů v případě celonárodních médií a pěti v případě regionálních²²⁷. Členové dozorčí rady jsou vybíráni v tříkolovém řízení z kandidátů *kompetentních v oblasti práva, financí, kultury a médií nebo z kandidátů navrhaných univerzitami*. Výjimku tvoří dva členové, z nichž jednoho dosazuje zástupce ministerstva za kulturu a národního dědictví (typicky

²²³ článek 214 ústavy svěřuje tento úkol právě těmto třem entitám

²²⁴ Kwaśniewského prezidentské období podobně provázela nejen obměna členů vysílací rady, ale také novelizace Vysílacího zákona, podle které měl být předseda KRRiT nově volen samotnou radou, nikoliv prezidentem. To v důsledku znamenalo omezení vlivu prezidentského úřadu na Vysílací radu. Změna složení rady tak mohla pomoci získat prezidentské kanceláři část politického vlivu zpět.

²²⁵ Open Society Institute (2005)

²²⁶ V anglickém znění Vysílacího zákona jako Supervisory Council

²²⁷ Podle článku 28 Vysílacího zákona po všech pozdějších úpravách, počet radních byl snížen novelizací zákona v roce 2010

ministr kultury) a druhého zástupce ministerstva, které spravuje státní pokladnu²²⁸. Podle zákona jsou členové Dozorčí rady voleni na tříleté funkční období a rada si vybírá vlastního předsedu. Rada je schopná rozhodovat pouze nadpoloviční většinou, a to jen v případě, že je jednání přítomna alespoň polovina členů. Souhlasné vyjádření dozorčí rady je třeba například při najímání vyššího managementu vysílacích společností, při vytváření kolektivních smluv se zaměstnanci, při zakládání dceřiných společností, nákupu akcií nebo při manipulaci s hmotným majetkem.

Dalším řídicím orgánem vysílacích médií veřejné služby je Představenstvo²²⁹ vysílacích společností. To se skládá z jednoho až tří členů, které do funkce dosazuje KRRiT na základě podnětu od Dozorčí rady. Tomu obvykle předchází výběrové řízení probíhající podle obdobných pravidel jako v případě výběru představitele Dozorčí rady radou KRRiT. Funkční období členů představenstva je čtyřleté, ale může být předčasně ukončeno rozhodnutím KRRiT na základě podnětu Dozorčí rady nebo jako výsledek jednání valné hromady na setkání akcionářů. Představenstvo navrhuje Dozorčí radě kandidáty na generální ředitele jednotlivých médií.

Tento systém řízení si v praxi klade za cíl zajistit, aby dozorčí rada prováděla průběžnou kontrolu fungování médií, zatímco představenstvo bude zodpovědné za každodenní řízení. To se však neslučuje s běžnou praxí. Podle závěrů studie *Open Society Institute*²³⁰ byl pouze jeden člen rady KRRiT z celkových 33 členů²³¹ politicky neutrální. Bývalý člen KRRiT Andrzej Zarebski zase podle Glowackého (2008:111) otevřeně prohlašuje, že si politické strany pravidelně rozdělují vliv v radě. Glowacki kritizuje i bývalého polského prezidenta a zakladatele protikomunistického hnutí Solidarita, Lecha Walesu, který podle něj v roce 1994 odvolal radní, kteří chtěli zachovávat politickou nezávislost, aby povolal ty, kteří otevřeně deklarovali oddanost prezidentskému úřadu²³².

Posledním orgánem, který se podílí na řízení veřejnoprávních médií, je Programová rada. Do té dosazuje národní Vysílací rada 15 členů na čtyřleté funkční

²²⁸ V případě regionálních rad dosazuje státní správa pouze jednoho člena, na kterém se ministři, zastupující úřad pro kulturu a úřad spravující státní pokladnu, shodnou

²²⁹ V anglické verzi zákona vedeno jako *Board of management*

²³⁰ Open Society Institute (2005)

²³¹ Studie sleduje politizaci členů přibližně do roku 2005

²³² Glowacki (2008: 118)

období. Deset členů volí z podnětu návrhu parlamentních stran, dalších pět je voleno na základě dosavadních zkušeností a úspěchů v oblasti kultury a masových médií.

Hlavním úkolem „programových radních“ je prosazování veřejného zájmu a očekávání veřejnosti ve smyslu programové skladby veřejnoprávních vysílatelů²³³. Programová rada vypracovává hodnocení kvality vysílaného obsahu, zatímco Dozorčí rada by tato vyhodnocení měla brát v úvahu při tvorbě vlastních doporučujících rozhodnutí.

Představenstva v tomto systému finančně a organizačně podporují Dozorčí radu a jsou zodpovědná za zadávání průzkumů sledovanosti (nebo poslechoвости) a studií sociálních dopadů vysílání. Programové rady regionálních poboček Polské televize fungují jako poradní orgány regionálních ředitelů vysílání. Složení regionálních programových rad určuje ředitel regionálního média veřejné služby. Při volbě bere ohled na kandidaturu členů doporučených sociálními skupinami, které na výběru spolupracují s národními a etnickými menšinami²³⁴. Stinnou stranou programových rad je jejich zpolitizování, jelikož je většina jejich členů nějakým způsobem navázaná na parlamentní politické bloky²³⁵.

1.3.8.4 Politizace polského vysílání veřejné služby

Původní polské státní vysílání bylo přetransformováno na vysílání veřejné služby na začátku 90. let. Podstatu řízení tohoto modelu, jeho financování i systém kontroly samotného vysílání, schvalovala polská vláda v průběhu politické krize, kdy měla prakticky každá politická partaj vlastní představu o budoucnosti veřejnoprávního vysílání²³⁶. Polsko nadále bojuje s některými přežitky minulosti. Politické elity, podobně jako v ostatních popisovaných zemích, usilují o kontrolu veřejnoprávních médií a politizace je patrná jak ve vysílacích organizacích, tak v mediálních obsazích²³⁷.

Jako přežitek komunistické éry nejen politici, ale i samotní zaměstnanci médií v minulosti opakovaně usilovali o prosazení vlastních zájmů prostřednictvím moci nad médii. Podobně tomu bylo i v průběhu mediálních válek v Maďarsku a příkladem jsou také události vedoucí ke krizi České televize na přelomu let 2000 a 2001. Toto úsilí se

²³³ Podle článku 28a vysílacího zákona

²³⁴ Dle článku 30 Vysílacího zákona

²³⁵ Mendel (2011:56)

²³⁶ Glowacki - Nord (2010:8)

²³⁷ Dobek-Ostrowska – Glowacki(2008:9-19)

projevuje především v propouštění nebo volbě ředitelů jednotlivých vysílacích společností s cílem dosadit na řídicí místo spřáteleného kandidáta, ale také v častých úpravách vysílacích zákonů či v opakovaných odvoláváních kontrolních rad vysílacích orgánů.

V roce 2005 byli po zvolení nové vlády²³⁸ a úpravách vysílacího zákona, odvoláni dosavadní radní KRRiT. Na jejich místo posléze nastoupili reprezentanti zvolení novou politickou scénou. Důvodem mohla být vyšší kontrola v dosazování členů do řídicího orgánu Polské televize. To samé se opakovalo v roce 2010, také v neprospěch řídicích orgánů vysílacích organizací²³⁹.

1.3.8.5 Klesající sledovanost veřejnoprávních kanálů

Podle průzkumu společnosti Nielsen²⁴⁰ strávil průměrný polský občan v roce 2011 denně 4 hodiny a 2 minuty sledováním televize. Sledovanost veřejnoprávní televize v roce 2011 mírně poklesla, když první program TVP dosáhl podílu 17,41 %, což bylo téměř o 2 p.b. méně ve srovnání s rokem 2010. V případě druhého programu se jednalo o pokles o více než 1 p.b. na 13,27 %. Meziročně oslabila i sledovanost zpravodajského TVP Info, když kanál dosáhl 4,24% podílu na publiku starším 4 let. Zatímco veřejnoprávní podíl zmíněných tří stanic tvořil v případě zkoumaného vzorku věkové hranice od 4 let 34,92 %. V případě věkové skupiny 16-49 let vybraná veřejnoprávní média zastupovala pouze 27,27% podíl. Přitom ještě v roce 2009 měla TVP více než 40% podíl na televizním publiku²⁴¹.

1.3.8.6 Financování

Hlavní zdroje financování polského veřejnoprávního vysílání rozlišuje článek 31 Vysílacího zákona takto:

- *licenční poplatky a související platby*²⁴² *dle zákona o Licenčních poplatcích z dubna 2005*²⁴³

²³⁸ Volby vyhrála strana Právo a spravedlnost Jarosława Kaczyńského (27 %), těsně před Občanskou platformou Donalda Tuska (24 %).

²³⁹ Podle Mendela (2011) odvolání rady vyvolala protivládní propaganda TVP, ale také napojení některých vysílatelů veřejné služby na vládní opozici

²⁴⁰ <http://media2.pl/badania/87470-Rok-2011-4-godz.-przed-TV,-Polsat-wyprzedzil-TVN,-Ranczo-hitem.html>

²⁴¹ Šmíd (2011:40)

²⁴² Ve smyslu úroků z prodlení, pokut za neoprávněné provozování rozhlasového nebo televizního zařízení bez platné registrace

- výnosy z obchodu s vysílacími právy
- reklamní a propagační činnost
- jiné zdroje

Výši poplatku určuje rada KRRiT. Poplatek za využívání rozhlasového přijímače v roce 2012 dosahuje 59,4 zlotých (14 eur) ročně, zatímco roční poplatek za televizní přijímač²⁴⁴ dosahuje 199,8 zlotých (47,5 euro)²⁴⁵. Placení v měsíčních intervalech vede k mírnému zvýšení poplatku.

Domácnosti platí poplatky bez ohledu na počet držených přijímačů, zatímco firmy odvádějí poplatek za každý provozovaný přístroj. Za výběr poplatků je zodpovědný poštovní úřad Poczta Polska²⁴⁶, která vybrané prostředky následně převádí na účet vysílací rady KRRiT. KRRiT dále finance rozděluje jednotlivým rozhlasovým a televizním stanicím.

Podle některých průzkumů²⁴⁷ je zhruba třetina polských domácností osvobozena od placení poplatku z důvodu stáří, invalidity nebo chudoby²⁴⁸. Systém výběru poplatku, který je založen na počestnosti vlastníků rozhlasových a televizních přijímačů²⁴⁹, dále napomáhá k poměrně nízké účasti diváků a posluchačů. Placení poplatků se tak vyhýbá více než 65 % domácností²⁵⁰. Podle Sławomi Rogowského, člena vysílací rady KRRiT, je třeba změnit systém výběru poplatků. Podle něj je z 6,9 milionu registrovaných přijímačů uvolněno z placení asi 2,6 milionu domácností. Ze zbývajících 4,3 milionu ovšem platí méně než jedna čtvrtina²⁵¹. Neplatiče k jejich jednání možná motivuje i slabá vymahatelnost poplatků ze strany Polské pošty a

²⁴³ Dostupný z: <http://www.krrit.gov.pl/en/documents/licence-fees-act/>

²⁴⁴ Nebo kombinaci TV + rozhlas

²⁴⁵ <http://www.krrit.gov.pl/dla-abonentow-i-konsumentow/abonament/>

²⁴⁶ <http://www.poczta-polska.pl/Uslugi/?U=RTV&R=RejestracjaOdbiornikow>

²⁴⁷ Presenters: Peter Gentle (2012-01-05). "Dateline Warsaw – Poland's public media funding crisis". *Dateline Warsaw*. Warsaw. Polskie Radio. Polish Radio External Service.

<http://thenews.pl/1/6/Artykul/81643,Dateline-Warsaw-%E2%80%93-Polands-public-media-funding-crisis>

²⁴⁸ Tyto výjimky stanovuje v článku 4 zákon o licenčních poplatcích

²⁴⁹ Tedy na vlastní vůli přihlásit svůj přijímač. Naopak v České republice nebo Velké Británii běžně funguje opačný systém, kdy jsou prakticky všechny domácnosti implicitně zapojeny do licenčního systému a musí samy požádat o vyřazení v případě, že žádný přijímač nevlastní.

²⁵⁰ HUNTER, P. Poland argues over DTT [online]. 23.1.2012 [cit. 23.4.2012]. Dostupné z:

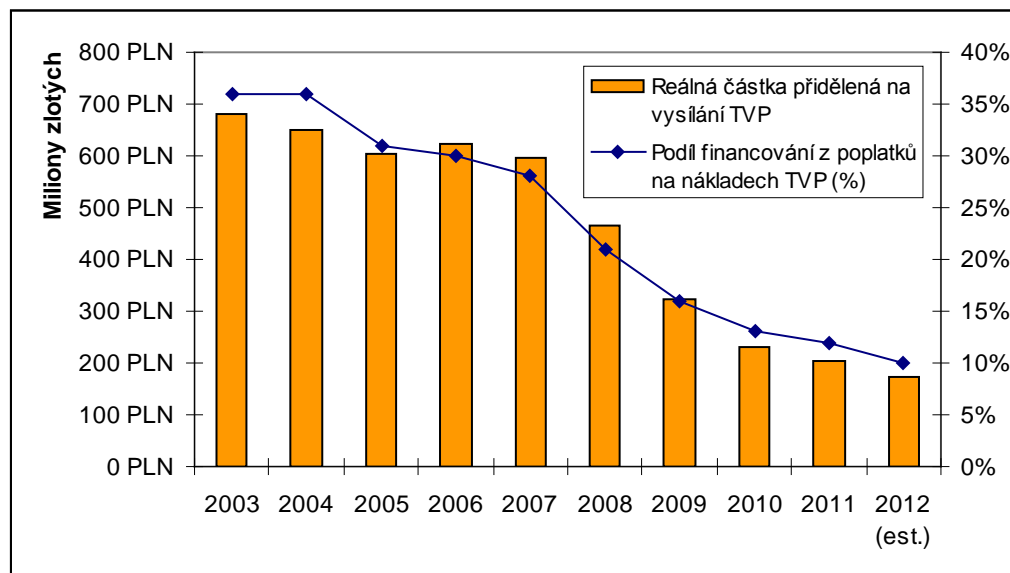
<http://broadcastengineering.com/news/poland-dtt-religion-finances/>

²⁵¹ <http://www.tvp.pl/o-tvp/abonament/aktualnosci/slawomir-rogowski-niestety-placi-zaledwie-milion/7075431>

celkově nízký objem ročně udělených pokut²⁵². Podle zprávy akciové společnosti TVP o plnění veřejnoprávní mise vynaložila TVP v roce 2011 celkově 205 milionů zlotých právě z příjmů z licenčních poplatků, což tvořilo přibližně 13 % veškerých výdajů²⁵³. Financování programu TVP1 z koncesionářských poplatků ve výši 37,4 milionu zlotých tak podle zprávy TVP uspokojilo provozní náklady kanálu z 8 %. Finanční pomoc z koncesionářských poplatků programu TVP2 ve výši 25,1 milionu zlotých pokryla provozní náklady kanálu z 6,2 %. Provozní náklady regionálních televizních stanic KRRiT prostřednictvím výběru poplatku v roce 2011 uspokojila ze 45 %.

Vysílání specializovaných televizních programů TVP Kultura, TVP Sport, TVP Historia a TVP HD bylo podle společnosti TVP v roce 2011 plně financováno z jiných zdrojů²⁵⁴. Náklady na vysílání satelitních kanálů TV Polonia a Belsat v celkové výši 54,5 milionu zlotých z 55 % financovalo polské ministerstvo zahraničních věcí.

Polské veřejnoprávní vysílání je tak do značné míry²⁵⁵ závislé na komerčních aktivitách, což naznačuje větší tlak komerčních subjektů na programovou tvorbu TVP. V oblasti rozhlasových stanic situace není natolik kritická, když celonárodní stanice využívají reklamy k financování 40 % vlastních provozních nákladů.

Graf 6

Zdroj: autor podle údajů TVP SA

²⁵² V roce 2005 objem pokut tvořil 0,04 % vybraných prostředků podle Mendela(2011, p. 58)

²⁵³ TVP: Sprawozdanie z wykorzystania wpływów abonamentowych 2011, s. 12

²⁵⁴ Náklady přitom dosáhly výše 128,9 milionu zlotých

²⁵⁵ Ve srovnání s porovnávanými státy v regionu

Články 31/a až 31/c Vysílacího zákona shrnují základní pravidla veřejnoprávních stanic v souvislosti s kontrolou financování. KRRiT podle zákona určuje, jakým způsobem budou vysílatelé spravovat dokumentaci vlastního hospodaření. Veřejnoprávní média musí udržovat otevřenost v užívání veřejných zdrojů a to takovým způsobem, aby svým jednáním nenarušovala veřejnou soutěž. Média veřejné služby zároveň musí otevřeně deklarovat účetní metody, kterých využívají.

Dozorčí rada každoročně vyhotovuje, spolu s Vysílací radou, výroční zprávu o využití přidělených zdrojů podle zvolené účetní metody. Pravidlem je také čtvrtletní předkládání výkazu o využití přidělených fondů a o nákladech vynaložených na povinnosti související s výkonem veřejné služby (Článek 31/a). Programový a hospodářský plán v souvislosti s článkem 21(1)²⁵⁶ vysílací společnosti předkládají společně s KRRiT každoročně 30. dubna. Představenstvo každé vysílací společnosti připravuje závěrečnou zprávu pro každoroční setkání akcionářů (v tomto případě setkání se zástupcem vlastníka – ministrem financí). Zprávu před samotným setkáním schvaluje Představenstvo vysílací společnosti. Dozorčí rada mimo jiné zodpovídá za veřejně dostupné shrnutí využití licenčních poplatků a s nimi souvisejících příjmů. Podle Mendela (2011:57) je ale na rozdíl od Polska v demokratických zemích obvyklé, že se tato zpráva předkládá přímo k jednání parlamentu. To v důsledku zvyšuje odpovědnost veřejnoprávních médií.

Povinnost pravidelného informování o vlastní operační činnosti se tedy na polská veřejnoprávní média vztahuje především v otázce financování a částečně ve smyslu programové skladby. Otázkou je, zdali tato forma dohledu postačuje k tomu, aby byla polská veřejnoprávní média schopna vykonávat dostačující úroveň veřejné služby.

Tabulka 5: Polský provozovatel veřejnoprávního vysílání – základní údaje: TVP SA a PR SA	
Počet kanálů	- TV: 4 hlavní (TVP 1, TVP 2, TVP Info, TV Polonia), 16 regionálních a 6 tematických (TVP Kultura, TVP Sport, TVP Historia, TVP Seriale, TVP Parlament a Belsat TV) - Rozhlas: 5 stanic (Jedynka, Dwójka, Trójka, Czwórka, Zagranica – zahraniční služba)
Rozpočet	- TVP SA (2011): 1,63 mld. Zlotých (396,2 mil. Eur) ²⁵⁷

²⁵⁶ Výkon veřejnoprávní mise (*public mission* podle anglické verze polského vysílacího zákona)

²⁵⁷ Na základě výroční zprávy společnosti TVP SA o hospodaření s vybranými koncesionářskými poplatky za rok 2011 – viz. Pozn. 214

	- PR SA (2011): 252,3 mil. Zlotých (61,3 mil. Eur) ²⁵⁸
Reklamní prostor	- Maximální povolený reklamní rozsah je 12 minut v jedné hodině, přičemž samotné reklamní bloky nesmí tvořit více než 15 % vysílacího času (20 % včetně teleshoppingu)
Vysílací rady	KRRiT – Národní vysílací rada - 5 členů s šestiletým funkčním obdobím Na úrovni vysílatele fungují tři orgány - Dozorčí rada (Supervisory Board) – 7 členů v případě TVP SA a PR SA, 5 členů v případě regionálních rozhlasových stanic; v obou případech jsou radní voleni na tříleté funkční období - Představenstvo (Board of management) – 1-3 členové se čtyřletým funkčním obdobím - Programová rada – 15 členů volných na čtyři roky
Koncesionářský poplatek (2012)	- Základní roční poplatek za rozhlasový přijímač: 59,4 zlotých (14 eur) - Základní roční poplatek za rozhlasový i TV přijímač: 199,8 zlotých (47,5 euro)
Podíl na publiku ²⁵⁹	- TVP1: 16,0 % (2. pol. roku 2012) - TVP2: 12,6 % (2. pol. roku 2012) - TVP INFO: 4,3 % (2. pol. roku 2012) - Podíl všech vysílacích stanic veřejné služby ²⁶⁰ na televizním publiku činil v druhé polovině roku 2012 34,7 % a meziročně se tak snížil o 4,5 p.b.

2. Evropská regulace médií veřejné služby

2.1 Audiovizuální média v EU

Televizní vysílání po celé Evropě bylo historicky silně regulované státem tak, aby bylo zajištěno, že jsou dodržovány základní cíle veřejnoprávních politik. Dnešní regulaci veřejnoprávních vysílatelů na národní i nadnárodní úrovni ovlivňuje rychle se proměňující mediální prostředí. Akcelerátory těchto změn jsou: technologický vývoj, tržní rozdělení sil, vývoj kvality služeb. Podle Betzela s Wardem (2004:1) rychlá proměna vysílací krajiny dává vzniknout pochybám o dostatečnosti a aktuálnosti stávajícího regulačního systému.

V rámci Evropy zasahují do provozu komerčního i veřejnoprávního vysílání tři typy institucí. Předně se jedná o EU a její exekutivní větev – Evropskou komisi.

²⁵⁸ Na základě výroční zprávy společnosti Polskie radio SA o hospodaření s vybranými koncesionářskými poplatky za rok 2011 - <http://www2.polskieradio.pl/files/20120315145754/2012031502581784.pdf>

²⁵⁹ Údaje podle na základě dat Nielsen audience measurement ve pololetním shrnutí rady KRRiT – dostupné z www.krrit.gov.pl/Data/Files/public/Portals/0/kontrola/program/tv/kwartalne/udzial_rynek_2pol2011.pdf [přístup 20.2.2012]

²⁶⁰ v tomto případě vzorek uvažuje stanice TVP 1, TVP 2, TV Polonia, TVP Info, TVP Kultura, TVP Seriale, TVP HD a TVP Historia

Evropská komise v praxi navrhuje opatření, která jsou posléze předložena ministerské radě²⁶¹ ke schválení.

Další institucí je mezivládní organizace Rada Evropy (RE), která prostřednictvím Výboru ministrů²⁶² a Parlamentního shromáždění²⁶³ vydává deklarace a doporučení mimo jiné i pro oblast médií. Ve spolupráci s EU usiluje RE o dodržování lidských práv, rozvoj demokracie a právní řád.

Posledním typem institucí jsou nevládní organizace a unie vysílatelů, které se podílejí na formulaci evropského vysílacího prostředí. Takovou institucí je i Evropská vysílací unie (EBU), která sdružuje veřejnoprávní i některé komerční televizní stanice a její misí je propojovat členské televizní stanice (například ve smyslu sdílení obsahu)²⁶⁴. EBU se prostřednictvím práce Dr. Rumphorsta věnuje přípravě modelových zákonů, které by měly sloužit jako poradní dokument pro novelizaci národních vysílacích legislativ v oblasti vysílání veřejné služby. Původní modelový vysílací zákon z roku 1998 prošel úpravou v roce 2003 a 2007 tak, aby reagoval na změny v evropské informační společnosti a ukázal, jakým způsobem mohou být veřejnoprávní média financována v souladu s ochranou hospodářské soutěže EU²⁶⁵.

Mezi další nezávislé organizace můžeme jmenovat Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OSCE). OSCE, jako jí podobné organizace podporující demokratickou společnost, v oblasti médií usiluje o informační svobodu a rozvoj. Její hlavní úloha tak je monitorování mediálního vývoje členských zemí, revize mediální legislativy, ale také podpora novinářského vzdělávání²⁶⁶.

²⁶¹ Strategie EBU pro rok 2012 je k dispozici zde:

[http://www.ebu.ch/CMSImages/en/WEB_EBU_Strategy_for_GA_EN%20\(2\)_tcm6-73296.pdf](http://www.ebu.ch/CMSImages/en/WEB_EBU_Strategy_for_GA_EN%20(2)_tcm6-73296.pdf) [přístup:2012]

²⁶² Ministři zahraničí členských zemí

²⁶³ Předsedové vlád členských zemí

²⁶⁴ EBU navzdory svému názvu přesahuje hranice Evropy a sdružuje více než 85 mediálních organizací v 56 zemích světa. Mezi strategické cíle této organizace pro rok 2012 patří: růst celospolečenské podpory veřejnoprávních médií, podpora členských organizací nabídkou vysoce kvalitních služeb (zejména výměn pořadů) a podpora inovací a mediální integrace (například určováním společných standardů)(dle dokumentu EBU Strategy dostupného na [http://www.ebu.ch/CMSImages/en/WEB_EBU_Strategy_for_GA_EN%20\(2\)_tcm6-73296.pdf](http://www.ebu.ch/CMSImages/en/WEB_EBU_Strategy_for_GA_EN%20(2)_tcm6-73296.pdf) [přístup: 13.3.2012]

²⁶⁵ Rumphorst, W. 2007. Publis Service Broadcasting – Model Law. Dokument dostupný z: http://www.ebu.ch/CMSImages/en/leg_p_model_law_psb_210207_tcm6-50150.pdf [přístup: 10.5.2012]

²⁶⁶ Podle oficiálních informací OSCE: <http://www.osce.org/what/media-freedom> [přístup: 11.5.2012]

Rada Evropy a Evropská unie hrají v posledních letech stále významnější roli v oblasti nadnárodní regulace. EU vyvíjí silný tlak zejména na nedávno začleněné státy nebo na ty země, které o vstup do společenství teprve usilují²⁶⁷. Společná evropská regulace má za úkol zjednodušit spolupráci, volný obchod a pohyb obyvatelstva na území EU.

Jednou z oblastí, kterými se zabývá především orgán Evropské komise, jsou audiovizuální vysílací média. Podle Štětky (2008:169) stál na začátku audiovizuální mediální legislativy EU již dokument *The Green Paper on the Establishment of a Common Market in Broadcasting*²⁶⁸ z roku 1984. Autoři v něm apelují na vytvoření jednotného evropského audiovizuálního prostoru, který by umožnil přeshraniční sdílení televizních programů pro upevnění mezinárodních vztahů v budování evropské identity. Na základě tohoto textu byla o několik let později (1989) schválena Direktiva Televize bez hranic (TWF²⁶⁹). TWF vstoupila v platnost v roce 1991 a soustředila se především na čtyři základní body²⁷⁰:

- *Podporu evropské tvorby a děl nezávislých producentů*
- *Reklamu, teleshopping a sponzorování*
- *Práva menšin a veřejný pořádek*
- *Právo na odpověď*

Pozdější úpravy z roku 1997 direktivu rozšiřují o klauzuli, která má zaručit většině obyvatelstva možnost svobodného a volného přístupu ke sledování událostí s vysokým společenským významem. Hlavním posláním TWF bylo přimět jednotlivé státní vysílací regulátory, aby v těchto otázkách dosáhly společných pravidel pro všechny podřízené televizní stanice. Direktiva byla opakovaně kritizována pro příliš liberální přístup v oblasti vytváření cílů pro kulturní integraci Evropy. Podle Collinse (2002:17) je to výsledek takzvaných *paradigmat soupeřících legislativ*²⁷¹. Podle této teorie několik různých instituce s odlišnými zájmy působící v rámci EU ovlivňují vytváření společného přístupu k takovým tématům, jako je evropské vysílání. Proti sobě

²⁶⁷ Nejblíže vstupu je v současné době (2012) Chorvatsko. Do EU dále kandidují Černá Hora, Island, Makedonie, Srbsko a Turecko

²⁶⁸ Dostupný na webu Evropské komise:

http://ec.europa.eu/avpolicy/docs/reg/twvf/com_1984_300_en.pdf [přístup: 8.3.2012]

²⁶⁹ Television without Frontiers

²⁷⁰ Burri (2007)

²⁷¹ V originále *rival policy paradigm*

tak v jednu chvíli stojí liberální křídlo EU, usilující o vytvoření jednotného audiovizuálního trhu (z ekonomického pohledu), zatímco jiná skupina prosazuje vlastní kulturní cíle²⁷². Toto soupeření představují na jedné straně TWF a na straně druhé iniciativa MEDIA Programme²⁷³.

V roce 2007 Evropský parlament schválil Direktivu 2007/65/EC, která vychází z původní TWF jako novelizovaná směrnice o *Audiovizuální mediální službě bez hranic*. Novela reaguje na technologický pokrok a jedním z jejích hlavních přínosů je rozšířená definice audiovizuálních mediálních služeb rozdělením na *lineární* a *nelineární*²⁷⁴. Mezi lineární služby direktiva řadí tradiční televizní služby a internetové i mobilní služby, které fungují na principu pouhého dodání obsahu příjemci. Nelineární služby naopak pojímají služby, kde si divák sám vybírá obsah v síti (služby typu *video-on-demand*). Směrnice zachovává omezující limit reklamy na úrovni 12 minut v jedné vysílací hodině, přesně definuje možnosti *product placementu* a snaží se o podporu plurality a obsahové rozmanitosti.

Podle Šmída (2011:5) přinesl politický vývoj ve střední a východní Evropě v průběhu 90. let mnohé další doporučující dokumenty ve snaze o podporu demokracie skrze evropské rozhlasové a televizního vysílání. Nezávazná doporučení Rady Evropy se zabývají například parlamentní odpovědností za demokratickou formu vysílání, koncepcí vysílání veřejné služby a jeho financováním²⁷⁵.

Na rozdíl od doporučujících dokumentů jsou pro audiovizuální média i vlády jednotlivých zemí mnohem významnější právní ujednání, především zakládající smlouvy o Evropské unii a o založení Evropského společenství (kterou Lisabonská smlouva přejmenovala na Smlouvu o fungování EU). Vedle tzv. Amsterodamského protokolu²⁷⁶ roli veřejnoprávních médií v rámci Evropy a EU dále zmiňuje Evropský parlament ve své rezoluci ze září 1996²⁷⁷. Toto *Rozhodnutí o roli televizního vysílání veřejné služby v rámci multimedialní společnosti* podle Glowackého (2010:32) dále

²⁷² Collins (2002, p. 14)

²⁷³ Program MEDIA pro podporu audiovizuální produkce a distribuce zřídila Rada EU v roce 1990. Iniciativa byla v minulosti kritizována jako těžkopádný byrokratický aparát s příliš omezenými finančními zdroji – například Collins (2002: 17).

²⁷⁴ Například odstavec 7 směrnice. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:01:CS:HTML> [přístup : 8.5.2012]

²⁷⁵ Doporučení Parlamentního shromáždění č. 1147 (1991), 1641 (2004) a 1878 (2009)

²⁷⁶ Blíže v oddíle 2.2

²⁷⁷ Celý text Rozhodnutí A4-0243 je k dispozici na:

http://www.ebu.ch/en/legal/reference/leg_ref_ec_resolution_ps_tv_190996.php [přístup : 8.5.2012]

podporuje důležitost veřejnoprávního vysílání v evropském kontextu. Stejně tak činí rozhodnutí Evropské komise z ledna 1999²⁷⁸.

Aktivita EU ve vztahu k evropským médiím veřejné služby přistupují k vysílání z mnoha pohledů. Doporučení, sdělení a direktivy se vztahují ke konvergenci, přechodu na digitální vysílání, podporu plurality, ale i rozvoj občanské společnosti. Podrobnější soupis relevantních dokumentů nabízí Glowacki (2010:27-42).

2.2 *Financování veřejnoprávních médií*

Státní příspěvky na provoz médií veřejné služby, ať již prostřednictvím přímých dotací nebo výběru koncesionářských poplatků, byly původně v rozporu se Smlouvou o fungování EU²⁷⁹. Na tento rozpor s unijním právem reagoval nejprve tzv. Amsterodamský protokol²⁸⁰ v roce 1997. Tento dodatek ke smlouvě o EU obsahuje i *Protokol o systému vysílání veřejné služby členských zemí*²⁸¹, který potvrzuje potřebu EU zachovávat pluralitu médií a souhlasí s demokratickou, společenskou a kulturní úlohou veřejnoprávních vysílatelů. Na základě toho navrhuje úpravu Smlouvy o EU tak, že finanční podpora médiím veřejné služby určená na výkon této služby nebude v rozporu s unijními podmínkami o hospodářské soutěži.

Sdělení Evropské komise z roku 2001 *o použití pravidel státní podpory pro účely vysílání veřejné služby*²⁸² podtrhuje roli vysílacích médií v moderní demokratické společnosti. Podle Šmída (2011:7) tento dokument vedle kladného postoje k vysílání veřejné služby „formuluje pravidla financování veřejnoprávního vysílání tak, aby bylo slučitelné s právem EU“ a vyžaduje, aby podpora vysílatelům nešla nad rámec narušující hospodářskou soutěž. Sdělení z roku 2001 bylo v roce 2009 Evropskou komisí novelizováno²⁸³ z důvodu: technologických změn²⁸⁴, vývoje subjektů na vysílacím trhu a proměny evropského legislativního prostředí.

²⁷⁸ OJ C 30, 5.2.1999, dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41999X0205:EN:NOT> [přístup : 8.5.2012]

²⁷⁹ Jednalo se o státní pomoc narušující hospodářskou soutěž – ústředním problémem byl nerovný boj s komerčními vysílateli (jak o podíl na publiku tak o podíl na reklamním trhu)

²⁸⁰ Dostupný z [přístup: 1.5.2012]: <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html>

²⁸¹ Dostupný z: <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html#0109010012>

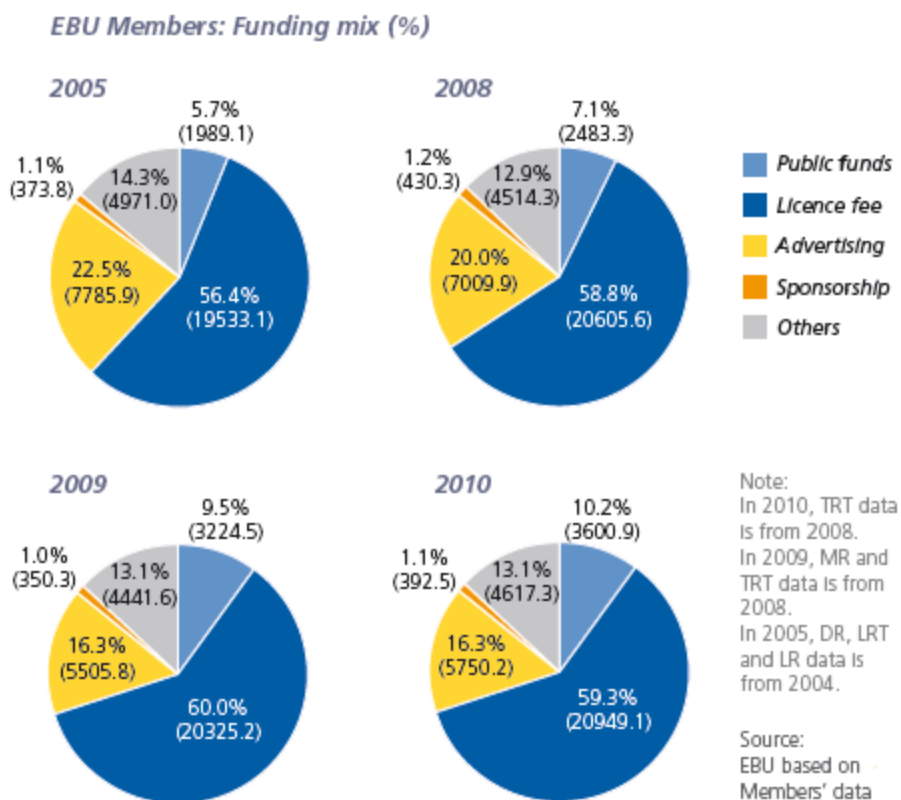
²⁸² Sdělení č. 2001/C 320/04, dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2001:320:0005:0011:EN:PDF> [přístup: 1.5.2012]

²⁸³ Upravený dokument *o použití pravidel státní podpory pro účely vysílání veřejné služby je k dispozici na:* http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/broadcasting_communication_en.pdf

[přístup: 1.5.2012]

²⁸⁴ Přesněji nástup nových médií a distribučních kanálů

Podle zprávy Evropské vysílací unie z března 2012²⁸⁵ se poplatek za příjem veřejnoprávního vysílání²⁸⁶ podílí z 60 procent na celkových příjmech členů EBU. Podle autorů za posledních několik let výrazně vzrostla omezení reklamy ve vysílacích časech veřejnoprávních kanálů, zatímco rostla za poslední tři roky také závislost vysílatelů na státním financování. Rozpočet průměrného člena EBU²⁸⁷ se podle zprávy v současné době pohybuje na hladině 0,211 % hrubého domácího produktu příslušné země²⁸⁸. V tomto vyjádření mezi nejhůře financované vysílatele patří Lucembursko²⁸⁹ a Litva (méně než 0,1 %), zatímco v nejlepší situaci nalezneme Německo a Velkou Británii (více než 0,3 %).

Graf 7

Zdroj: EBU (2012)

²⁸⁵ PSM Funding. EBU (online). Dostupné z: http://www.ebu.ch/CMSImages/en/Viewpoint_2011_EN_Funding_8pages_A4_v5_WEB_tcm6-74658.pdf [přístup: 10.5.2012]

²⁸⁶ Např. koncesionářský poplatek

²⁸⁷ Tedy průměrného televizního vysílatele veřejné služby v regionu EU27 + Chorvatsko

²⁸⁸ EBU (2012:6)

²⁸⁹ Patrně z důvodu vysokého HDP

3. Veřejnoprávní média bývalého Východního bloku - srovnání²⁹⁰

3.1 Nejednotné parametry sousedících vysílacích trhů

Všechny zkoumané země Visegrádské aliance prošly od přelomu 80. a 90. let 20. století řadou výrazných společenských, politických, ale i ekonomických změn, které svým rozsahem prakticky nemají historické srovnání. Přestože komunistické režimy bývalého Československa, Maďarska i Polska dospěly ke svému konci odlišnou cestou²⁹¹, z hlediska transformace vybrané státy čelily totožným výzvám. V oblasti veřejnoprávních médií je čekala především nesnadná cesta odstátnění rozhlasu a televize a vytvoření komplexního regulačního rámce, který by byl schopen úlohu médií veřejné služby jasně definovat, organizovat, ale i ochraňovat proti vnějším mocenským tlakům. Na vzniku nových mediálních zákonů v první polovině 90. let se do jisté míry podílely i západoevropské státy, USA a EU. Na jejich poradní činnost, založenou na vlastních domácích regulačních modelech, je však s odstupem nahlíženo jako na možný politický, ekonomický nebo obchodní zájem²⁹².

Ve všech zkoumaných zemích došlo po pádu komunistického režimu k velmi rychlému odstátnění tištěných médií. Přestože byla privatizace tisku vedena spontánně a bez konečného legislativního rámce, v otázce vysílání byli politici mnohem rozvážnější. Jedním z důvodů zdoluhavého právo-utvářecího procesu patrně byla politická vůle mít jistou moc nad médii²⁹³. Této vůli odpovídá jednak pozdržování vstupu komerčních subjektů a bránění vzniku duálního systému, ale také snahy o prosazení jistého politického vlivu prostřednictvím netransparentního nebo nedemokratického systému výběru zástupců vysílacích regulačních orgánů.

Přestože je formálně transformace státních vysílatelů v zemích bývalé Visegrádské čtyřky formálně ukončena, podle zprávy organizace Open Society Institute²⁹⁴ státy stále výraznou měrou zasahují do provozu veřejnoprávních médií.

²⁹⁰ Tato část usiluje o shrnutí některých údajů a myšlenek z předchozích bloků práce. U informací, kde již byl uveden zdroj v rámci předchozích částí textu, znovu odkaz na původní literaturu neuvádím.

²⁹¹ Jakubowicz (2007a:102) rozlišuje kolaps komunistického vedení a následné předání vlády v Československu od procesu postupných systematických reforem, které vedly k rozebrání autoritativního zřízení v Maďarsku a Polsku

²⁹² Např. Harcourt (2003:316)

²⁹³ Jedním z nabízených důvodů těchto tlaků může být z politického pohledu jednodušší prosazování reforem, které si ekonomicko-politická transformace bezpochyby vyžadovala, před zraky veřejnosti

²⁹⁴ Open Society Institute (2005:55)

Polsko, Slovensko i Maďarsko se tak například dočkalo první celonárodní komerční televizní stanice až v roce 1996, zatímco například v České republice zaujala poměrně silnou pozici na televizním trhu stanice TV Nova již v první polovině roku 1994. První rozsáhlejší zákonné normy upravující rozhlasové a televizní vysílání byly schváleny v tehdejší ČSFR již v roce 1991. V Polsku vstoupila v platnost první verze vysílacího zákona v roce 1992, zatímco v Maďarsku se politická pře nad podobou vysílací regulace protáhla až do roku 1996.

Politický tlak však zdaleka neprovázal pouze úvodní „porevoluční“ roky. Pochybnosti o nezávislosti veřejnoprávního televizního vysílání vyvrcholily v České republice na přelomu let 2000 a 2001. Tehdejší „televizní krize“ vedla k odvolání Rady ČT a takřka nepatrné právní úpravy. Mnohem důležitější pro veřejnost spíše bylo bezprecedentní zjištění, že je vůbec možné, aby v demokratické zemi někdo cíleně odstavoval zákonem zřízené televizní vysílání.

Slovenské televizní vysílání si takto mediálně výraznou krizí neprošlo. Zato se, spolu s Maďarskem, dlouhodobě potýká s poměrně nízkou sledovaností. Vedle samotného obsahu vysílání²⁹⁵ může stát za nízkou popularitou STV i historická skepse diváků vůči nezaujatosti televize. Podle Šmída (2011:48) politické strany tradičně využívaly slovenský veřejnoprávní kanál „*jako nástroj vládní politiky*“. Po neúspěchu Mečiarovy HZDS ve volbách v roce 1998, i přes silné zapojení STV do předvolební kampaně, však podle něj oblíbenost STV mezi politiky klesla. Kritiku za svou stranickou podřízenost si vysloužilo i zpravodajství maďarského veřejnoprávního kanálu M1²⁹⁶.

Polsko se vyznamenalo korupční aférou přezdívanou „Rywingate“ ve které měl filmový producent Lew Rywin údajně nabídnout majiteli deníku Gazeta Wyborcza Adamu Michnikovi změnu mediálního zákona za peněžní úplatek v řádu několika milionů dolarů²⁹⁷. Kritika se však snáší i na polský systém volby členů vysílací Rady

²⁹⁵ Která si v minulosti stěžovala na nedostatečné financování, které by zajistilo vyšší vysílací kvalitu, ale zároveň udržovala nadbytečné množství zaměstnanců a neefektivně nakládala s vlastním majetkem

²⁹⁶ Csigó (2008:229)

²⁹⁷ Příslušná novela zákona by Michnikovi umožnila získat frekvence ke spuštění vlastního televizního kanálu. Lew Rywin následně uvedl ve své výpovědi, že byl jen prostředníkem a že nabídka úplatku vycházela z vyšších politických kruhů. Přestože se toto spojení nepodařilo prokázat, bylo odhalení této aféry fatální pro vládnoucí stranu SLD a tehdejšího premiéra Leszka Millera (Fiedler, 2008:22)

KRRiT, do které vládnoucí strany spolu s prezidentem pravidelně dosazují vlastní příznivce²⁹⁸.

Výdaje veřejnoprávních vysílatelů v rámci srovnávaných států se podle dostupných údajů poměrně zásadně liší, když v přepočtu na obyvatele dané země²⁹⁹ dosahují nejmenších hodnot v Polsku (12 eur) a na Slovensku (16 eur), zatímco nejvyšší rozpočty v tomto přepočtu vykazuje Česká republika (35 eur) a Maďarsko (26 eur). Zdroje financování příslušných rozpočtů se také výrazně odlišují, když Česká republika i Slovensko vykazují minimum příjmů z vysílání reklamy³⁰⁰, zatímco v Maďarsku i Polsku mají vysílatelé veřejné služby povolenou reklamní činnost v rozsahu srovnatelném s komerčními kanály.

Televizní poplatek dosud platí domácnosti v České republice, Polsku a na Slovensku. Poslední jmenovaná země se však od roku 2013 přidává k Maďarsku, kde byla úplata za rozhlasové a televizní vysílání veřejné služby zrušena již v roce 2002. Roční koncesionářské poplatky jsou nevyšší v České republice³⁰¹, nejnižší úhradu za domácnost vykazuje Polsko³⁰². Výrazný rozdíl ve výši úhrad můžeme vysvětlit jednak velikostí trhu (Polsko ve srovnání s ČR téměř čtyřikrát tolik domácností), ale také možností reklamních příjmů (Polsko může ze zákona obětovat přibližně 15 % denního vysílacího času reklamě³⁰³). Polský systém výběru poplatků je nicméně velmi neefektivní a v minulosti se již vláda pokusila tento druh financování zrušit³⁰⁴.

²⁹⁸ Open Society Institute, 2005:48)

²⁹⁹ Ukazatel je výsledkem podílu celkového rozpočtu vysílatelů veřejné služby za rozhlasové i televizní vysílání (dle údajů uvedených v předchozí části práce) a počtu obyvatel daných zemí na základě posledních dostupných údajů příslušných statistických úřadů)

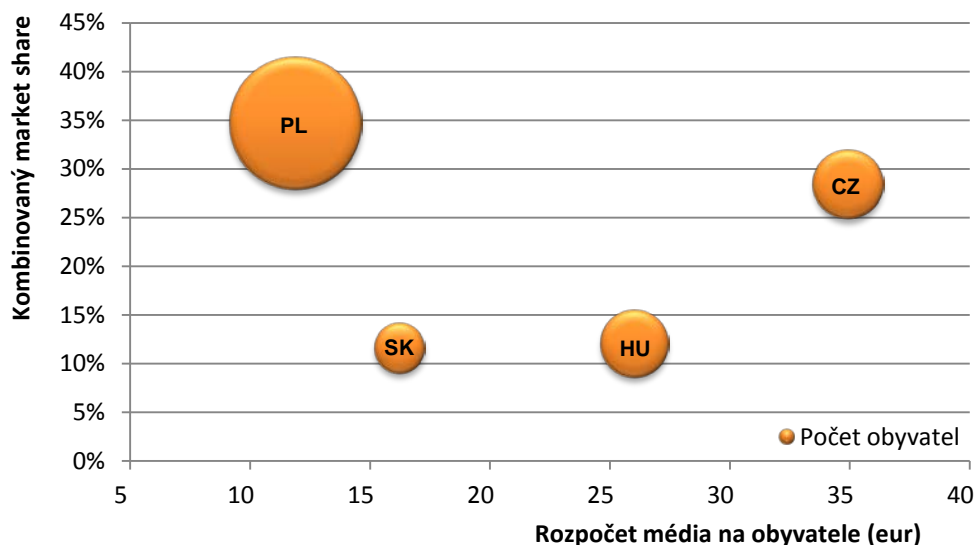
³⁰⁰ Reklama na hlavním veřejnoprávním kanále v ČR od roku 2012 ze zákona není vůbec, zatímco na Slovensku zůstává povolena v rozsahu 0,5 % denního vysílacího času.

³⁰¹ V součtu za rozhlas i televizi dosahují přibližně 85 eur

³⁰² Přibližně 47,5 eur za obě veřejnoprávní služby

³⁰³ Bez teleshoppingu

³⁰⁴ Šmíd (2011:43)

Graf 8

Zdroj: autor

Při hodnocení tržních podílů televizních společností veřejné služby v zemích Visegrádské čtyřky je třeba brát v úvahu několik faktorů. Předně jde finanční zdroje. Velikost příjmů přímo ovlivňuje rozmanitost televizního vysílání, vstup na nové mediální platformy a rozvoj i kvalitu samotného vysílání³⁰⁵. Všechny tyto faktory mohou pomoci v boji s konkurenčním obsahem a získání vyššího tržního podílu. Skladba příjmové stránky reprezentuje tlaky, do kterých se vysílatelé dostávají. Například polská stanice TVP 1, která suverénní většinu vlastních nákladů financuje z reklamních příjmů³⁰⁶.

Česká republika i Slovensko prakticky eliminovaly reklamu ve vysílání hlavních kanálů veřejné služby. Tento krok je nepochybně prospěšný z pohledu zachování nekomerční podoby vysílání. Nicméně z hlediska volného trhu a efektivního financování ze státních nebo soukromých zdrojů se zdá být výhodnější polský a maďarský model obdobných reklamních omezení pro všechny vysílatele v rámci jednoho trhu³⁰⁷.

³⁰⁵ Ne však kvalitu ve smyslu hodnocení úrovně výkonu veřejné služby

³⁰⁶ Veřejnoprávní TVP je atraktivní pro inzerenty i díky nižším sazbám ve srovnání s konkurencí (Lara, 2008:403)

³⁰⁷ Ve své studii to dokazují například STÜHMEIER a WENZEL (2011:18), podle kterých asymetrická regulace reklamy ve vysílání sice zvyšuje tržní podíl komerčních stanic na trhu s reklamou, ale nekompensuje ztrátu podílu na publiku. Omezení dále poškozuje reklamní trh jako celek. Symetrická reklamní omezení naopak z ekonomického hlediska pozitivně působí na efektivitu reklamního trhu, maximalizují celkové reklamní výnosy za celý trh.

3.2 Evropský zásah do vysílání veřejné služby

Evropská nadnárodní regulace veřejnoprávních médií veskrze ponechává stěženi regulatorní mechanismy na národních úrovních členských zemí. Největší vliv má EU v oblasti jednotného vnitřního trhu a v otázce zachování hospodářské soutěže³⁰⁸. Z kulturního hlediska EU reguluje komerční i veřejnoprávní vysílatele ve snaze o podporu jednotné evropské kultury a o podporu národnostních a jazykových menšin.

Takzvaná *Směrnice audiovizuálních mediálních služeb* požaduje, aby vysílatelé vyhradili alespoň 10 % vysílacího času nebo 10 % programového rozpočtu na díla evropských producentů. Obsahuje také omezení reklamních sdělení na max. 20 % vysílacího času a s minimálními intervaly 30 minut mezi jednotlivými bloky.

V oblasti veřejnoprávního vysílání direktiva podporuje společnou koexistenci s komerčními vysílately. Podpora programů určených etnickým a jazykovým menšinám sice je součástí vysílaných zákonů, ale vzhledem k faktu, že evropská doporučení nijak kvótu pro zastoupení tohoto typu vysílání nestanovují, zůstává regulace na národní úrovni.

Evropská komise se snaží o dohled nad procesem digitalizace a navrhla rok 2012³⁰⁹ jako termín konečného přechodu z tradičního analogového na digitální vysílání. Přestože je cílem EU sjednotit v rámci členských zemí technologie využívané k příjmu digitálního vysílání, jednotlivé státy mají vlastní programy přechodu a odlišné způsoby jeho financování.

3.3 Budoucnost veřejnoprávních médií

Podle Jakubowicze (2007b:7) existují v mezi odborníky tři názory na budoucnost médií veřejné služby. Jedni nechtějí žádnou budoucnost takové modelu, zatímco druzí konstatují, že veřejnoprávní média prostě zaniknou. Konečně třetí skupina věří v budoucnost veřejnoprávního modelu médií, která ale i podle nich samých zůstává nejistá. Neexistuje tedy jediná jistá budoucí podoba médií veřejné služby. Ociepka nabízí možnost postupného úpadku médií veřejné služby z důvodů nedostatečných

³⁰⁸ Humphreys (2009:205)

³⁰⁹ Například dle oficiální zprávy *EU Member States on course for analogue terrestrial TV switch-off*. Europe's Information Society [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=4737 [přístup: 10.5.2012]

finančních zdrojů, klesající sledovanosti a politických krizí v diváckém publiku³¹⁰. Na utváření budoucí podoby médií veřejné služby tak budou mít do značné míry podíl i současné a budoucí vlády. Podle Glowackého (2008:121) v Polsku již započal proces komercializace veřejnoprávní TVP a podle tamních politiků privatizace jako jediná může zastavit další politizaci vysílání veřejné služby.

Klíčový pro budoucnost médií veřejné služby tak dozajisté bude boj o nezávislost vysílatelů, který bude probíhat právě v rovině financování, divácké atraktivity a schopnosti odolávat politickému a komerčnímu tlaku.

Glowacki (2010b:20) místo zániku *veřejnoprávních vysílatelů* (Public service broadcasters) mluví o jejich přeměně na koncept *médií veřejné služby* (Public service media) a dále na *komunikační prostředek veřejné služby* (Public service communication). Podle něj by v rámci nového podoby měla média veřejné služby nalézt cestu jak vykročit ze současného vysílacího modelu tak, aby podpořila kreativitu a inovaci a zároveň udržela vlastní nezávislost a programovou kvalitu. Glowacki (2010b:23) dále vidí otevřené možnosti pro média veřejné služby ve spolupráci s dalšími organizacemi veřejné sféry na vytváření sdílených prostorů pro celospolečenskou diskusi. Prostoru, který „*nikdo nevládní, ale všichni využívají*“.

Konečně vysílací organizace EBU ve své zprávě³¹¹ o klíčové roli udržitelných a nezávislých médií veřejné služby zdůrazňuje klíčové faktory pro budoucnost těchto subjektů. Podle EBU udržitelný systém veřejnoprávních médií charakterizuje především:

- *Dostatečné a stabilní financování*
- *Lidské a technické zdroje, které vyžaduje digitální informační společnost*
- *Jejich přítomnost na všech dostupných kanálech včetně digitální pozemního televizního a rozhlasového vysílání, mobilních přístrojích a internetu*
- *Obsluha veškerých vrstev společnosti včetně menšin – podpora demokratizace společnosti, kulturního obohacení, inovací a ekonomického rozvoje*
- *Jejich funkce jako důvěryhodného poskytovatele nestranných informací, který podporuje debatu a diskusi v rámci celé společnosti*

³¹⁰ Ociepka (2003:234-235) in Glowacki (2008:120)

³¹¹ Freedom of Expression and the Media in South East Europe: The Pivotal Role of Sustainable and Independent Public Service Media. EBU [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/speak_up/ebu.pdf [přístup: 10.5.2012]

Závěr

Média veřejné služby postkomunistických zemí bývalého Východního bloku se nacházejí v zajímavé situaci. Úspěch cesty k demokracii zemí, které po roce 1989 představily v rámci společensko-politické transformace vlastní média veřejné služby, je již dnes poměřován podle fungování těchto veřejnoprávních institucí. Minulé i současné krize těchto institucí tak nabízejí otázku, zda již zkoumané státy úspěšně dokončily transformační proces, či zda se stále nacházejí v poloze demokratické krize. V souvislosti se současnou podobou veřejnoprávních modelů vyvstává navíc otázka jejich dlouhodobé funkce a udržitelnosti. Přestože se odborná veřejnost veskrze shoduje na faktu, že jsou veřejnoprávní média nedílnou součástí evropské demokracie a měla by jí být i v budoucnosti, je téměř jisté, že v dlouhodobějším horizontu potřebuje model veřejné služby výraznou redefinici. Pro jejich další vývoj bude kritický přístup národních i nadnárodních regulátorů zejména k financování veřejnoprávních médií, jejich nezávislosti a stejně tak schopnosti zachovat veřejnou službu divácky atraktivní.

K otázkám načrtnutým v úvodu:

- Podoba zkoumaných veřejnoprávních systémů se historicky zakládala na politických rozhodnutích demokraticky zvolených zástupců vlády. V tomto smyslu veřejnoprávní instituce vychází ze společenské vůle založené na nezávislosti vysílatelů veřejné služby. Ve skutečnosti bývá společenská představa narušována politickou vůlí ovlivňovat funkci veřejnoprávních médií, zejména skrze jejich regulační orgány. Nejtypičtějším příkladem tohoto jevu jsou veřejnoprávní média v Maďarsku a Polsku.
- Veřejnoprávní formát postkomunistických zemí vycházel ve svých začátcích ze zahraničních příkladů: zejména západní Evropy a USA. V současné na jeho formulaci působí v podstatě jen legislativní kroky EU.
- Veřejnoprávní vysílání v zemích bývalé Visegrádské čtyřky může úspěšně fungovat jako alternativa ke komerčnímu vysílání. Dokazuje to na jedné straně Polsko (vysílatel s vysokými komerčními příjmy z reklamy a tudíž vyšším tlakem na divácky atraktivní obsah) a na druhé straně i Česká republika (s omezenými příjmy z reklamy, ale přesto solidním podílem na vysílacím trhu). Na konkurenceschopnosti veřejnoprávních médií v boji o podíl na diváckém publiku pozitivně působí dostatek zdrojů, naopak negativní vliv nese historicky

špatná divácká zkušenost s podobou programu (například napojení na politickou scénu v případě MTV) a tržní koncentrace.

Summary

Public service media in the post-communist countries of the former Eastern Bloc are found in a very interesting situation. The actual state and condition of those models of public service remit are widely regarded as one of the benchmarks of the success path to democracy. The both former and current crisis of those public service institutions lead us to the question whether the process of economic, political and social transformation has been already completed or whether those countries are still in the middle of democratic crisis. There is also a more important question given the contemporary state of public service media – is this public service model sustainable in the long run? Despite the fact that professionals more or less agree about the general need for public service remit as an important part of European democracies in the long run, it is highly probable that the public service model would need a major redefinition. Any further steps in the development of public service media concept made by national and supranational regulators must tackle following areas: sources of funding, independence plus unbiasedness and attractiveness for general public.

Zdroje:

- BARKER, C. "The rise of Solidarnosc". *International Socialism*, Issue: 108.(2005) Dostupné z: <http://www.isj.org.uk/index.php4?id=136&issue=108>
- BAYER, Judit. Sajtó- és médiajog (*Press and media law*). In: Magyar médiatörténet a késő Kádár-kortól az ezredfordulóig (*Hungarian media in the late Kádár-age, story of the millenium*). Bajomi-Lázár (ed.). Akadémiai Kiadó, 2005.
- BEAN, S. *The Role of A Communist Controlled Newspaper in the National Identity of Hungary* (online). Dostupné z: http://econc10.bu.edu/economic_systems/NatIdentity/EE/Hungary/newspaper.htm [přístup: 16.12.2011]
- BEREND, Ivan. *Central and Eastern Europe, 1944–1993: Detour from the Periphery to the Periphery*, Cambridge University Press, 1999, p.115-116
- BOEV, B. *Governance*. In: STEENFADT, O. (ed.) *Future or Funeral? A Guide to Public Service Media Regulation in Europe*. SWS. Dostupné online: <http://www.mediapolicy.org/wp-content/uploads/Future-or-Funeral-11-11-2011-final-WEB.pdf>
- BOREJSZA, Jerzy W.; ZIEMER, Klaus. (eds.). *Totalitarian and authoritarian regimes in Europe*. Instytut Historii (Polska Akademia Nauk), Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie, 2006
- BOUČEK, Zdeněk; HUBIČKA, Jiří: *Období normalizace 1968–1989*. In: *Od Mikrofonu k posluchačům* (<http://www.rozhlas.cz/rozhlasovahistorie/kestazeni>)(kolektiv autorů pod vedením Ješutová, 2003), s.337 – 396.
- BROUILLETTE, Amy (ed.). *Hungarian Media Laws In Europe*. 2012. Center for Media and Communication Studies (CMCS) of Central European University.
- BURRI, Mira, *The Reform of the EC Audiovisual Media Regulation: Television Without Cultural Diversity* (2007). *International Journal of Cultural Property*, Vol. 14, No. 2, p. 169-204, 2007
- COLLINS, R. 2002. *Media and Identity in Contemporary Europe: Consequences of Global Convergence*. Bristol: Intellect
- CSIGÓ, P. (2008). *Effect Seekers and Media Spectacle: Hungarian Audience Responses To Partisan Media*. In: JAKUBOWICZ, K. – SÜKÖSD, M. (eds.). *Findind the Right Place on the Map. Central and Eastern European Media Change in a Global Perspective*. Bristol, Chicago: Intellect, s. 227 – 257.
- ČULÍK, Jan: *Czech Republic* (2001). In: JONES, D. (ed.) *Censorship: A World Encyclopaedia*, London-Chicago: Fitzroy Dearborne Publishers, s.621-631
- CURRY, J. L. (1990). *Poland's journalists: Professionals and politics*. New York: Cambridge University Press.

- CZOPIK, E. Control over the media in communist Poland [online]. Dostupné z: http://econc10.bu.edu/economic_systems/NatIdentity/EE/Poland/censorsh.html [přístup: 21.2.2012]
- DONNORUMMO, R. *Poland's Political and Economic Transition*. East European Quarterly, Vol. 28, 1994. s. 259-280.
- FOWKES, B. *The Post-Communist Era: Change and Continuity in Eastern Europe*. Basingstoke: Macmillan a New York: St Martin's Press, 1999.
- GERGELY, I. (1997) *Understanding the Media in Hungary*, Dusseldorf: The European Institute for the Media.
- GŁOWACKI, M. Political Pressure on Public Television in Poland. The Case of the National Broadcasting Council. 2008. In: Dobek-Ostrowska, Bogusława/Głowacki, M. (ed.): *Comparing Media Systems in Central Europe. Between Commercialization and Politicization*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego. s. 111-122.
- GŁOWACKI, M. - NORD, L. Public Service Media in Central and Northern Europe: Does the State still matter? In: *Central European Journal of Communication*. Vol. 3. No. 1 (4). 2010. p 7 - 20
- GŁOWACKI, M. 2010. *Towards an Understanding of the Public Service Media Remit Today – A Pan-European Consensus?* In: STEENFADT, O. (ed.) *Future or Funeral? A Guide to Public Service Media Regulation in Europe*. SWS. s. 27-42. Dostupné online: <http://www.mediapolicy.org/wp-content/uploads/Future-or-Funeral-11-11-2011-final-WEB.pdf>
- GŁOWACKI, M. 2010. *Public Service Media in Europe – Future or Funeral?* In: STEENFADT, O. (ed.) *Future or Funeral? A Guide to Public Service Media Regulation in Europe*. SWS. s. 10-26. Dostupné online: <http://www.mediapolicy.org/wp-content/uploads/Future-or-Funeral-11-11-2011-final-WEB.pdf>
- GOBAN-KLAS, T. 1994. *The Orchestration of the Media: The Politics of Mass Communications in Communist Poland and the Aftermath*. Boulder: Westview Press.
- GROSS, P., 2004. Between Reality and Dream: Eastern European Media Transition, Transformation, Consolidation, and Integration. *East European Politics and Societies*, 18(1), s.110-131.
- GULYAS, A., 1999. Structural changes and organisations in the print media markets of post-communist East Central Europe. *The Public*, 6, s.61–74.
- GULYAS, A., 2001. Communist media economics and the consumers: The case of the print media of East Central Europe. *International Journal on Media Management*, 3(2), s.74–81.
- GULYAS, A., 2003. Print Media in Post-Communist East Central Europe. *European Journal of Communication*, 18(1), s.81-106.
- HARCOURT, A. 2003. *The Regulation of Media Markets in selected EU Accession States in Central and Eastern Europe*. *European Law Journal*, Vol. 9, No. 3, s. 316 – 340.

- HEGEDŰS, I. (2001) *Sajtó és irányítás a Kádár-korszak végén (Řízení médií ke konci Kádárovy éry)*. Médiakutató [online]. Dostupné z: http://www.mediakutato.hu/cikk/2001_01_tavas/04_sajto_es_iranyitas/ [přístup: 21.2.2012]
- HRUBÝ, Z.; CAVE, M.; DOYLE, C. & MARCINCIN, A. (1999) *The Economics of the Media: The Convergence of the Transition Countries with EU Member States*. Bratislava SFPA.
- HUMPHREYS, P. 2009. *EU Audio-visual Policy, Cultural Diversity and the Future of Public Service Broadcasting*. In: HARRISON, J. – WESSELS, B. *Mediating Europe: New Media, Mass Communications and the European Public Sphere*, s. 183-212.
- JAKUBOWICZ, K., 1999. Eastern and Central Europe. *World Communication and Information Report 1999, 2000*, s.224–240.
- JAKUBOWICZ, K. 2004. *Ideas in Our Heads Introduction of PSB as Part of Media System Change in Central and Eastern Europe*. European Journal of Communication. Vol. 19 no. 1. s. 53-74.
- JAKUBOWICZ, K. 2007. „Public service broadcasting: a new beginning, or the beginning of the end?“ Knowledge Politics. Dostupný z: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/PSB_Anewbeginning_KJ_en.pdf [přístup: 13.5.2012]
- JAKUBOWICZ, K. 2007. *Rude awakening: social and media change in Central and Eastern Europe*. Cresskill (NJ): Hampton Press, Inc.
- JAKUBOWICZ, Karol. Analysis and assessment of a package of Hungarian legislation and draft legislation on media and telecommunications. 2010. OSCE – Varšava. Dostupné na: <http://www.osce.org/fom/71218> [přístup: 20.1.2012]
- JEŠUTOVÁ, E. (ed.) 2003. *Od mikrofonu k posluchačům*. Praha: Český rozhlas.
- JIRÁK, J. – KÖPPLOVÁ, B. (2008). *Masová média a česká společnost 90. let 20. století: Průběh a důsledky transformace českých médií*. In: HEISS, G. – KRÁLOVÁ, K. – PEŠEK, J. – RATHKOLB, O. (eds.) *ČESKO A RAKOUSKO PO KONCI STUDENÉ VÁLKY: RŮZNÝMI CESTAMI DO NOVÉ EVROPY*, s.207 – 229.
- JIRÁK, Jan – Köpplová, Barbora: *Masová média*. Praha: Portál 2009, s. 21.
- JÖESAAR, A., 2011. DIFFERENT WAYS, SAME OUTCOME? LIBERAL COMMUNICATION POLICY AND DEVELOPMENT OF PUBLIC BROADCASTING. *Trames. Journal of the Humanities and Social Sciences*, 15(1), s.74.
- KAISER, Gerd. *Katyň. Státní zločin - státní tajemství*. Praha : BB art, 2003.
- KLIMKIEWICZ, Beata. Poland. In: *Media ownership and its impact on media independence and pluralism*. Ljubljana: Peace Institute, Institute for Contemporary Social and Politic Studies, 2004, s. 363 – 401.
- KOHOUT, P. *Maďarská revoluce a reformní komunisté*. In: *Maďarské povstání 1956. Padesát let poté*. Praha, Centrum pro ekonomiku a politiku 2007, s. 11-17.

- KONČELÍK, Jakub. Cenzura. In Slovníková příručka k československým dějinám 1948 – 1989. 1. Vydá. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006, s. 562-565. (XIII, 15-18)
- KONČELÍK, Jakub – VEČEŘA, Pavel – ORSÁG, Petr: Dějiny českých médií 20. století. Praha, Portál 2010. 344 s.
- KONTLER, László. Dějiny Maďarska. 2. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2008.
- KÖPPLOVÁ, Barbara - JIRÁK, Jan. Masová média a česká společnost 90. let 20. století: průběh a důsledky transformace českých médií . In: HEISS, G., et al. ,ed. Česko a Rakousko po konci studené války : různými cestami do nové Evropy. 1. vyd. Ústí nad Labem: Albis International, 2008, s. 207-230.
- KOUBA, K., VYCHODIL, O., ROBERTS, J.: *Privatizace bez kapitálu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, 80-246-0954-1
- KOWALSKI, T. (1988). *Evolution after revolution*. Media, Culture and Society, 10(2), 183-196.
- LARA, A. The Polish Media Landscape. IN: TERZIS, G. (ed.). (2008) *European Media Governance. National and Regional Dimensions*. s. 399 - 410
- LENDVAI, P. (1981) *The Bureaucracy of Truth: How Communist Governments Manage the News?* London: Burnett Book
- LENGYEL, Márk. 2007 Hungary. In: Nikoltchev, S.(ed.) *The Public Service Broadcasting Culture*. Brussels: Council of Europe.
- LENGYEL, Emöke. The art of careful power balancing: Hungary. In: *The Development of the Audiovisual Landscape in Central Europe since 1989*. John Libbey Media, London, updated and revised edition. London. 1998. str. 139-202.
- ŁÓDZKI, Bartłomiej. Establishing the Dual Television System in Poland. 2008. In: Dobek-Ostrowska, Bogusława/Głowacki, M. (ed.): *Comparing Media Systems in Central Europe. Between Commercialization and Politicization*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, p.99 – 110
- MCNAIR, Brian. *Glasnost, Perestroika and the Soviet Media (Communication and Society)* (1991, Routhledge, London)
- MENDEL, T. *Public Service Broadcasting. A comparative legal survey*. 2nd Ed. Paris: UNESCO 2011. Dostupné z: <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001924/192459e.pdf>
- MORAVEC, V. 2000. Deset let duálního systému rozhlasového vysílání (1989 – 1999). *Svět rozhlasu*, 3. Praha: Český rozhlas. s. 1-159.
- MORAVEC, Václav. Svobodný rozhlas 1990-2003. In: *Od mikrofonu k posluchačům : z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 397-484. ISBN 80-86762-00-9.
- MORAVEC, Václav. Etika a česká média. In: *10 let v českých médiích (kolektiv autorů)*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2005. s. 49 - 61

- O'NEIL, P. *Post-communism and the Media in Eastern Europe*. London: FRANK CASS, 1997.
- PAELTZ, D. – JAKUBOWICZ, K. (eds.). 2003. *Business As Usual: Continuity and Change in Central and Eastern Europe*. Cresskill, NJ: Hampton Press, Inc.
- POTŮČEK, Jan. *Slovenská cesta*. Reflex, 2004, roč. 15, č. 13, s. 24
- POTŮČEK, Jan. Nejde vám Prima? Musíte přeladit televizi nebo set-top-box na Primu family. DigiZone.cz [online], 1.1.2012 [cit. 27.2.2012]. Dostupné z: <http://www.digizone.cz/clanky/nejde-vam-prima-musite-preladit-televizi-a-stb/>
- POTŮČEK, Jan. Vývoj televizního trhu v letech 1997 až 2010 pohledem peplemetrů. DigiZone.cz [online], 31.1.2011 [cit. 27.2.2012]. Dostupné z: <http://www.digizone.cz/clanky/vyvoj-televizniho-trhu-v-letech-1997-az-2010/>
- SASINSKA-KLAS, Teresa. EJC/REC Vol. 4, No. 1, 1994: THE TRANSITION OF MASS MEDIA IN POLAND: THE ROAD TO LIBERALIZATION/Jagiellonian University
- ŠKOLKAY, A. (2002), *The role of mass media in the post-communist transition of Slovakia*. In: SZOMOLANYI, S. – GOUD, J. *Slovakia: Problems of Democratic Consolidation and the Struggle for the Rules of the Game*. Bratislava: Slovak Political Science Association, s. 155-172.
- ŠMATLÁK, Martin; ZMEČEK, André. Market intentions restrained: Slovak republic. In: *The Development of the Audiovisual Landscape in Central Europe since 1989*. John Libbey Media, London, updated and revised edition. London. 1998. str. 307-352.
- ŠMÍD, Milan; JIRÁK, J.; KAPLAN, F.L.: The Broadcasting Law: First Step in Defining a Media Policy for the Czech Republic. In: *Creating a Free Press in Eastern Europe*. Ed. by Al Hester and Kristina White. Athens, Georgia, Center for International Mass Communication Training and Research 1993, str.341-374. ISBN: 0-943089-04-2.
- ŠMÍD, Milan. Historie Prima TV v zrcadle dokumentů. In: Louč č.10/2000 [online]. 2000, [cit. 26.3.2012]. Dostupný z: <http://www.louc.cz/louc10.html>
- ŠMÍD, Milan. 50 let televize v kostce. Louč (online). 10.3.2003 (cit. 27.3.2012). Dostupné z: <http://www.louc.cz/03/950310.html>
- ŠMÍD, Milan. Czech republic. In: *Media ownership and its impact on media independence and pluralism*. Ljubljana: Peace Institute, Institute for Contemporary Social and Politic Studies, 2004, s. 141 – 164.
- ŠMÍD, M. 2011. *Vysílání veřejné služby v zemích Evropské Unie, jeho organizace a fungování. 2011 (případové studie pro Parlament České republiky)*. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=70698> [přístup 20.4.2012]
- SPARKS, C. Media theory after the fall of European communism. In: PARK, M-J. – CURRAN, J.(eds.)(2000) *De-Westernizing Media Studies*. London: Routhledge, s. 35-49.
- SPLICHAL, S., 1992. Media privatization and democratization in Central-Eastern Europe. *International Communication Gazette*, 49(1-2), s.3-22.

- ŠTĚTKA, V., 2008. Promoting Diversity or Protecting National Culture? Television without Frontiers Directive in the Context of the Czech Television Landscape. In: Dobek-Ostrowska, Boguslaw/Głowacki, M. (ed.): Comparing Media Systems in Central Europe. Between Commercialization and Politicization. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, p.165 – 184
- STÜHMEIER, T. – WENZEL, T. (2012) *Regulating advertising in the presence of public service broadcasting*, DICE Discussion Papers 41, Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf, Düsseldorf Institute for Competition Economics (DICE).
- ŠULC, Z. (2000), *Psáno inkognito : doba v zrcadle samizdatu (1968-1989)*, Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR.
- TOMAŠČÍKOVÁ, S. *The Past and Present Narrative Spaces of Slovak Television*. 2010. Dosud nepublikováno.
<http://193.147.33.53/selicup/images/stories/actas4/plenarias/TOMASCIKOVA.pdf>
 [přístup:22.3.2012]
- TÓTH, Borbála. *Mapping Digital Media: Hungary*. 2012. Open Society Foundation: London.
- VINCZE, T. *History on Hungarian Television: an introduction*. In: CIGGOGNETTI, L.-SERVETTI, L.-SORLIN, P. (eds.) *History on television in seven East Europe countries*. Emilia: Centro Europe Direct Assemblea Legislativa. 2010. s. 13-27
- WEIGEL, George (2003). *The Final Revolution: The Resistance Church and the Collapse of Communism*. Oxford University Press US. p. 136
- ZAWADZKI, Hubert; LUKOWSKI, Jerzy. *A Concise History of Poland*, Cambridge University Press, 2006, ISBN 052185332X, Google Print, p.295-296
- Diplomové práce**
- BACHROŇ, Jiří: Problematika tzv. Masové (populární) kultury a masmédií (diplomová práce), Brno, 2009. Dostupná z:
http://is.muni.cz/th/104484/pedf_m/Problematika_tzv._masove_popularni_kultury_a_masmedii.txt [přístup 10.2.2012]
- BAJOMI-LÁZÁR, P. *Freedom of the Media in Hungary, 1990-2002* (disertační práce). Budapest: Central European University, Political Science Department. 2003. 220 s. Vedoucí práce Miklós Sükösd.
- BĚLEJOVÁ, Gabriela. *Veřejnoprávní média v České republice* (bakalářská práce). Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav České literatury a knihovnictví, 2006. 53 s. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jakub Šedo, PhD. Dostupná z:
http://is.muni.cz/th/144313/fss_b_a2/bakalarska_prace_fiedler_finalniverze.doc [přístup 1.5.2012]
- FIEDLER, J. *Analýza polských parlamentních voleb v roce 2005* (bakalářská práce). Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie, 2008. 38 s. Vedoucí diplomové práce Mgr. Věra Jurmanová Volemanová. Dostupná z:
http://is.muni.cz/th/110340/ff_b/bcprace.txt [přístup 1.5.2012]

MICHAILIDU, Kateřina. Vývoj programového schématu prime time TV Nova od jejího vzniku do současnosti [bakalářská práce]. 2009. Univerzita Karlova. Dostupná z: http://digitool.is.cuni.cz/R/-?func=dbin-jump-full&object_id=76910&silos_library=GEN01 [přístup 3.3.2012]

Publikace

Polish Publishing in Figures 2004 (Biblioteka Narodowa, 2005). Dostupné z: <http://www.bn.org.pl/download/document/1235056553.pdf> [přístup: 20.1.2012]

TVP: Sprawozdanie z wykorzystania wpływów abonamentowych, Dostupné z: <http://s.v3.tvp.pl/repository/attachment/b/9/c/b9c79679608b338bc91c45bec38eab0b1300891219746.pdf> [přístup: 10.4.2012]

Strategie EBU pro rok 2012 je k dispozici zde: [http://www.ebu.ch/CMSimages/en/WEB_EBU_Strategy_for_GA_EN%20\(2\)_tcm6-73296.pdf](http://www.ebu.ch/CMSimages/en/WEB_EBU_Strategy_for_GA_EN%20(2)_tcm6-73296.pdf) [přístup: 10.5.2012]

PSM Funding. EBU (online). Dostupné z: http://www.ebu.ch/CMSimages/en/Viewpoint_2011_EN_Funding_8pages_A4_v5_WEB_tcm6-74658.pdf [přístup: 10.5.2012]

Rumphorst, W. 2007. Publis Service Broadcasting – Model Law. Dokument dostupný z: http://www.ebu.ch/CMSimages/en/leg_p_model_law_psb_210207_tcm6-50150.pdf [přístup: 10.5.2012]

Open Society Institute. Television Across Europe: regulation, policy and independence (Budapest: Open Society Institute, 2005) http://www.soros.org/initiatives/media/articles_publications/publications/eurotv_20051011/voltwo_20051011.pdf [přístup: 14.3.2012]

Další elektronické zdroje

SÍGL, M., 1969: Leden. <http://syndikat-novinaru.cz/13/48/165/1969/leden>

ČT: Prehistorie. <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/prehistorie/>

MTV: The history of MTV. Dostupné z: <http://www.mtvzrt.hu/?id=196476>

Haragos Pal.: The Hungarian Radio. Dostupné z: http://www.suite101.com/article.cfm/hungary_heart_of_europe/116284

MANIFEST POLSKIEGO KOMITETU WYZWOLENIA NARODOWEGO (1944) <http://www.law.uj.edu.pl/users/khpp/fontesu/1944.htm>

ŠMÍD, M. Nedokonalé mediální zákony jako dítě revoluce (příloha Louče 37). Louč [online]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/pril01/p37famu.html> [přístup: 21.2.2012]

ČT. *Konec federální televize*. [online] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/konec-federalni-televize/> [přístup: 21.2.2012]

PSP ČR. *Zpráva o stavu vysílání a o činnosti české RRTV*. 1993. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t0147_01.htm

- RTV: Riaditelia Slovenskej televízie. <http://www.stv.sk/stv/o-stv/riaditelia-slovenskej-televizie/>
- POTŮČEK, J. (2011). *První šéfka RTVS Zemková: STV půjde z mrakodrapu, zruším Trojku.* [online] <http://www.digizone.cz/aktuality/prvni-sefka-rtvs-vystehuji-stv-z-mrakodrapu/>
- RADIOTV: Sportovní Trojka ukončila vysílání, problémy STV to neřeší. http://www.radiotv.cz/p_tv/sportovni-trojka-ukoncila-vysilani-problemy-stv-to-neresi/
- Rozpočet RTVS na rok 2012. http://www.rtvsk.sk/sk/o_rtvsk/dolezite_dokumenty_rtvsk-rozpocet_rtvsk
- ČTK: Sledovanost Slovenské televize klesla na historické minimum. http://www.tyden.cz/rubriky/media/televize-a-radia/sledovanost-slovenske-televize-klesla-na-historicke-minimum_208173.html
- KERNOVÁ, M. *Rada RTVS: Sledovanost' STV je alarmujúca.* <http://medialne.etrend.sk/televizia-spravy/rada-rtvs-sledovanost-stv-je-alarmujuca.html>
- SITA: *Prepad sledovanosti STV sa podarilo zastaviť.* <http://www.webnoviny.sk/slovensko/prepad-sledovanosti-stv-sa-podarilo-zast/423486-clanok.html>
- MAXA, F. Markíza stráca pozíciu televízneho lídra. Dobieha ju JOJka. <http://www.zive.sk/markiza-straca-poziciu-televizneho-lidra-dobieha-ju-jojka-aktualizovane/sc-4-a-299462/default.aspx>
- BBC Czech.com: *Výběr důležitých událostí z historie Novy.* http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1811_nova_10years/page4.shtml
- PPF: TV Nova. <http://www.ppf.cz/cz/pripadove-studie/tv-nova.html>
- Události ze Štědrého dne 2000. <http://www.youtube.com/watch?v=Bow99dpddbK>
- Šmíd, Milan. O předešlé televizní krizi, od které nás dělí deset let. Mediář [cit. 2012-04-03]. <http://www.mediar.cz/o-predesle-televizni-krize-od-ktere-nas-deli-deset-let/>
- Janeček, Jiří. Úvodní slovo generálního ředitele J.J. In: Česká Televize 2011. Česká televize [online]. Dostupné z: http://img9.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/publikace-ct/pdf/ct_2011.pdf
- ATO: Týdenní údaje sledovanosti. <http://www.ato.cz/vysledky/tydenni-data/share/15>
- BEKE, D. *Media landscape: Hungary.* EJC [online]. 2010. Dostupné z: http://www.ejc.net/media_landscape/article/hungary/ [přístup: 21.1.2012]
- "Hungary's parliament passes controversial new constitution", Deutsche Welle, 18 Dubna 2011; 6.4.2012, <http://www.dw.de/dw/article/0,,14998392,00.html> [přístup: 21.1.2012]
- European Journalists Reject the new Hungarian Media Bill and Call for New Talks. EFJ[online]. 23.6.2010. Dostupné z: <http://europe.ifj.org/en/articles/european-journalists-reject-the-new-hungarian-media-bill-and-call-for-new-talks> [citováno 6.3.2012]

- MILLS, Anthony. Hungary Parliament Due To Vote On Media Reform Package Threatening Press Freedom. IPI [online]. 24.6.2010. Dostupné z: <http://www.freemedia.at/press-room/public-statements/singleview/article/hungary-parliament-due-to-vote-on-media-reform-package-threatening-press-freedom.html> [citováno 6.3.2012]
- Tisková zpráva OSCE z 24. 6. 2010 k dispozici na: <http://www.osce.org/fom/69491> [přístup 6.3.2012]
- New media authority promises fast, firm restructuring. BBJ [online]. 11.8.2010. Dostupné z: http://bbj.hu/politics/new-media-authority-head-promises-fast-firm-restructuring_53889 [citováno 2.3.2012]
- The new Hungarian Media Council. Hungarian Spectrum [online]. 12.10.2010. Dostupné z: <http://esbalogh.typepad.com/hungarianspectrum/2010/10/the-new-hungarian-media-council.html> [cit. 1.4.2012]
- Media Constitution“ Adopted. IRIS Merlin – European Audiovisual Observatory [online]. 2011. Dostupné z: <http://merlin.obs.coe.int/iris/2011/1/article37.en.html> [přístup 9.4.2012]
- Protest over the new media law [online]. 3.12.2010. Dostupné z: <http://esbalogh.typepad.com/hungarianspectrum/2010/week48/> [přístup 1.4.2012]
- SATI, Saurabh. Hungary Criticised over Media Secrecy Law. International Press Institute [online]. 9.11.2010. Dostupné z: <http://www.freemedia.at/press-room/public-statements/singleview/article/hungary-criticised-over-media-secrecy-law.html> [přístup 10.3.2012]
- Brussels happy with Hungary's pledges on media law. EurActiv [online]. 17.2.2011. Dostupné z: <http://www.euractiv.com/future-eu/brussels-happy-hungarys-pledges-media-law-news-502238> [cit. 10.3.2012]
- Právní analýza organizace OSCE, předložená v únoru 2011 Dunjou Mijatovic vládním činitelům. <http://www.osce.org/fom/75990> [přístup: 11.3.2012]
- Independent news agency gives up. The Budapest Times [online]. 30.5.2011. Dostupné z: <http://www.budapesttimes.hu/2011/05/30/independent-news-agency-gives-up/> [cit. 10.3.2012]
- House passes multitude of amendments to media law. BBJ [online]. 18.7.2011. Dostupné z: http://www.bbj.hu/politics/house-passes-multitude-of-amendments-to-media-law_58943 [cit. 11.3.2012].
- TV market in Hungary. *Mavise* [online]. Dostupné z: <http://mavise.obs.coe.int/country?id=16> [přístup: 20.3.2012].
- Duna TV a Duna II ukončí vysílání na 13E. Přesun na Thor 5. Parabola.cz [online]. 13.3.2010 [cit. 12.4.2012]. Dostupné z: <http://www.parabola.cz/zpravicky/11481/duna-tv-a-duna-ii-ukonci-vysilani-na-13e-presun-na-thor-5/>
- LENGYEL, M. : A Wave of Media Legislation. IRIS Merlin (online). Dostupné z: <http://merlin.obs.coe.int/iris/2010/8/article34.en.html> [přístup: 11.5.2012]

- ODROWAZOVA, E. Pád komunismu odstartoval v Polsku. Velká Epocha [online]. 11.9.2009 [cit. 12.4.2012]. Dostupné z: <http://www.velkaepocha.sk/2009111111459/POLSKO-Pad-komunismu-odstartoval-v-Polsku.html>
- SZEWczyk, L. *Rok 2011: 4 godz. przed TV, Polsat wyprzedził TVN, "Ranczo" hitem.* <http://media2.pl/badania/87470-Rok-2011-4-godz.-przed-TV,-Polsat-wyprzedzil-TVN,-Ranczo-hitem.html>
- Peter Gentle (2012-01-05). *"Dateline Warsaw – Poland's public media funding crisis"*. Dateline Warsaw. Warsaw. Polskie Radio. Polish Radio External Service. <http://thenews.pl/1/6/Artykul/81643,Dateline-Warsaw-%E2%80%93-Polands-public-media-funding-crisis>
- HUNTER, P. Poland argues over DTT [online]. 23.1.2012 [cit. 23.4.2012]. Dostupné z: <http://broadcastengineering.com/news/poland-dtt-religion-finances/>
- TVP: Sławomir Rogowski: niestety, płaci za ledwie milion. <http://www.tvp.pl/o-tvp/abonament/aktualnosci/slawomir-rogowski-niestety-placi-zaledwie-milion/7075431>
- Nielsen audience measurement: pololetní shrnutí rady KRRiT. www.krrit.gov.pl/Data/Files/_public/Portals/0/kontrola/program/tv/kwartalne/udzial_rynek_2pol2011.pdf [přístup 20.2.2012]
- EBU: Strategy. [http://www.ebu.ch/CMSImages/en/WEB_EBU_Strategy_for_GA_EN%20\(2\)_tcm6-73296.pdf](http://www.ebu.ch/CMSImages/en/WEB_EBU_Strategy_for_GA_EN%20(2)_tcm6-73296.pdf) [přístup: 13.3.2012]
- RUMPHORST, W. 2007. Public Service Broadcasting – Model Law. http://www.ebu.ch/CMSImages/en/leg_p_model_law_psb_210207_tcm6-50150.pdf [přístup: 10.5.2012]
- OSCE: Media freedom and development. <http://www.osce.org/what/media-freedom>
- Evropská komise: *Television without frontiers*. 1984. http://ec.europa.eu/avpolicy/docs/reg/tvwf/com_1984_300_en.pdf [přístup: 8.3.2012]
- EU Member States on course for analogue terrestrial TV switch-off*. Europe's Information Society [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=4737 [přístup: 10.5.2012]
- Freedom of Expression and the Media in South East Europe: The Pivotal Role of Sustainable and Independent Public Service Media*. EBU [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/speak_up/ebu.pdf [přístup: 10.5.2012]